

Biznesa augstskola Turība

Laila Jurcēna

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

TIESNEŠU NEATKARĪBAS SATURS

Studiju programmā Tiesību zinātne

**Izstrādāts zinātniskā doktora grāda iegūšanai
Tiesību zinātnes
Valststiesību apakšnozarē**

Rīga 2025

Zinātniskais vadītājs:

Ph.D.(cantab), prof. **Ineta Ziemele**

Darba recenzenti:

Dr. iur., prof. **Ingrīda Veikša**, Biznesa augstskola Turība,

Dr. iur., prof. **Sandra Kaija**, Rīgas Stradiņa Universitāte, Augstākās tiesas senatore,

Ph.D., prof. **Danutė Jočienė**, Mikolas Romeris Universitāte, Augstākās tiesas tiesnese (Lietuva)

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Biznesa augstskola Turība Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē **2024. gada 10. janvārī plkst. 12.00** Biznesa augstskola Turība Juridiskajā fakultātē, Rīgā, Graudu ielā 68.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Biznesa augstskola Turība bibliotēkā, Rīgā, Graudu ielā 68.

Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes priekšsēdētājs:

Dr. iur. Ingrīda Veikša

Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes sekretāre:

Dr. iur. Kristīne Neimane

© Laila Jūrcēna, 2025
© **Biznesa augstskola Turība, 2025**

Saturs

Tēmas aktualitāte	4
Zinātniskā novitāte un nozīme	7
Praktiskais pielietojums.....	9
Pētījuma objekts un priekšmets, mērķis, uzdevumi un hipotēze.....	9
Promocijas darba robežas.....	10
Zinātniski pētnieciskās metodes.....	11
Izmantotā literatūra un tiesību avoti.....	12
Promocijas darba apjoms, struktūra un darba satura konspektīvs izklāsts pa nodaļām	14
1. nodaļa. Sabiedrības pieprasītā un tiesas veidotā tiesas loma.....	14
2. nodaļa. Tiesnešu neatkarības jēdziens un definīcija.....	17
3. nodaļa. Tiesnešu neatkarības veidi.....	20
4. nodaļa. Tiesnešu neatkarības satura atklāšana.....	22
5. nodaļa. Tiesnešu neatkarības sastāvdaļas	24
Darba rezultātu aprobācija	26
Secinājumi un priekšlikumi.....	30
Avotu saraksts	35

Tēmas aktualitāte

Modernas demokrātiskas tiesiskas valsts attīstības viens no visredzamākajiem aspektiem ir tiesu varas aizvien pieaugošā politiskā, sociālā un ekonomiskā ietekme. Tiesas un tiesneša loma attīstās, un saistībā ar to rodas dažādi izaicinājumi. Tiesai ir jāspēj īstenot savu pamatfunkciju un pildīt ar to saistītos uzdevumus šodien, kad karš un krīzes ietekmē gan katras valsts iekšējos, gan globālos procesus, turklāt digitālais laikmets padara robežas caurskatāmas. Tikai neatkarīga tiesa ir tiesīga noturēt līdzsvaru un aizsargāt demokrātiju politiskā populisma apstākļos un krīzēs, kā arī nodrošināt mieru un stabilitāti. Veicinot tiesu varas neatkarību, tiek sekmēta valsts ekonomiskā un tiesiskā ilgtspēja, jo valsts labklājība un stabilitāte ir tieši saistīta ar tiesu varas neatkarību.¹

Dažādas valstis mūsdienās saskaras ar lielākiem vai mazākiem izaicinājumiem tiesu sistēmai un tiesnešu neatkarībai.² Tiesnešu neatkarība nezaudē aktualitāti arī demokrātiskās tiesiskās valstīs. Aizvien tiek meklēti labākie risinājumi tiesas kvalitātes uzlabošanai. Minētais ietver gan tiesas administrēšanas jautājumus, gan procesuālo regulējumu, gan tiesneša kvalifikācijas nodrošināšanu, gan atbildīgumu, gan citus ar tiesu darbību saistītus jautājumus. Jebkurš no tiem risināms, nodrošinot tiesnešu neatkarību. Tāpēc tiesnešu neatkarības prasība tiek "piesaukta", gan pamatojot piedāvātos risinājumus, gan arī iebilstot pret tiem. Tiesnešu neatkarību kā argumentu izmanto gan likumdevējs, gan izpildvara, gan pati tiesu vara.

Uz problēmām saistībā ar tiesnešu neatkarību norādīts Eiropas Savienības ikgadējos ziņojumos par tiesiskumu. Ziņojumā analizē tieslietu sistēmas efektivitāti un kvalitāti, kā arī tiesu varas neatkarību. Jau kopš 2013. gada tiek salīdzinātas tieslietu sistēmas visās Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstīs, uzraugot reformas tieslietu jomā un sniedzot vērtējumu par tiesiskuma jomas tendencēm, tādējādi identificējot problēmas un veicinot to risināšanu, balstoties uz valstu labo praksi. Ziņojumā tiek iekļauta arvien jauna informācija saistībā ar tiesnešu neatkarību (piemēram, 2023. gada ziņojumā iekļauta informācija par tiesnešu atlīdzību, tiesu priekšsēdētāju iecelšanu amatā u.c.) un līdz ar to arī identificētas jaunas problēmas saistībā ar to.³

¹ Satversmes tiesa. Lieta 2016-31-01; tiesneses Inetas Ziemeles atsevišķās domas, 5. p. Iegūts 20.08.2021. no: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/12/2016-31-01_Atseviskas_domas_Ziemele.pdf#search=

² International Association of Judicial Independence and World Peace. (2008). Mount Scopus International Standards of Judicial Independence (consolidated 2015), p. 42. Iegūts 24.12.2021. no: <https://www.jiwp.org/mt-scopus-standards>

Dokumentā norādīts uz problēmām, piemēram, Turcijā, Izraēlā, Ungārijā, Polijā, ASV, Venecuēlā.

³ Eiropas Komisija (2023). 2023 EU Justice Scoreboard. Iegūts 26.02.2024. no: [2023 EU Justice Scoreboard | European Commission \(europa.eu\)](https://european-commission.eu/eu-justice-scoreboard)

Informācija no Eiroparometra aptaujām par to, kā sabiedrība un uzņēmumi uztver tiesu neatkarību katrā dalībvalstī. Iegūts 26.02.2024. no: [Perceived independence of the national justice systems in the EU among the general public - June 2023 - - Eurobarometer survey \(europa.eu\)](https://european-commission.eu/eurobarometer-survey)

Virrkne ar tiesnešu neatkarību saistītu jautājumu vēl aizvien tiek risināti Eiropas Cilvēktiesību tiesā un Eiropas Savienības Tiesā. Daudz lietu pēdējos gados ir pret Poliju un Ungāriju, tomēr arī citās valstīs tiek identificētas problēmas, nodrošinot tiesnešu neatkarību.⁴

Eiropas Padomes komisija “Demokrātija caur tiesībām” (turpmāk – Venēcijas komisija) regulāri sniedz viedokļus gan par jauniem likumprojektiem, gan par tiesu varu regulējošo normatīvo aktu grozījumiem, norādot uz problēmām un nepilnībām, nodrošinot tiesnešu neatkarību.⁵ Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Uzraudzības komiteja aizvien biežāk aicina Venēcijas komisiju sniegt viedokli par tiesu varas normatīvo regulējumu attiecīgajā valstī. Piemēram, 2023. gadā Venēcijas komisija identificējusi problēmas saistībā ar tiesnešu neatkarības nodrošināšanu gan Francijā,⁶ gan Nīderlandē.⁷

Arī demokrātiskās tiesiskās valstīs mūsdienās notiek tiesu sistēmu reformas. Bosnijā un Hercegovinā – izstrādāts jauns tiesu likums, kas paredz izmaiņas tiesu sistēmā.⁸ Melnkalnē izstrādāti nopietni grozījumi tiesu varu regulējošajos normatīvajos aktos. Viens no izstrādāto likumprojektu mērķiem – stiprināt tiesu neatkarību un atbildīgumu.⁹ Rumānijā – darbs pie tiesu reformas sākās jau 2020. gadā, tika izstrādāti trīs likumi, kas tika pieņemti 2022. gada beigās.

⁴ Piemēram, Eiropas Savienības tiesa. Lieta C-157/21; 16.02.2022. Tiesas (plēnums) spriedums; Eiropas Savienības tiesa. Lieta C-156/21; 16.02.2022. Tiesas (plēnums) spriedums; Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 21181/19, 51751/20 Tuleya v. Poland; 06.10.2023. Spriedums; Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 39650/18 Žurek v. Poland; 16.06.2022. Spriedums.

⁵ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Montenegro Follow-up Opinion on the Opinion on the Draft Amendments to the Law on the Judicial Council and Judges. CDL-AD(2023)011. Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 13.03.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)011-e);

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Bosnia and Herzegovina Opinion on the Draft Law on Courts of Bosnia and Herzegovina. CDL-AD(2023)003. Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 14.03.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)003-e)

⁶ Francijā tiesu sistēma reformēta 2008. un 2013. gadā, pakāpeniski mazinot izpildvaras ietekmi uz tiesu varu un stiprinot tiesu varas neatkarību. Arī pašlaik tiesu sistēmā notiek reformas. Uz nepieciešamību veikt uzlabojumus, lai nodrošinātu tiesnešu neatkarību, norādījusi Venēcijas komisija.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). On the Superior Council of Magistracy and the Status of the Judiciary as Regards Nominations, Mutations, Promotions and Disciplinary Procedures. CDL-AD(2023)015. Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe, 13.06.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)015-e)

⁷ Nīderlandē, izvērtējot Tiesu organizācijas likumu, Venēcijas komisija norādīja uz virkni nepilnībām, īpaši uzsverot, ka neformālas tradīcijas tiesnešu neatkarības nodrošināšanā ir apspiešanas, tomēr noteiktas prasības nepieciešams regulēt likumā.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). On Legal Safeguards of the Independence of the Judiciary from the Executive Power. CDL-AD(2023)029. Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe, 11.10.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)029-e)

⁸ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Bosnia and Herzegovina Opinion on the Draft Law on Courts of Bosnia and Herzegovina. CDL-AD(2023)003. Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 14.03.2023.

⁹ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Montenegro Follow-up Opinion on the Opinion on the Draft Amendments to the Law on the Judicial Council and Judges. CDL-AD(2023)011. Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 13.03.2023.

Viedokli šajā sakarā atbilstoši savai kompetencei izteica gan Venēcijas komisija, gan Rumānijas Konstitucionālā tiesa.¹⁰ Arī Eiropas Savienības Tiesa ir izvērtējusi tiesu reformas. Latvijā vēl aizvien tiek īstenotas reformas un veikti uzlabojumi ar mērķi stiprināt tiesu sistēmas neatkarību.¹¹ Tieslietu padomes darbības stratēģijā 2021.–2025. gadam norādīts tās virsmērķis, citastarp paredzot nodrošināt tiesu varas neatkarību, kvalitāti, attīstību un atbildību.¹² Vēl nesen tika pieredzēta politiskā ietekme tiesnešu apstiprināšanas procedūrā.¹³ Viedoklis par Latvijas tiesu sistēmas neatkarības līmeni plašā sabiedrībā joprojām ir vidējs, bet uzņēmumu vidū tas ir kļuvis ļoti zems.¹⁴ Minēto ietekmē gan pieredze tiesā, gan izpratnes trūkums par tiesas funkciju un lomu. Turklāt tas attiecas arī uz juristiem un pat uz tiesnešiem.

Konstitucionālo tiesu prakse liecina, ka tiesnešu neatkarības dažādi aspekti nezaudē aktualitāti.¹⁵ Arī Satversmes tiesa izskatījusi un turpina izvērtēt ar tiesnešu neatkarību saistītus jautājumus.¹⁶ Satversmes tiesa regulāri atgādina likumdevējam par tiem principiem, kas ir jāīsteno, lai nodrošinātu tiesu varas neatkarību. Piemēram, ar Satversmes tiesas nolēmumu starpniecību septiņu gadu garumā faktiski tika risinātas diskusijas par tiesu varas neatkarības jautājumiem kontekstā ar tiesnešu atlīdzības sistēmu.

Efektīvas tiesas jautājumus risinot, īpaša uzmanība jāpievērš visiem tiesas neatkarības aspektiem. Turklāt jāņem vērā, ka tiesnešu neatkarības princips ir dinamiski attīstījies gan

¹⁰ Tieslietu padomes likums, Tiesu organizācijas likums, Tiesnešu un prokuroru statusa likums.

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2022). On Three Laws Concerning the Justice System. CDL-AD(2022)045. Urgent Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 19.12.2022. Iegūts 20.05.2021. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)045-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)045-e)

¹¹ Eiropas Komisija (2022). 2022. gada Ziņojums par tiesiskumu, tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā. Valstu sadaļa – tiesiskuma situācija Latvijā. SWD(2022)514, 13.07.2022., 4. lpp. Iegūts 25.02.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/2022_EK_Zinojums_par_tiesiskumu_lv.pdf

¹² Tieslietu padome (2021). Tieslietu padomes darbības stratēģija 2021. – 2025. gadam. Lēmums Nr. 16, 12.03.2021. Iegūts 26.02.2024. no: <https://www.at.gov.lv/lv/tieslietu-padome/darbibas-pamats>

¹³ Eiropas Komisija (2022). 2022. gada Ziņojums par tiesiskumu, tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā. Valstu sadaļa – tiesiskuma situācija Latvijā. SWD(2022)514, 13.07.2022., 4. lpp. Iegūts 25.02.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/2022_EK_Zinojums_par_tiesiskumu_lv.pdf; Augstākā tiesa. Plēnuma lēmums Nr. 2 “Par likumdevēja varas un tiesu varas attiecībām un tiesneša neatkarību”, 18.02.2022. Iegūts 25.02.2024. no: <https://www.at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/plenums/plenuma-lemumi>

¹⁴ Eiropas Komisija (2022). Ziņojums par tiesiskumu, tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā. Valstu sadaļa – tiesiskuma situācija Latvijā. SWD(2022)514, 13.07.2022., 3. lpp.

¹⁵ Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta KT45-N3/2022, 1/2021-6/2021-20/2021; 15.04.2022. Iegūts 25.02.2024. no: <https://lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta2663/summary>; Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālā tiesa. Lieta U 7/21; 23.09.2021. iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/fulltext/2FF8FA6E-E2AD-4746-4783-08DC225DC81B>; Bulgārijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 1/22; 08.02.2022. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/281C6E17-0E5A-4069-415B-08DC225DC81B>; Igaunijas Augstākās tiesas Konstitucionālās lietu palāta. Lieta 5-20-7; 16.03.2021. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/fulltext/AF62E12E-054A-4550-4C4E-08DC225DC81B>; Francijas Konstitucionālā padome. Lieta 2021-829 DC; 17.12.2021. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/D0ABE312-E8F3-46D8-39E9-08DC225DC81B>; Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa. Lieta 2 BvR 1473/20; 11.11.2021. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/97C470FA-4D82-4DBA-3CD0-08DC225DC81B>

¹⁶ Šobrīd jaunākais Satversmes tiesas spriedums, kas saistīts ar tiesnešu neatkarību: Satversmes tiesa. Lieta 2021-41-01; 15.12.2022. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 244, 16.12.2022.

nacionālā, gan starptautiskā līmenī.¹⁷ Piemēram, nodrošinot mūsdienīgu tiesas komunikāciju, jārod pareizs līdzsvars ar dažādām no tiesnešu neatkarības principa izrietošajām prasībām. Veicot tiesu reformas un izdarot grozījumus normatīvajos aktos, jānodrošina tiesnešu neatkarība. Turklāt, kā secinājis Ārons Baraks (*Aharon Barak*), tikai tad, ja tiek nodrošināti visi tiesnešu neatkarības aspekti, tiesnesis spēj pienācīgi pildīt savu lomu demokrātijā.¹⁸ Lai to īstenotu, nepieciešams identificēt tiesnešu neatkarības saturu, proti, konstatēt visas tajā ietilpstošās prasības.

No tiesnešu neatkarības principa izrietošo prasību detalizēta un precīza izpēte nepieciešama arī, lai nodrošinātu pārliecinošu un efektīvu reakciju uz tiesnešu neatkarības apdraudējumiem. Turklāt dažādās valstīs tikai samērā augstas vispārīgās līmenī valda vienprātība attiecībā uz to, ko tiesnešu neatkarība nozīmē, un pastāv atšķirīga izpratne par tiesnešu neatkarības satura detaļām.¹⁹ Kā norādīts tiesību literatūrā, pat vienāda prakse nenorāda uz vienādu tiesnešu neatkarības izpratni.²⁰

Pilnu tiesnešu neatkarības apjomu svarīgi ir apzināties, lai varētu aizsargāt tiesneša objektivitāti. Kā norādījusi Kanādas Augstākā tiesa, neatkarības pārkāpumus ir vienkāršāk identificēt un līdz ar to arī vieglāk pierādīt neobjektivitāti tiesneša attieksmē.²¹

Gan tiesību zinātnē, gan tiesu praksē ir pausts viedoklis, ka tiesnešu neatkarības jautājums ir cieši saistīts ar izpratni par tiesas lomu un nozīmi konstitucionālā iekārtā.²² Tomēr līdz šim nav analizēta tiesneša neatkarības satura saistība ar tiesas lomu, proti, kā neatkarības saturs mainās, attīstoties sabiedrībai un mainoties tiesas lomai.

Zinātniskā novitāte un nozīme

Tiesnešu neatkarība ir Latvijas tiesību zinātnē ļoti fragmentāri pētīts jautājums. Attiecīgajam jautājumam Latvijas tiesību zinātnieki nav veltījuši sistemātiskus pētījumus un monogrāfijas. Tāpat Satversmes tiesas praksē izveidotā judikatūra ar tiesnešu neatkarību saistītos jautājumus nav zinātniski sistematizēta un vispārināta.

¹⁷ Shetreet, S. (2014). *The Culture of Judicial Independence. Rule of Law and World Peace*. Leiden. Boston: Brill Nijhoff, Preface, p. XXXIV.

¹⁸ Barak, A. (2002). *A Judge on Judging: The Role of a Supreme Court in a Democracy. Faculty Scholarship Series. Paper 3692*, p. 55. Iegūts 19.12.2021. no: http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/3692

¹⁹ Gee, G., Hazell, R. Malleson, K. (2015). *The Politics of Judicial Independence in the UK's Changing Constitution*. Cambridge University Press, p. 4.

²⁰ Adenitire, J. (2015). *Judicial Independence in Europe: the Swedish, Italian and German perspectives*, Intern, Judicial Independence Project, p. 27.

²¹ Kanādas Augstākā tiesa. *Lieta R. v. Lippé* 2 SCR 114, No 22072, Gonthier; 05.12.1990. Spriedums.

²² Scheppele, K.L. (2002). *Declarations of Independence. Judicial Reactions to Political Pressure*. Burbank, S.D., Friedman B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, p. 269.

Apzinoties tiesnešu neatkarības nozīmi tiesiskuma nodrošināšanā, ekonomiskajā izaugsmē, aizvien pieaug zinātnieku centieni definēt un izmērīt tiesnešu neatkarību.²³ Tiesību doktrīnā tiesnešu neatkarības jēdziens definēts salīdzinoši reti, jo parasti, skaidrojot tiesnešu neatkarību, tiek norādīts uz tās mērķiem, nozīmi, lomu demokrātiskā tiesiskā valstī. Līdzīgi tas ir arī starptautisko institūciju izstrādātajos dokumentos un judikatūrā. Biežāk sastopamie formulējumi ir saistīti ar tiesiskumu, varas dalīšanu un cilvēka tiesībām, piemēram, tiesnešu neatkarība ir demokrātijas centrālais elements, tiesnešu neatkarība ir būtiska varas dalīšanai, tiesiskumam un cilvēktiesībām,²⁴ tiesnešu neatkarība ir galvenā tiesu sistēmas vērtība demokrātiskā valstī,²⁵ tiesnešu neatkarība – būtisks tiesības uz taisnīgu tiesu elements.²⁶ Arī Satversmes tiesa norādījusi, ka tiesas un tiesnešu neatkarība nav pašmērķis, bet gan līdzeklis demokrātijas un tiesiskuma nodrošināšanai un stiprināšanai, kā arī obligāts priekšnosacījums tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai.²⁷ Līdz ar to jēdziens „tiesnešu neatkarība” ir vāji definēts,²⁸ un vēl aizvien notiek kaislīgas diskusijas par tiesnešu neatkarības nepieciešamajiem parametriem.

Tiesnešu neatkarības principa konkretizācijai nepastāv vienots teorētiskais ietvars.²⁹ Ir mēģināts nodrošināt skaidrojumus tiesnešu neatkarībai gan nacionālā, gan reģionālā, gan starptautiskā līmenī.

Šobrīd neviens starptautiskais līgums nesatur tiesnešu neatkarības definīciju. Starptautisko tiesību avoti pilnībā neatklāj tiesnešu neatkarības saturu. Visbiežāk līgumu teksti aprobežojas ar norādes ietveršanu uz vispārējo tiesību, ka tiesām ir jābūt neatkarīgām un objektīvām un jānodrošina tiesības uz taisnīgu tiesu. Galvenais vienotas izpratnes veidošanas avots ir tiesu prakse un starptautisko un Eiropas institūciju izstrādātie dokumenti³⁰ (turpmāk – starptautisko organizāciju dokumenti), kas aplūko neatkarības aspektus. Diemžēl tiesu prakse nesniedz atbildes uz visiem būtiskajiem jautājumiem, jo tiesa parasti aplūko tikai tos jautājumus, par kuriem normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā saņemts pieteikums un ierosināta lieta. Savukārt minētie starptautisko organizāciju dokumenti sniedz informāciju dažādā detalizācijas pakāpē, mēģinot teorētiskās prasības attiecināt uz visām tiesiskajām sistēmām un visām situācijām. Šie dokumenti

²³Rios-Figueroa, J., Jeffrey K. Staton, J.K. (2014). An Evaluation of Cross-National Measures of Judicial Independence. *Journal of Law, Economics, and Organization* Advance Access, Vol 30, Issue 1, p. 129.

²⁴ Barak, A. (2006). *The Judge in a Democracy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, p. 76.

²⁵ Shetreet, S. (2014). *Judicial Independence, Liberty, Democracy and International Economy*. Shetreet, S. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Rule of Law and World Peace*. Leiden. Boston: Brill Nijhoff, p. 21.

²⁶ Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, p. 4.

²⁷ Satversmes tiesa. Lieta 2009-11-01; 18.01.2010. Spriedums. Publicēts: *Latvijas Vēstnesis*, 10, 20.01.2010., 7.p.

²⁸ Melton, J., Ginsburg, T. (2014). Does De Jure Judicial Independence Really Matter? A Reevaluation of Explanations for Judicial Independence. University of Chicago Law School, Coase-Sandor Institute for Law & Economics Working Paper No. 612, p. 193. Iegūts 18.12.2020. no: <https://chicagounbound.uchicago.edu>

²⁹ Adenitire, J. (2015). *Judicial Independence in Europe: the Swedish, Italian and German perspectives*, Intern, *Judicial Independence Project*, p. 3.

³⁰ *Soft-law*.

ir pārāk vispārīgi, nenoteikti, tikai daļēji atklāj tiesnešu neatkarības saturu. Arī tiesību literatūrā norādīts, ka nav pilnīga skaidrība par tiesnešu neatkarības saturu.³¹ Tādējādi daudzi tiesnešu neatkarības teorētiskie jautājumi tiesību zinātnē nav aplūkoti un analizēti.

Tiesnešu neatkarības teorijas un prakses pētniecībai autores vērtējumā līdz šim uzmanība pievērsta, aplūkojot to kā principu un saistot to ar tiesiskumu, varas dalīšanu, cilvēktiesību aizsardzību. Tas bieži nepalīdz konkretizēt principa saturu tiktāl, lai tas būtu lietderīgi ar tiesnešu neatkarību saistīto tiesisko attiecību izpratnei.

Iepriekš minētie izaicinājumi liecina, ka aktuāla ir tiesnešu neatkarības atsevišķu prasību analīze un kopējā satura izpēte. Nenoliedzami, ka tiesnešu neatkarības jēdziens nemitīgi atrodas dinamiskā kustībā un attīstībā. Tāpēc tiesnešu neatkarības teorijas attīstīšana un pētniecība, citastarp precīzi definējot jēdzienu un atklājot tā saturu, rada iespēju nodrošināt tiesnešu neatkarību jebkurā laikā, vietā un pie jebkādiem apstākļiem.

Darba teorētiskā vērtība un novitāte izpaužas tiesnešu neatkarības teorijas veidošanā, kā arī tiesnešu neatkarības satura pētniecībā un atklāšanā. Novitāte teorētiskajā aspektā izpaužas autores izdarītajos secinājumos. Savukārt no teorētiskās izpratnes veidojas praktiski risinājumi tiesnešu neatkarības nostiprināšanai, kas var izpausties normatīvos un administratīvos risinājumos.

Praktiskais pielietojums

Praktiskajā aspektā darba novitāte izpaužas ievērojama apjoma tiesu prakses izvērtēšanā un secinājumu izdarīšanā, kas var būt pamatā tiesnešu neatkarības stiprināšanai. Tas ir būtiski, jo tiesnešu neatkarība ietekmē tiesu efektīvu darbību, tiesiskumu un cilvēktiesību nodrošināšanu, kā arī jebkuru jomu, uz kuru attiecas tiesas nolēmumi. Tiesnešu neatkarības satura precīza atklāšana palīdzētu konstatēt, kas katrā konkrētā gadījumā var radīt apdraudējumu neatkarībai un kādas ir pieļaujamās robežas attiecībā uz tiesnešu neatkarības ietekmēšanu.

Darbā izteiktie priekšlikumi vērtējami un izmantojami, veicot reformas tiesu sistēmā, izdarot grozījumus normatīvajos aktus saistībā ar tiesu darbību, pieņemot lēmumus varas dalīšanas principa ietvaros, izvērtējot tiesu darbu, paaugstinot tiesnešu kompetenci, nodrošinot tiesu un tiesnešu atbildīgumu, pilnveidojot tiesu komunikāciju, izvērtējot ētikas jautājumus un lemjot par tiesnešu disciplināro atbildību, tādējādi sekmējot valsts labklājību, stabilitāti, ekonomisko un tiesisko ilgtspēju.

Pētījuma objekts un priekšmets, mērķis, uzdevumi un hipotēze

³¹ Guarnieri, C., Piana, D. (2012). *Judicial Independence and the Rule of Law: Exploring the European Experience*. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, p. 114.

Pētījuma **objekts**: Attiecības, kas veidojas, tiesai kā neatkarīgam valsts varas atzaram īstenojot vienu no valsts varām.

Pētījuma **priekšmets**: tiesnešu neatkarības princips demokrātiskā tiesiskā valstī

Promocijas darba **mērķis** ir veidot vienotu izpratni par tiesnešu neatkarības saturu un tādējādi radīt teoriju par tiesnešu neatkarības vispārējā principa konkretizāciju un piemērošanu.

Šā mērķa sasniegšanai izvirzīti vairāki **uzdevumi**:

- 1) izpētīt tiesas lomas transformāciju un identificēt dažādas tās dimensijas demokrātiskā tiesiskā valstī;
- 2) analizēt tiesnešu neatkarības jēdzienu, noskaidrojot galveno saturu un apjomu, identificējot tiesnešu neatkarības jēdzienam raksturīgās pazīmes;
- 3) izpētīt dažādu subjektu un dažāda veida ietekmes uz tiesnešu neatkarību;
- 4) identificēt un analizēt tiesību literatūrā, starptautisko institūciju izstrādātajos dokumentos un tiesu praksē izdalītos neatkarības veidus un to nozīmi satura konstatēšanā un izvērtēšanā;
- 5) noskaidrot tiesnešu neatkarības apjomu un izpētīt, kuras ar tiesu varas darbību, tiesas spriešanu un tiesnešu amata pienākumu izpildi saistītas prasības atrodas ārpus tiesnešu neatkarības tvēruma;
- 6) noskaidrot veidu, kādā iespējams identificēt tiesnešu neatkarības saturā ietilpstošās prasības;
- 7) noskaidrot, kādā veidā iespējams nošķirt nemainīgās jeb obligātās prasības no mainīgajām prasībām, kuras var tikt nodrošinātas atšķirīgos veidos;
- 8) identificēt, kuras prasības ir obligātas, proti, nepieciešamas tiesnešu neatkarības nodrošināšanai un kritiski izvērtēt to nozīmi.

Darba ietvaros autore pierādīs **hipotēzi**, ka izmaiņas tiesas lomā ietekmē tiesnešu neatkarības saturu, tāpēc saturā ietilpst ne tikai tiesneša garantijas un tiesības, bet arī tiesneša pienākumi un atbildīgums, ne tikai tiesas administratīvā neatkarība, bet arī tiesas kompetence, rīcības brīvība un nolēmumu izpilde.

Promocijas darba robežas

Nepastāv viens noteikts modelis, kādā varētu tikt nodrošināta tiesnešu neatkarība visās tiesiskajās sistēmās, tāpēc tās saturs var atšķirties. Tiesnešu neatkarības saturs mainās un attīstās arī laika gaitā un pie atšķirīgiem apstākļiem. Visus tiesnešu neatkarības nodrošināšanai nepieciešamos un pietiekamos elementus, proti, tiesnešu neatkarības principa kodolu precīzi identificēt un to apjomu un saturu atklāt iespējams tikai konkrētā vietā (valstī, tiesību sistēmā) un konkrētā laikā.

Tomēr iespējams identificēt divu līmeņu tiesnešu neatkarības prasības. Pirmkārt, nemainīgās sastāvdaļas – vispārīgas prasības, kas nodrošina tiesnešu neatkarību un kas ir būtiskas un obligātas ikvienā tiesiskajā sistēmā, lai varētu objektīvi un taisnīgi spriest tiesu. Šīs sastāvdaļas nemainās, bet var mainīties līdzsvars starp sastāvdaļām, uzsvāri un to nozīme. Otrkārt, katru šo vispārīgo sastāvdaļu veido konkrētas detalizētākas prasības – mainīgie elementi, kam parasti ir noteikti kopīgi principi un kuru ievērošana nodrošina tiesnešu neatkarību. Katrs mainīgais elements dažādās tiesiskajās sistēmās un pie dažādiem apstākļiem var tikt īstenots atšķirīgi. Ņemot vērā tiesnešu neatkarības „atbildes” raksturu un kultūras un vēstures ietekmi, tas, kas var tikt uzskatīts par nepieļaujamu iejaukšanos tiesu varas neatkarībā vienā valstī, var būt pieņemama un ierasta prakse citā valstī. Tāpēc promocijas darbā nav pētīti tiesnešu neatkarības satura mainīgie elementi, proti, apjoms, regulējums un interpretācija, kādā katra no obligātajām prasībām spēj pasargāt tiesu vai tiesnesi no nepienācīgas ietekmes vai kādā katrai no obligātajām prasībām ir nozīme pamatfunkcijas īstenošanā un tiesnešu neatkarības mērķa sasniegšanā, jo šādu vērtējumu, izmantojot tiesnešu neatkarības teoriju, iespējams veikt vienīgi konkrētā laikā un konkrētā valstī, ņemot vērā noteiktu tiesu sistēmu u.c būtiskus apstākļus.

Darbā atklāts vienīgi tiesnešu neatkarības nemainīgais saturs, proti, tiesnešu neatkarības sastāvdaļas, kas ir obligātas, lai jebkurā tiesību sistēmā un pie jebkādiem apstākļiem nodrošinātu spēju tiesai spriest objektīvi, panākot taisnīgu rezultātu.

Zinātniski pētnieciskās metodes

Promocijas darba izstrādē lietotas juridiskajā zinātnē ierastās zinātniskās pētniecības metodes. Vispirms izmantotas **literatūras studijas**. Izmantojot literatūras studijās iegūto informāciju, bija iespējams apzināt teoriju pētāmajā jautājumā un veikt salīdzinošo analīzi saistībā ar dažādiem tiesnešu neatkarības aspektiem.

Analītiskā metode ir izmantota, pētot, analizējot un kritiski izvērtējot dažādu valstu konstitucionālo tiesu un augstāko tiesu nolēmumus, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības Tiesas spriedumus, kā arī citus tiesību avotus. Analīze ir veikta secinājumu un vērtējumu pamatā.

Darbā izmantota **salīdzinošā metode**. Publisko tiesību jomā salīdzinošās metodes izmantošana ir visai problemātiska, jo vienmēr jāņem vērā atšķirīgais tiesiskais, sociālais, politiskais, vēsturiskais un sistēmiskais konteksts³² un sarežģīti var būt atrast kopīgus pētāmā institūta vienojošos elementus. Valstu tiesiskais regulējums un tiesu prakse pētāmajā jautājumā ir nesaraunami saistīti ar konkrētās valsts tiesu varas regulējumu. Tāpēc salīdzināt tiesību institūta funkcijas dažādās tiesību sistēmās ir iespējams tikai ierobežotā apmērā. Tomēr neatkarīgi no spēkā

³² Satversmes tiesa. Lieta 2007-01-01; 08.06.2007. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 95, 14.06.2007, 24.1.p.

esošā regulējuma un institucionālā ietvara tiesnešu neatkarības pētniecība liecina, ka tās saturs galvenie noteikumi ir ļoti līdzīgi dažādās valstīs, pastāv kopīgas problēmas un izaicinājumi tiesnešu neatkarībai, kam ir pārnacionāls raksturs, ar to arī pamatojama salīdzinošā pieeja.

Salīdzinošā metode darbā ir izmatota vairākos aspektos. Pirmkārt, tā ir izmantota, veicot atsevišķu tiesnešu neatkarības saturu veidojošo prasību analīzi dažādās valstīs. Otrkārt, tā ir izmantota, lai izdarītu secinājumus, balstoties uz atsevišķu tiesnešu neatkarības aspektu līdzību dažādās valstīs. Treškārt, tā ir izmantota, vērtējot arī dažādu autoru viedokļus, kas izteikti par tiesnešu neatkarību.

Promocijas darbā ir pielietota arī **induktīvā un deduktīvā** pētniecības metode. Induktīvā metode dod iespēju no atsevišķu gadījumu analīzes praksē atvasināt vispārinātus secinājumus un kopējus principus, savukārt ar deduktīvās metodes palīdzību no teorētiskām atziņām un vispārinājumiem analītiski tiek izdarīts slēdziens par individuālajiem aspektiem. **Induktīvā metode** ir izmantota, analizējot tiesu nolēmumus un tiesību doktrīnā izteiktās atziņas, uz kuru pamata ir izvērtēta pašreizējā izpratne par tiesnešu neatkarību un tās saturu, kā arī citastarp izstrādāta metodoloģija gan tiesnešu neatkarības saturs pārbaudei, gan pieļaujamas un nepieļaujamas ietekmes nošķiršanai. Savukārt tiesas nolēmumu analīzes rezultātā iegūtie secinājumi tālāk vispārināti, izmantojot dedukcijas metodi. Abas šīs loģikas metodes izmantotas arī citviet darbā, jo īpaši, izstrādājot pētījuma kopsavilkumu.

Izmantotā literatūra un tiesību avoti

Saistībā ar promocijas darbā izmantotajiem literatūras un tiesību avotiem atzīmējams: Latvijā tiesnešu neatkarības teorētiskie aspekti aplūkoti pamātā vienīgi Satversmes tiesas nolēmumos, kā arī Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) zinātniskajos komentāros. Tāpēc ir veikta arī būtiska ārvalstu doktrīnas un tiesu prakses analīze, pēti starptautiskie dokumenti, starptautisko organizāciju dokumenti, normatīvais regulējums, tiesu prakse (judikatūra).

Tā kā tiesnešu neatkarības teorija un tās saturs Latvijā nav analizēti plašos pētnieciskos rakstos, autore galvenokārt polemizējusi ar citu valstu autoriem un zinātniekiem. Darbā izmantoti viena no vadošajiem tiesību zinātniekiem tiesnešu neatkarības jautājumos profesora Šimona Šitrīta (*Shimon Shetreet*) darbi. Daļa teorētisko atziņu izstrādātas, izmantojot Ārona Baraka (*Aharon Barak*) darbus par tiesu varu. Darbā plaši izmantots Stīvena Bērbenka (*Stephen Burbank*) un Berija Frīdmena (*Barry Friedman*) 2002. gadā izdots rakstu krājums, kurš veltīts tiesnešu neatkarības dažādiem aspektiem.³³ Profesors Džuzepe di Federiko (*Giuseppe Di Federico*) analizējis tiesnešu

³³ Burbank, S.B., Friedman, B. (2002). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, 554 p.

neatkarības saturu Itālijā,³⁴ profesors Murē Rankens (*Murray Rankin*)³⁵ – Kanādā, savukārt no Zībertes Foras (*Anja Seibert-Fohr*)³⁶ pētījumiem iegūti vērtīgi dati par tiesu varu un tiesnešu neatkarību Vācijā. Tiesnešu neatkarības saturs atšķirīgos apjomos atklāts Bernda Hejo (*Bernd Hayo*) un Stafana Voigta (*Stefan Voigt*),³⁷ Lindas Kempas Kītas (*Linda Camp Keith*), Čestera Nīla Teita (*Chester Neal Tate*), Stīvena Po (*Steven Poe*)³⁸ un Hulio Rioss Fugueroa (*Rios-Figueroa*)³⁹ pētījumos. Ņemot vērā Fransa Van Dijka (*Frans Van Dijk*) pieredzi, izstrādājot ar tiesnešu neatkarību saistītus dokumentus Eiropas Tieslietu padomju asociācijā (turpmāk – *ENCJ*), autore tiesnešu neatkarības satura atklāšanai izmantojusi viņa pētījumus un publikācijas.⁴⁰ Analizējot tiesnešu neatkarības jēdzienu un tā mērķi, izmantoti Pītera Hovarda Rasselā (*Peter Howard Russell*) pētījumi.⁴¹ Savukārt, atklājot tiesnešu lomu un tās transformāciju, izmantoti Inetas

³⁴ Di Federico, G. (2012). Judicial Accountability and Conduct: An Overview. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 87-118; Di Federico, G. (2012). Judicial Independence in Italy. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 357-401.

³⁵ Rankin, M.B. (2012). Access to Justice and the Institutional Limits of Independent Courts. *Windsor Yearbook on Access to Justice*, Vol 30(1), pp. 101-137.

³⁶ Seibert-Fohr, A. (2010). European Comparative Perspective on the Rule of Law and Independent Courts. 14 p. Iegūts 7.03.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1652598; Seibert-Fohr, A. (2012). Judicial Independence in Germany. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 447-519; Seibert-Fohr, A. (2019). The Independence of Judges and their Freedom of Expression: An Ambivalent Relationship, 12 p. Iegūts 29.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3375038; Seibert-Fohr, A. (2020). Judicial Independence and Democratic Accountability: The Function and Legitimacy of the German Federal Constitutional Court. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremmer, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 41-66.

³⁷ Hayo, B., Voigt, S. (2021). Judicial Independence: Why Does De Facto Diverge from De Jure? 24 p. Iegūts 20.12.2020. no: [file:///C:/Users/laila/Downloads/SSRN-id3897343%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/laila/Downloads/SSRN-id3897343%20(1).pdf); Hayo, B., Voigt, S. (2014). Mapping Constitutionally Safeguarded Judicial Independence – A Global Survey. *Journal of Empirical Legal Studies*, Vol. 11, Issue 1, pp. 159-195. Iegūts 18.12.2020. no: <https://booksc.org/book/32936235/f366fe>; Hayo, B., Voigt, S. (2007). Explaining De Facto Judicial Independence. *International Review of Law and Economics*, Vol. 27(3), pp. 269–290. Iegūts 20.12.2020. no: [file:///C:/Users/ljurgena/Downloads/SSRN-id900336%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ljurgena/Downloads/SSRN-id900336%20(1).pdf)

³⁸ Camp Keith, L., Neal Tate, C., Poe, S.C. (2009). Is the Law a Mere Parchment Barrier to Human Rights Abuse? *Journal of Politics*, Vol. 71, No. 2, pp. 644–660. Iegūts 17.01.2021. no: <file:///C:/Users/ljurgena/Downloads/30218976.pdf>

³⁹ Rios-Figueroa, J. (2011). Institutions for Constitutional Justice in Latin America. Helmke, G., Rios-Figueroa, J. (red.). *Courts in Latin America*. New York: Cambridge University Press, pp. 27–54. Iegūts 18.12.2020. no: <https://ilab.eu/book/2565309/c24d9f>; Ríos-Figueroa, J. (2019). Judicial review and democratic resilience: Afterword to the Foreword by Doreen Lustig and J. H. H. Weiler, *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 17, Issue 1, pp. 17-23. Iegūts 19.12.2021. no: <https://doi.org/10.1093/icon/moz025>; Rios-Figueroa, J., Staton, J.K. (2009). Unpacking the Rule of Law: A Review of Judicial Independence Measures, 48 p. Iegūts 7.03.2019. no: <http://ssrn.com/abstract=1434234>; Rios-Figueroa, J., Jeffrey K. Staton, J.K. (2014). An Evaluation of Cross-National Measures of Judicial Independence. *Journal of Law, Economics, and Organization Advance Access*, Vol 30, Issue 1, pp. 104-137.

⁴⁰ Van Dijk, F., Tulder, F., Lugten, Y. (2016). Independence of Judges: Judicial Perceptions and Formal Safeguards. Netherlands Council for the judiciary. 31 p. Iegūts 24.12.2023. no: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Paper-independence-of-judges-160111.pdf#search=working%20paper>; Van Dijk, F., Vos, G. (2018). A Method for Assessment of the Independence and Accountability of the Judiciary. *International Journal For Court Administration*. Vol. 9, No. 3. pp. 1-22. Iegūts 18.12.2021. no: <https://www.iacajournal.org/articles/abstract/10.18352/ijca.276/>

⁴¹ Russell, P.G. (2001). Toward a General Theory of Judicial Independence. Russell P.H., O'Brien D.M. (red.). *Judicial Independence in the Age of Democracy: Critical Perspectives from around the World*. Charlottesville & London: University of Virginia Press, pp. 1-23.

Ziemeles,⁴² Martas Kartabijas (*Marta Cartabia*)⁴³ un Vikijas Džeksones (*Vicki C. Jackson*)⁴⁴ publicētie raksti un pētījumi.

Kvalitatīvākai promocijas darba veikšanai autore 2016. gadā pētīja ar promocijas darbu saistītus tiesību jautājumus Maksa Planka Salīdzinošo publisko un starptautisko tiesību institūtā Haidelbergā, Vācijā.⁴⁵

Liela nozīme pētāmā priekšmeta izpratnē ir dažādu valstu tiesu prakses, kā arī Eiropas tiesu judikatūras analīzei. Īpaši daudz izmantotas Kanādas Augstākās tiesas nolēmumos paustās atziņas, taču darbā sistematizētas arī teorētiskās atziņas no ASV, Austrālijas un Izraēlas Augstāko tiesu, Lietuvas, Čehijas Republikas, Bosnijas un Hercegovinas, Bulgārijas, Dienvidāfrikas, Itālijas un citu valstu Konstitucionālo tiesu nolēmumiem. Šie tiesu nolēmumi iegūti gan attiecīgo tiesu portālos, gan arī Venēcijas komisijas CODICES datubāzē. Attiecīgā analīze ļāvusi konkretizēt arī atsevišķu tiesnešu neatkarības prasību saturu un atklāt arī citu ar tiesnešu neatkarību saistītu jēdzienu saturu.

Virkne secinājumu izdarīta, izmantojot plašo un vairāk nekā 35 gadu laikā izstrādātajos starptautisko organizāciju dokumentos ietvertu informāciju par tiesnešu neatkarību. Liela nozīme pētāmā priekšmeta izpētē ir Venēcijas komisijas, ANO Speciālā ziņotāja atzinumiem un viedokļiem.

Promocijas darba apjoms, struktūra un darba satura konspektīvs izklāsts pa nodaļām

Promocijas darba saturs ir iekļauts 190 lappusēs un izklāstīts piecās nodaļās.

1. nodaļa. Sabiedrības pieprasītā un tiesas veidotā tiesas loma.

Lai konstatētu tiesas lomas un tiesnešu neatkarības satura savstarpējo ietekmi, nodaļā sākotnēji analizēta sabiedrības pieprasītā un tiesas veidotā tiesas loma demokrātiskā tiesiskā valstī. Lai atklātu tiesas lomu, aplūkota tās transformācija 21. gadsimtā un, ņemot vērā tiesas ietekmētos procesus un jomas, analizētas šādas tiesas lomas dimensijas – konstitucionālā, tiesiskā, politiskā, ekonomiskā un sociālā, vienlaikus atklājot tiesas lomas saistību ar tiesnešu neatkarību.

Tiesnesim kā tiesu varas pārstāvim ir īpašs statuss, īpaša loma un īpaša atbildība, tāpēc pamatots ir viedoklis, ka tiesnešus pilnvaro un ierobežo un viņu lēmumus ietekmē ne tikai tiesības,

⁴² Ziemele, I. (2021). Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Inetas Ziemeles zinātniskajā redakcijā. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 524. lpp.

⁴³ Cartabia, M. (2018). Separation of Powers and Judicial Independence: Current Challenges. Seminar, European Court of Human Rights, The Authority of the Judiciary, Strasbourg, France, 26.01.2018., 11 p. Iegūts 21.12.2021. no: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/news/cartabia_3.pdf

⁴⁴ Jackson, V.C. (2008). Packages of Judicial Independence: Implications for Reform Proposals on the Selection & Tenure of Article III Judges. *Daedalus*, Vol 137, No. 4, pp. 48-63; Jackson, V.C. (2012). *Judicial Independence: Structure, Context, Attitude*. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 19-86.

⁴⁵ Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law.

bet arī viņu īpašā loma konstitucionālajā sistēmā.⁴⁶ Tiesas loma ar tiesnešu neatkarību saistīta gan tiesību literatūrā,⁴⁷ gan tiesu praksē.⁴⁸ Mainoties tiesas lomai mūsdienu demokrātijā, notiek pārmaiņas tiesnešu neatkarības principa izpratnē.⁴⁹ Autoresprāt, tiesas loma ir ne tikai pamatā prasībai tiesai būt neatkarīgai, atbildīgai un efektīvai, tā ne vien nosaka tiesneša aktīvisma pakāpi un neatkarības principa izpratni, bet arī ietekmē tiesnešu neatkarības saturu, proti, prasības, kas nodrošina tiesnešu neatkarību un kas ir būtiskas, lai katrs indivīds varētu paļauties, ka viņa lietu izskatīs patiešām neatkarīga tiesa. Tāpēc tiesas loma demokrātiskā tiesiskā valstī analizēta, lai konstatētu tiesas lomas un tiesnešu neatkarības satura savstarpējo ietekmi.

Lai izprastu tiesas lomu un konstatētu, kas to ietekmē, autore šajā nodaļā precīzi nodala šādus jēdzienus: 1) tiesas funkcija, 2) tiesas un tiesneša uzdevumi, īstenojot šo funkciju, 3) tiesas kompetence un 4) tiesas loma, proti, tās ietekme.

Lai atklātu tiesas lomu, 1.2.1. apakšnodaļā aplūkota tās transformācija 21. gadsimtā. Proti, kā tiesu vara no “vājākā” varas atzara (Monteskjē⁵⁰ un vēlāk Hamiltona⁵¹ izpratnē) valsts varas sistēmas pilnveidošanās ietvaros attīstījusies⁵² par vienu no būtiskākajiem spēlētājiem konstitucionālajā sistēmā.⁵³

Atšķirībā no 20. gadsimta tiesas, kad tā komunicēja vienīgi ar spriedumu starpniecību, šodien tiesas strādā nākamajā kvalitātes līmenī, kas sevī ietver pilnīgi citu komunikācijas veidu ar sabiedrību.⁵⁴ Tiesneši kļūst aizvien redzamāki sabiedriskajā diskusijā. Tie izdara paziņojumus ar mediju starpniecību, darbojas kā eksperti jautājumos, kur grūti nošķirt tiesisko no politiskā.⁵⁵ Modernas demokrātiskas valsts attīstības viens no visredzamākajiem aspektiem ir tiesu varas aizvien pieaugošā nozīme.⁵⁶ Tiesas loma palielinās demokrātijas attīstības rezultātā. Tiesu varas

⁴⁶ Braman, E. (2009). *Law, Politics & Perception: How Policy Preferences Influence Legal Reasoning*. p. 26.

⁴⁷ Seibert-Foht, A. (2012). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, p. 4.

⁴⁸ Kanādas Augstākā tiesa. Lieta *Beauregard v. Canada* 2 SCR 56, No 17884; 16.09.1986., p. 30.

⁴⁹ Shetreet, S. (1985). *The Emerging Transnational Jurisprudence on Judicial Independence: IBA Standards and Montreal Declaration*. Shetreet, S., Deschenes, J. (red.). *Judicial Independence: The Contemporary Debate*. Dordrecht, Boston, Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers, p. 393.

⁵⁰ Montesquieu (1748). *The Spirit of Laws*. The Online Library of Liberty, p. 218. Iegūta 20.04.2024. no: https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/837/Montesquieu_0171-01_EBk_v6.0.pdf

⁵¹ Madison, J., Hamilton, A., Jay, J.,J. (1961). 78th Federalist. *The federalist papers*. New York: New American Library.

⁵² Cartabia, M. (2018). *Separation of Powers and Judicial Independence: Current Challenges*. Seminar, European Court of Human Rights, The Authority of the Judiciary, Strasbourg, France, 26.01.2018., p. 3.

⁵³ Cartabia, M. (2018). *Separation of Powers and Judicial Independence: Current Challenges*. Seminar, European Court of Human Rights, The Authority of the Judiciary, Strasbourg, France, 26.01.2018., p. 6.

⁵⁴ Ziemele, I. (2018). *Mums jāveido 21. gadsimta tiesa*. Ir, 09.02.2018. Iegūts 26.02.2023. no: <https://ir.lv/2018/02/09/ziemele-mums-javeido-21-gadsimta-tiesa/>

⁵⁵ Cartabia, M. (2018). *Separation of Powers and Judicial Independence: Current Challenges*. Seminar, European Court of Human Rights, The Authority of the Judiciary, Strasbourg, France, 26.01.2018., p. 7.

⁵⁶ Di Federico, G. (2012). *Judicial Accountability and Conduct: An Overview*. Seibert-Foht, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, p. 87.

un līdz ar to arī tiesas ietekmes jeb lomas transformācija ir neizbēgams rezultāts demokrātiskā līdzsvara nodrošināšanā.⁵⁷

Kaut arī tiesas loma dažādās valstīs tiek vērtēta atšķirīgi (lai to demonstrētu, salīdzināta tiesas loma Itālijā, Zviedrijā un Izraēlā),⁵⁸ iespējams identificēt vairākus iemeslus tiesas lomas palielināšanai. Atsaucoties uz Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību konvencija), tiesu varas atzara lomu vērtēta atbilstoši varas dalīšanai un tiesiskumam.⁵⁹ Tiesas lomas – aizsargāt konstitucionālismu un indivīda pamattiesības – īstenošanu saista ar mūsdienu izaicinājumiem: cīņu pret terorismu, visuresošo kontroli un uzraudzību, demokrātijas transformēšanos, nacionālas valsts mainīgo lomu.⁶⁰ Tiesas loma palielinās likumdevēja īstenotās politikas dēļ, piešķirot tiesām plašākas pilnvaras,⁶¹ kā arī politiskā populisma apstākļos. Tai ir jānotur līdzsvars un jāaizsargā demokrātiska valsts.⁶² Autore analizējusi bijušās Itālijas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas profesore M. Kartabijas identificētos faktorus, kas ir pamatā tiesas lomas maiņai un tam, ka tiesas loma sabiedrības dzīvē ir kļuvusi tik nozīmīga.⁶³

Tiesību literatūrā mūsdienās īpaši tiek uzsvērtā tiesu pārnacionālā loma un ietekme, kad parasti ar suverēno prerogatīvu apveltītā tiesas spriešanas funkcija vairs neapstājas pie vienas valsts robežām.⁶⁴ Tiesas mūsdienās nodrošina nacionālo tiesību konstitucionalitāti un atbilstību starptautiskajām tiesībām, kā arī garantē starptautisko tiesību konstitucionālo pamatotību.⁶⁵

Darbā secināts, ka tiesas īpašā loma tiek atklāta, tiesai īstenojot vienu no valsts varām, to ietekmē normatīvajos aktos konkretizētā tiesas kompetence, tā tiek īstenota, pildot vienīgo tiesas funkciju – spriežot tiesu normatīvajos aktos precizētās kompetences apjomā un rīcības brīvības robežās, un šo lomu konkrētā laikā un noteiktā sabiedrības attīstības stadijā atklāj konkrētu spriedumu saturu. Tiesas loma ir ne tikai pamatā prasībai tiesai būt neatkarīgai, atbildīgai un efektīvai, tā ne vien nosaka tiesneša aktīvisma pakāpi un neatkarības principa izpratni, bet arī ietekmē tiesnešu neatkarības saturu, proti, prasības, kas nodrošina tiesnešu neatkarību.

⁵⁷ Barak, A. (2016). On judging. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, pp. 32-33.

⁵⁸ Kosar, D. (2012). Policing Separation of Powers: A New Role for the European Court of Human Rights? *European Constitutional Law Review*, Vol. 8, Issue 1, p. 59.

⁵⁹ Starptautiskā juristu komisija (*International Commission of Jurists*), sniedzot viedokli lietā (Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta Baka v. Hungary [GC]; 23.06.2016, p. 98.

⁶⁰ Scheinin M., Krunke H., Aksenova M. (2016). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. Edward Elgar Publishing Ltd., DOI 10.4337/9781785365867, p. 1.

⁶¹ Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Ref re Remuneration of Judges of the Prov. Court of P.E.I.; Ref re Independence and Impartiality of Judges of the Prov. Court of P.E.I. 3 SCR 3, No 24508, 24778; 18.09.1997., p. 129.

⁶² Lurie, G., Shany, Y. (2021). The Institutional Role of the Judiciary in Israel's Constitutional Democracy. Barak, A., Medina, B., Roznai, Y. (red.). *Oxford Handbook on the Israeli Constitution* (Forthcoming).

⁶³ Cartabia, M. (2018). Separation of Powers and Judicial Independence: Current Challenges. Seminar, European Court of Human Rights, The Authority of the Judiciary, Strasbourg, France, 26.01.2018., pp. 3-6.

⁶⁴ Ziemele, I. (2019). Moderns tiesiskums Eiropas pilsonim.

⁶⁵ Versteeg, M. (2019). Understanding the third wave of judicial review: Afterword to the Foreword by Doreen Lustig and J. H. H. Weiler, *International Journal of Constitutional Law*, Vol 17, Issue 1, p. 11.

Tiesas pamatfunkcijai un tiesas lomai ir abpusēja ietekme. Pildot tiesas pamatfunkciju – spriežot tiesu, tiek atklāta tiesas loma. Savukārt tiesas loma jāņem vērā, veicot pamatfunkciju, jo tiesnesim jāreķinās ar savu pieņemto lēmumu ietekmi ne vien uz konkrētiem lietas dalībniekiem konkrētā strīda izskatīšanas brīdī, bet arī uz visu sabiedrību un ilgtermiņā.

1.2.2. apakšnodaļā autore identificējusi šādas tiesas lomas dimensijas: konstitucionālo, tiesisko, politisko, ekonomisko un sociālo. Konstitucionālā dimensija atklājas, aizsargājot konstitūciju un konstitucionālās vērtības. Tiesiskā dimensija atklājas, interpretējot un piemērojot tiesības, vērtējot un atklājot normas saturu laikā, dodot vispārīgas un detalizētas, tiešas un netiešas norādes likumdevējam. Politiskā dimensija atklājas, pirmkārt, tiesas nolēmumos, kad tiesas lēmums ietekmē likumdevēja vai izpildvaras darbību, kad tiesā tiek izskatīti politiski sensitīvi vai no politikas grūti nodalāmi tiesību jautājumi, kad tiesa konkrētu lietu ietvaros ierobežo politisko varu kad tiek izskatīti strīdīgi jautājumi, kurus politiķi apzināti nodevuši tiesai, un, otrkārt, tiesnešiem piedaloties diskusijās un darbojoties kā ekspertiem. Ekonomiskā dimensija atklājas, nodrošinot tiesiskumu kā priekšnoteikumu ekonomikas attīstībai un aizsargājot indivīdu ekonomiskās intereses un ar to saistītās tiesības. Sociālā dimensija atklājas, nodrošinot tiesiskumu un aizsargājot indivīdu konkrētu lietu ietvaros.

2. nodaļa. Tiesnešu neatkarības jēdziens un definīcija.

Nodaļā pētīts tiesnešu neatkarības jēdziens. Vispirms aplūkoti tiesību literatūrā, starptautiskajos dokumentos, tiesu praksē konstatējamie mēģinājumi definēt tiesnešu neatkarību, kā arī atspoguļots dažādos avotos sniegtais jēdziena raksturojums, identificējot tiesnešu neatkarības jēdzienam raksturīgās pazīmes, balstoties uz kurām darba 4. un 5. nodaļā izvērtēts tiesnešu neatkarības saturs. Pēc tam analizētas dažādos avotos pieejamās definīcijas. Lai definētu tiesnešu neatkarību, analizēti tiesnešu neatkarības mērķi, aplūkotās dažādu subjektu un dažāda veida ietekmes, pamatojot nepieciešamību nošķirt pieļaujamo no nepieļaujamās ietekmes, atlasītas definīcijā ietvertās būtiskās pazīmes. Nodaļas noslēgumā definēts tiesnešu neatkarības jēdziens, ciktāl to pieļauj šajā nodaļā identificētais.

Darba 2.1. apakšnodaļā autore raksturo tiesnešu neatkarības jēdzienu, identificējot tiesnešu neatkarības jēdzienam raksturīgās pazīmes.

Tiek uzskatīts, ka tiesnešu neatkarības jēdziens ir grūti definējams, jo esot kompleksāks jēdziens, nekā tas pirmšķietami izskatās,⁶⁶ esot plašs jēdziens un dažādās tiesību kultūrās un

⁶⁶ Fiss, O.M. (1993). The Limits of Judicial Independence. *The University of Miami Inter-American Law Review*, Vol. 25, No. 1, p. 57.

dažādos laikos varot pastāvēt atšķirīga tā uztvere.⁶⁷ Tiesnešu neatkarība esot instruments jeb „instrumentāls jēdziens”,⁶⁸ proti, tā nav mērķis pats par sevi, bet ir līdzeklis mērķa – tiesneša objektivitātes – sasniegšanai un nodrošināšanai. Tiesnešu neatkarība esot „attiecību jēdziens”,⁶⁹ proti, tas atklājas tiesu varas un tiesnešu kā tiesu varas pārstāvju attiecībās ar pārējiem varas atzariem, institūcijām un amatpersonām, kā arī tiesu varas iekšienē pastāvošajās savstarpējās tiesnešu attiecībās. Tiesnešu neatkarības jēdziens, no vienas puses, esot negatīvs – tas ietver spēju izvairīties no ietekmes, no otras puses, tas esot pozitīvs, jo ietver sevī tiesneša spēju sekot savai izpratnei par vēlamo – patieso, labo, taisnīgo un tiesisko.⁷⁰ Darbā analizēta tiesību zinātnē pastāvošā “diskusija” par to, vai tiesnešu neatkarība ir relatīvs vai absolūts jēdziens. Autore uzskata, ka apzinoties divus aspektus, kas nosaka neatkarības apjomu un iezīmē tās robežas – pirmkārt, tiesnešu neatkarības saistību ar tiesas spriešanas funkciju un, otrkārt, tiesnešu neatkarības mērķi – nodrošināt objektīvu tiesu, ir iespējams runāt par tiesnešu neatkarību kā absolūtu vērtību. Tiesnesis nepretendē uz plašāku neatkarību, kā tas būtu nepieciešams tiesas funkcijas izpildei un vienīgā neatkarīgas tiesas mērķa – objektīvas tiesas – nodrošināšanai. Tāpēc nav pamata runāt par kādu ierobežotu vai relatīvu šā jēdziena apjomu. Gadījumā, ja tiesnešu neatkarības apjoms būtu nepilnīgs, pastāvētu risks par nepamatotu tiesneša ietekmēšanu, un būtu pamats apšaubīt, vai tiesnesis spēj nodrošināt objektīvu tiesu. Attiecīgi gadījumā, ja tiesnešu neatkarības apjoms būtu pārāk plašs – plašāks nekā nepieciešams funkcijas izpildei un mērķa nodrošināšanai, tas radītu risku, ka tiesa varētu izmantot savu varu bezatbildīgi vai vismaz radīt par to iespaidu, kas grautu uzticēšanos tiesu varai. Pārāk maza tiesnešu neatkarība neatbilstu varas dalīšanas principam, savukārt pārāk liela – varot graut politiskās iekārtas demokrātiskos pamatus.⁷¹ Tiesnešu neatkarības mērķis nav neierobežota neatkarība. Mērķis ir, nodrošinot attiecīgu neatkarības līmeni, dot iespēju tiesnesim izspriest lietas tiesiskā un objektīvā veidā un brīvi no nepienācīgas kontroles un ietekmes.⁷² Vienīgi tiesnesis, kam piemīt noteikta apjoma neatkarība, spēj spriest objektīvi.

Jēdziens “neatkarība” šajā gadījumā ir relatīvs, bet “tiesnešu neatkarība” ir tāda apjoma neatkarība, kas nodrošina objektīvu tiesas spriešanu. Tāpēc tā ir absolūta vērtība, kas ietver ne tikai

⁶⁷ Daly, P. (2020). Judicial Independence and Accountability in the British Constitution. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremler, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, p. 146.

⁶⁸ *Instrumental concept*

⁶⁹ *Relational concept*

⁷⁰ Karlan, P.S. (1999). Two Concepts of judicial Independence, p. 2. Iegūts 01.05.2017. no: <http://www.usc.edu/dept/law/symposia/judicial/pdf/karlan.pdf>

⁷¹ Scheppele, K.L. (2002). Declarations of Independence. Judicial Reactions to Political Pressure. Burbank, S.D., Friedman B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, p. 230.

⁷² Sifris, R. (2008). Weighing Judicial Independence against Judicial Accountability: Do the Scales of the International Criminal Court Balance? *Chicago-Kent Journal of International and Comparative Law*, Vol. 8, p. 96.

garantijas un tiesības, bet arī pienākumus un ierobežojumus, arī atbildīgumu un atbildību utt. Tās vienīgais apjoma noteicējs ir spēja spriest objektīvu tiesu.

Darba 2.2. apakšnodaļā analizētas dažādos avotos pieejamās definīcijas.

Lai definētu tiesnešu neatkarību, 2.3. apakšnodaļā analizēti tiesnešu neatkarības mērķi, aplūkotas dažādu subjektu un dažāda veida ietekmes, atlasītas definīcijā ietvertās būtiskās pazīmes.

Darbā secināts, ka tiesnešu neatkarība tiek nodrošināta, nošķirot tiesu un tiesnesi no pārējiem valsts varas atzariem, ar “valsti” šajā gadījumā saprotot jebkuru personu vai institūciju, kas var izdarīt spiedienu uz tiesu varu, izmantojot valsts varu (arī, piemēram, Tieslietu padomi un tiesas priekšsēdētāju).⁷³ Būtiska loma ir arī neatkarībai no lietas dalībniekiem, kuru zināmā mērā nodrošina tiesnešu imunitātes prasība, kā arī nošķirtībai gan no politiskām, gan no ietekmīgu sociālo grupu interesēm un sabiedrības vēlmēm.⁷⁴ Darbā pamatota nepieciešamība norobežot tiesu no interešu grupām, indivīdiem un citiem tiesnešiem,⁷⁵ kā arī no lietas dalībnieku, mēdiju un sabiedrības ietekmes.⁷⁶

Tiesnešu neatkarība nozīmē, ka tiesnesis, pildot savus amata pienākumus, ir brīvs no nepienācīgas (neatbilstošas) – prettiesiskas un jebkādā citā veidā un jebkāda iemesla dēļ⁷⁷ īstenotas gan tiešas un netiešas, gan reālas un šķietamas nepieļaujamas ietekmes.⁷⁸ Tāpēc autore nošķirusi pieļaujamu ietekmi no nepieļaujamas, secinot, ka pieļaujama ir, piemēram, lietas dalībnieku ietekme ar tiesiskiem argumentiem, citu tiesnešu spriedumu ietekme (augstāka līmeņa tiesas vai citas valsts vai starptautiskas tiesas), tiesneša pārliecības, politisko, morālo un ētisko principu ietekme uz tiesas nolēmumu.⁷⁹ Pieļaujama ir arī zināma politisko varas atzaru ietekme, ja tie darbojas savas kompetences ietvaros (piemēram, tiesneša amatā apstiprināšana).

Lai arī tiesnešu neatkarības saturu dažādās valstīs, kā arī dažādos starptautisko organizāciju dokumentos definē atšķirīgi, un tiesību zinātnē nav konstatējama vienota tiesnešu neatkarības definīcija, tomēr, ņemot vērā tiesnešu neatkarības mērķi, tiesas lomu un konstitucionālo tiesību teorijā un judikatūrā izteiktās atziņas, autore definē tiesnešu neatkarību šādi:

⁷³ Kanādas Augstākā tiesa. Lieta R. v. Lippé 2 SCR 114, No 22072, Gonthier; 05.12.1990. Spriedums.

⁷⁴ Larkins, C.M. (1996). Judicial Independence and Democratization: A Theoretical and Conceptual Analysis, *American Journal of Comparative Law*, 44(4), p. 611.

⁷⁵ Kanādas Augstākā tiesa. Lieta R. v. Lippé 2 SCR 114, No 22072, Gonthier; 05.12.1990. Spriedums; Ramseyer, J. M., Rasmusen, E.B. (2003). *Measuring Judicial Independence: The Political Economy of Judging in Japan*. Chicago: University of Chicago Press, pp. 122-168.

⁷⁶ Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Ref re Remuneration of Judges of the Prov. Court of P.E.I.; Ref re Independence and Impartiality of Judges of the Prov. Court of P.E.I. 3 SCR 3, No 24508, 24778; 18.09.1997. Spriedums. p. 130.

⁷⁷ ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs. (2007). *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct*. p. 42.

⁷⁸ Indijas Augstākā tiesa. Lieta S.P. Gupta v. Union of India, AIR 1982 SC 149, 1981 (Supp) SCC 87, 1982 2 SCR; 30.12.1981. Spriedums, p. 27.

⁷⁹ Kornhauser, L.A. (2002). *Is Judicial Independence a Useful Concept?* Burbank, S.B., Friedman, B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, p. 48.

“Tiesnešu neatkarība ir demokrātiskas tiesiskas valsts principa konkretizācija, proti, princips, kas nodrošina tiesai iespēju pildīt konstitucionālo funkciju – spriest tiesu brīvi no tiesas, netiešas vai pat tikai šķietamas nepienācīgas ietekmes, nodrošinot ikvienam tiesības uz taisnīgu un objektīvu tiesu. Šādu varas īstenošanu nodrošina tiesnešu neatkarības saturu veidojošās obligātās (nepieciešamās un pietiekamās) prasības.”

Autore norādījusi, ka, atklājot tiesnešu neatkarības saturu, iespējams precizēt definīcijas otro teikumu, proti, identificēt tiesnešu neatkarības galveno saturu un iezīmēt iespējami precīzas tiesnešu neatkarības robežas. Līdz ar to 5. nodaļā definīcija precizēta, papildinot to ar tiesnešu neatkarības saturu veidojošajām obligātajām (nepieciešamajām un pietiekamajām) prasībām. Savukārt tiesnešu neatkarības *de facto* robežas identificējamās un pārbaudāmās, tiesnešu neatkarības saturs atklājams, kā arī pieļaujama ietekme no nepieļaujamās nošķirama, katrā konkrētā gadījumā pārbaudot, vai tiek nodrošināts tiesnešu neatkarības mērķis – taisnīga un objektīva tiesa.

3. nodaļa. Tiesnešu neatkarības veidi

Pastāv viedoklis, ka tiesnešu neatkarības satura atklāšanai – konkrētu elementu identificēšanai – nepieciešams nošķirt tiesnešu neatkarības veidus.⁸⁰ Lai konstatētu, vai un kā neatkarības veidu nodalīšana palīdz atklāt neatkarības saturu, nodaļā aplūkoti tiesību literatūrā, starptautisko institūciju izstrādātajos dokumentos un tiesu praksē identificējamie neatkarības veidi, kā arī analizēta neatkarības veidu savstarpējā saistība un ietekme.

Atkarībā no regulētajām attiecībām (individuālas vai institucionālas)⁸¹ un tiesību subjekta, kam tiek nodrošināta neatkarība, tiek nodalīta individuālā un institucionālā neatkarība. Institucionālā neatkarība ir cēlusies no tiesas kā konstitucionālā orgāna lomas un tiesas kā Konstitūcijas un tajā ietvertu pamatvērtību – tiesiskuma, taisnīguma, vienlīdzības, demokrātisko procesu – aizsargātāja lomas.⁸² Institucionālā neatkarība ir saistīta ar tiesas kā institūcijas statusu, tāpēc ir cieši saistīta ar varas dalīšanas konstitucionālo teoriju. Darbā analizēta tiesu varas administratīvā neatkarība kā institucionālās neatkarības izvērtēšanas svarīgs “mērinstruments”.⁸³ Savukārt individuālā neatkarība saistīta ar individuāla tiesneša spēju pildīt tiesas funkciju brīvi no nepamatotas ietekmes, un darbā aplūkota gan tiesneša personīgā, gan substantīvā jeb funkcionālā neatkarība.

⁸⁰ Rosenn, K.S. (1987). The Protection of Judicial Independence in Latin America. *19 U. Miami Inter-Am. L. Rev.*, 1, pp. 13-23.

⁸¹ Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Valente v. The Queen 2 SCR 673, No 17583; 19.12.1985. Spriedums, p. 20.

⁸² Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Ref re Independence and Impartiality of Judges of the Prov. Court of P.E.I. 3 SCR 3, No 24508, 24778, 13.02.1992., p. 123.

⁸³ Shetreet, S. (1985). *Judicial Independence: New Conceptual Dimensions and Contemporary Challenges*. Shetreet, S., Deschenes, J. (red.). *Judicial Independence: The Contemporary Debate*. Dordrecht, Boston, Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers, p. 644.

Darbā analizēta objektīvā un subjektīvā neatkarība. Objektīvo jeb formālo neatkarību veido normatīvajos aktos paredzētās, formālās prasības (tās var būt gan, piemēram, garantijas, gan ierobežojumi, gan pienākumi), kas pasargā tiesnesi un tiesu varu no jebkādas nepienācīgas ietekmes un iejaukšanās tiesas funkcijas izpildē.⁸⁴ Neatkarības divi līmeņi – individuālais un institucionālais – tiek izdalīti vienīgi, runājot par formālo, proti, objektīvo tiesnešu neatkarību. Savukārt subjektīvo jeb uztverto neatkarību⁸⁵ veido sabiedrības, lietas dalībnieku, politiķu, pašu tiesnešu un jebkuras personas, kura vēro un vērtē tiesu, iespaids, proti, tas, kā tiek uztverta tiesnešu neatkarība. To veido viedokļi, interpretācijas, pieņēmumi, domas un uzskati. Aplūkojot subjektīvo neatkarību kā tiesnešu neatkarību veidojošu aspektu gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas, gan arī nacionālo tiesu nolēmumos, autore analizējusi uzticēšanos tiesām kā vienu no tiesas leģitimitātes avotiem.

Darbā pamatots, kāpēc tiek nošķirta *de facto* un *de iure* neatkarība. *De iure* – formāli nodrošinātais, normatīvajos aktos garantētais tiesnešu neatkarības līmenis,⁸⁶ savukārt *de facto* – reāli pastāvošais līmenis, proti, tiesneša reālā izturēšanās, pildot tiesas funkciju.⁸⁷ Tiek uzskatīts, ka *de iure* tiesnešu neatkarība ir viens no priekšnoteikumiem *de facto* tiesnešu neatkarībai,⁸⁸ viens no noteicošākajiem *de facto* neatkarības faktoriem.⁸⁹ Autore secinājusi, ka gadījumā, ja tiesnešu *de iure* neatkarība tiek nodrošināta gan institucionālā, gan individuālā līmenī, turklāt tā ietver ne tikai garantijas, bet arī pienākumus, ierobežojumus un citas tiesnešu neatkarības obligātās prasības, tad tā darbojas kā efektīvs priekšnoteikums *de facto* neatkarībai. Šādā gadījumā *de facto* neatkarības neesamība var būt vienīgi izņēmuma gadījums, kas saistīts ar konkrētu tiesnesi, viņa uzvedību, reakciju uz nepieļaujamu ietekmi no ārpuses, iespējamu likuma vai ētikas normu pārkāpumu. Savukārt attiecībā uz šādiem gadījumiem normatīvajos aktos ir jābūt un demokrātiskā tiesiskā valstī parasti ir ietverts regulējums, kas nodrošina iespējas izvērtēt konkrēto gadījumu un atbilstoši uz to reaģēt.

Nemot vērā iespējamās ietekmes avotu, tiek izdalīta iekšējā un ārējā neatkarība. Ja šī ietekme nāk no pašas tiesu varas pārstāvjiem, tad runa ir par iekšējās neatkarības nodrošināšanu. Savukārt ar jebkuru ietekmi no personām un institūcijām ārpus tiesu varas saista prasību pēc ārējās neatkarības.

⁸⁴ Šis neatkarības veids tiek dēvēts arī par *de iure* neatkarību. Sk. 2.3. apakšnodaļu.

⁸⁵ *Subjective or perceived independence*

⁸⁶ *De iure* neatkarība ir objektīvā neatkarība.

⁸⁷ Hayo, B., Voigt, S. (2021). *Judicial Independence: Why Does De Facto Diverge from De Jure?* p. 2.

⁸⁸ Hayo, B., Voigt, S. (2007). *Explaining De Facto Judicial Independence*. *International Review of Law and Economics*, Vol. 27(3), p. 271.

⁸⁹ Hayo, B., Voigt, S. (2014). *Mapping Constitutionally Safeguarded Judicial Independence – A Global Survey*. *Journal of Empirical Legal Studies*, Vol. 11, Issue 1, pp. 159-195; Hayo, B., Voigt, S. (2007). *Explaining De Facto Judicial Independence*. *International Review of Law and Economics*, Vol. 27(3), pp. 269–290.

Darbā secināts, ka tiesnešu neatkarības veidu nošķiršana palīdz identificēt potenciālās ietekmes izpausmes veidus un atrast efektīvāko risinājumu to kontrolēšanai un regulēšanai. Neatkarības veidu teorētiska nošķiršana nenozīmē, ka tie būtu pilnībā nodalīti. Nav nozīmes, vai viena veida neatkarība papildina, veicina otru, vai tās kādā jautājumā saduras. Neatkarīgas tiesas spriešanas funkcijas īstenošanai ir nepieciešama tāda tiesnešu neatkarība, kas ietver pilnīgi visus neatkarības aspektus, tāpēc tiesnešu neatkarības satura identificēšanai nav nepieciešams nošķirt neatkarības veidus.

4. nodaļa. Tiesnešu neatkarības satura atklāšana.

Nodaļā konstatēts tiesnešu neatkarības apjoms un izstrādāts tests tiesnešu neatkarības satura identificēšanai un pārbaudei.

Lai konstatētu tiesnešu neatkarības prasību divpakāpju iedalījumu, proti, nošķirtu tiesnešu neatkarības mainīgās (neobligātās) no obligātajām prasībām, analizēts, kāpēc mainās tiesnešu neatkarības saturs, aplūkoti iemesli atšķirībām tiesnešu neatkarības saturā. Darbā secināts, ka, mainoties tiesas lomai, tiesai saskaroties ar jauniem izaicinājumiem, attīstoties tiesnešu neatkarības kultūrai, mainās arī tiesnešu neatkarības saturs: meklējot risinājumus tiesnešu neatkarības nodrošināšanai, tiek radīts tāds tiesnešu neatkarības saturs, kas konkrētā laikā visefektīvāk spēj ierobežot un novērst iespējas nepamatoti ietekmēt tiesas spriešanu. Savukārt tiesnešu neatkarības satura atšķirības dažādās valstīs (tiesiskajās sistēmās) ietekmē valsts konstitucionālā iekārta, tiesiskās sistēmas vēsturiskā attīstība, tiesu sistēmas uzbūve un īpatnības, vēsturiskais, politiskais, sociālais, tiesiskais, kultūras un arī ekonomiskais konteksts, tradīcijas, kā arī valstī notiekošās pārmaiņas vai kādi citi īpaši apstākļi. Minētais ļāvis konstatēt, ciktāl saturs var mainīties un atšķirties, proti, atšķirības tiesnešu neatkarības saturā dažādos laikos un dažādās vietās (valstīs un tiesiskajās sistēmās) konstatējamas detalizētākā līmenī – gan izvēloties, piemēram, konkrētas garantijas, pienākumus vai nosakot saturu to nodrošināšanai, gan normatīvajā regulējumā, gan tā piemērošanā. Līdz ar to iespējams izdalīt divu līmeņu tiesnešu neatkarības prasības. Pirmkārt, nemainīgās sastāvdaļas – vispārīgas prasības, kas nodrošina tiesnešu neatkarību un kas ir būtiskas un obligātas ikvienā tiesiskajā sistēmā, lai varētu spriest tiesu objektīvi un taisnīgi. Šīs sastāvdaļas nemainās, bet var mainīties līdzsvars starp sastāvdaļām, galvenie uzsvāri un to nozīme. Otrkārt, katru šo vispārīgo sastāvdaļu nodrošina konkrēti mainīgie elementi, kam parasti ir noteikti kopīgi principi un kuru ievērošana nodrošina neatkarību, bet nav iespējams un nav arī nepieciešams paredzēt kādu vienu konkrētu un precīzu veidu, kādā katrs no šiem elementiem būtu īstenojams atšķirīgās tiesiskajās sistēmās.

Autore aplūkojusi vairākas pieejas tiesnešu neatkarības satura identificēšanai, kā arī tiesu praksē,⁹⁰ tiesību literatūrā un starptautisko organizāciju dokumentos atklāto tiesnešu neatkarības saturu. Minētie dokumenti atklāj divu līmeņu tiesnešu neatkarības prasības un demonstrē atšķirīgas pieejas, veidojot tiesnešu neatkarības satura struktūru. Savukārt grozījumi, kas izdarīti starptautisko organizāciju dokumentos, apstiprina autores secināto, ka tiesnešu neatkarības saturs laika gaitā mainās. Izmaiņas dokumentos ļauj identificēt aktuālos ar tiesnešu neatkarību saistītos jautājumus, mērķus satura precizēšanai, kā arī iemeslus izmaiņām saturā. Šie iemesli ir: (1) tiesas lomas palielināšanās, (2) izaicinājumi tiesu sistēmām, demokrātijai un tiesiskumam dažādās valstīs, (3) tiesas ietekme uz ekonomisko izaugsmi, (4) nepieciešamība pienācīgi aizsargāt cilvēktiesības un risināt izaicinājumus, ņemot vērā efektīvas tirgus ekonomikas darbību un izaicinājumus globalizācijas laikmetā, kā arī sabiedrības, politiskās un ekonomiskās pārmaiņas, (5) nepieciešamība reaģēt uz caurskatāmības trūkumu lēmumu pieņemšanas procesā, nepareizu jauno tehnoloģiju un sociālo mediju izmantošanu, problēmām saistībā ar jaunākajām attīstības tendencēm tiesu administrēšanā, tiesu institūciju nepietiekamo efektivitāti, vājo tiesu reaģēšanu uz sociālajām vajadzībām, plaši izplatīto tiesu korupciju, sarežģītās ekonomiskās situācijas ietekmi uz tiesas budžetu, tiesnešu atlīdzību un darba apjomu. Savukārt grozījumu mērķi ir: (1) efektīvāk spēt reaģēt uz daudzās valstīs aktuālo apdraudējumu tiesu varai un vēršanos pret tiesnešiem, stiprināt tiesnešu neatkarību un veicināt kopīgu tiesiskuma kultūras attīstību, (2) nodrošināt plašākas garantijas tiesnešu neatkarības aizsardzībai, (3) veicināt tiesu efektivitāti, tiesu varas un tiesnešu atbildīgumu, tiesu pieejamību un uzticēšanos tiesām, (4) stiprināt gan tiesas lomu, gan tiesnešu neatkarību, (5) reaģēt uz izaicinājumiem – tiesnešu neatkarības ietekmēšanu, varas dalīšanas principa nenodrošināšanu un atbildīguma trūkumu.

Lai noteiktu tiesnešu neatkarības apjomu un konstatētu, kuras ar tiesu varas darbību, tiesas spriešanu un tiesnešu amata pienākumu izpildi saistītas prasības atrodas ārpus tiesnešu neatkarības tvēruma, kaut arī ir ar to saistītas un ir būtiskas tiesas pamatfunkcijas izpildei, analizētas biežāk aplūkotās ar tiesu darbību saistītās pamatvērtības – tiesnešu atbildīgums, objektivitāte, uzticēšanās tiesām, tiesu efektivitāte, tiesnešu kompetence un tiesas kvalitāte.

Darbā konstatēts, ka, izmantojot tiesnešu neatkarības mērķi – nodrošināt spēju tiesai spriest objektīvi,⁹¹ panākot taisnīgu rezultātu, – iespējams nošķirt pieļaujamo ietekmi no nepieļaujamās, identificēt jēdziena robežas (konstatēt apjomu), kā arī atklāt tiesnešu neatkarības saturu.

Autore izstrādājusi testu tiesnešu neatkarības satura identificēšanai un pārbaudei. Proti, tiesnešu neatkarības saturu veido ikviena prasība, (1) kas saistīta ar tiesas pamatfunkciju tās

⁹⁰ Aplūkoti Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Eiropas Savienības tiesas, Amerikas Cilvēktiesību tiesas, dažādu valstu Konstitucionālo un Augstāko tiesu judikatūra.

⁹¹ Tiesnešu neatkarības mērķi autore identificējusi darba 2. nodaļā, analizējot tiesību literatūrā un tiesu praksē konstatēto.

plašākā izpratnē, ņemot vērā visus tiesneša amata pienākumus, kas nepieciešami neatkarīgas un objektīvas tiesas spriešanas nodrošināšanai, (2) kuru īstenojot, identificējamas attiecības, kurās iespējams nepienācīgi ietekmēt tiesu vai tiesnesi, (3) kam ir nozīme tiesnešu neatkarības mērķa (objektīvas tiesas spriešanas, panākot taisnīgu rezultātu) nodrošināšanā, bet tikai un vienīgi tādā apjomā un interpretācijā, kādā katrai no tām ir nozīme tiesas pamatfunkcijas īstenošanā, nepienācīgas ietekmes mazināšanā un neatkarības mērķa sasniegšanā.

Darbā, analizējot tiesnešu neatkarības principa saistību ar tiesas funkciju, secināts, ka neatkarīgi spriest tiesu var vienīgi neatkarīgs tiesnesis neatkarīgas tiesu varas ietveros, tāpēc tiesneša amata pienākumi ietver ne tikai konkrētu lietu izspriešanu (tiesas pamatfunkcija šaurā izpratnē), bet arī amata pienākumus, kas nodrošina iespēju tiesai spriest objektīvu un taisnīgu tiesu (tiesas pamatfunkcija plašākajā izpratnē). Līdz ar to tiesnešu neatkarības prasības attiecas arī uz tiesneša amata pienākumiem ārpus konkrētu lietu izskatīšanas.

5. nodaļa. Tiesnešu neatkarības sastāvdaļas.

Nodaļā pamatots, kāpēc katra no tiesnešu neatkarības nemainīgajām sastāvdaļām, proti, tiesneša pienākumi, garantijas, atbildīgums, pamattiesības, pamatbrīvības un to ierobežojumi, kā arī tiesas kompetence, rīcības brīvība, administratīvā neatkarība un pieņemto nolēmumu izpilde ir obligāta, proti, nepieciešama tiesnešu neatkarības nodrošināšanai.

Analizējot tiesnešu neatkarības nemainīgās sastāvdaļas, autore citastarp konstatējusi nosacījumus, kas ir būtiski konkrētu prasību nodrošināšanai.

Piemēram, analizējot tiesneša pienākumus un prasības tiesnesim, konstatēts, ka nevainojas reputācijas prasība tiesnesim vienmēr ir jāvērtē kopsakarā ar normatīvajos aktos paredzētajām tiesnešu uzvedības normām, ētikas prasībām un ierobežojumiem personai būt par tiesneša amata kandidātu, kā arī ņemot vērā nevainojamas reputācijas prasības, uzvedības un ētikas noteikumu mērķi – nodrošināt spēju tiesnesim spriest objektīvi un radīt pārliecību un iesaistību sabiedrībai par to, vairojot uzticēšanos tiesai. Darbā secināts, ka tiesneša kompetence un pienākums to uzturēt un nepārtraukti attīstīt ir priekšnoteikumi tiesas objektivitātes nodrošināšanai, proti, ir nepieciešami, lai tiesnesis lēmumu pieņemtu, balstoties uz saviem apsvērumiem, un lēmuma pieņemšanā varētu norobežoties no jebkādiem aizspriedumiem – gan reāliem, gan šķietamiem. Analizējot tiesneša pienākumus pamatfunkcijas īstenošanā, autore citastarp secinājusi, ka izsvērti un motivēti spriedumi ir nozīmīgi ne tikai tiesas autoritātei, bet arī tās leģitimitātei un objektivitātei. Pirmkārt, nolēmumā ietvertā motivācija atspoguļo, kā tiesnesis nodrošinājis tiesību normu un demokrātiskas tiesiskas valsts principu ievērošanu. Savukārt šīs tiesību normas citastarp nosaka tiesas kompetenci un procedūras, kuru ietvaros tiesnesis īsteno savu varu, proti, leģitimē un vienlaikus arī ierobežo tiesu (normatīvā leģitimitāte). Otrkārt, tiesneša pienākums skaidri un publiski motivēt tiesas

spriedumu ir saistīts ar pieļaujamo kontroli pār tiesas lēmumu. Tas nodrošina iespēju vērtēt, pamatojoties uz spriedumā ietverto argumentāciju, tiesas nolēmumu un līdz ar to arī tiesas un tiesneša neatkarību un objektivitāti. Tiesas pieņemtajā lēmumā ietvertā motivācija ir būtiska, lai nodrošinātu, ka spriedums ir pamatots vienīgi tiesībās. Tādējādi motivācija apliecina tiesneša objektivitāti, izspriežot konkrētu lietu.

Analizējot tiesneša atbildīgumu, konstatēts, ka tiesneša atbildīgums ietver, pirmkārt, tiesneša juridisko atbildību par savu rīcību, proti, civilo, kriminālo un disciplināro atbildību, un, otrkārt, tiesneša, tiesas un tiesu varas atbildību par varas izmantošanu, kas ietver valsts amatpersonu pienākumu skaidrot, attaisnot un leģitimēt varas izmantošanu savu publisko pienākumu pildīšanā. Tas nozīmē, ka atbildīgs tiesnesis uzņemas atbildību, ka viņš darbosies likumā paredzētās tiesas kompetences un taisnīguma nodrošināšanai nepieciešamās rīcības brīvības ietvaros atbilstoši spēkā esošajām uzvedības normām, un ir gatavs sodam, ja to nepilda vai pārkāpj. Turklāt tiesnesis ne vien atbilstoši darbojas, bet nodrošina sabiedrībai iespēju par to pārliecināties. Atbildīguma elementi ne tikai dod iespēju pārbaudīt, vai tiesa vai tiesnesis nepārsniedz tiesnešu neatkarības robežas, bet arī attur un nepieciešamības gadījumā reaģē uz nepienācīgu jebkuras tiesnešu neatkarības prasības izmantošanu.

Saistībā ar tiesas administratīvo neatkarību, secināts, ka administratīvā neatkarība izriet no konstitucionālās depoliticizācijas prasības, kas prasa sakārtot attiecības starp politiskajiem varas atzariem un tiesu varu. Tomēr tiesnešu neatkarība ne tikai neizslēdz, bet pat prasa, lai tiesneši uzturētu konstruktīvas darba attiecības ar citām institūcijām un amatpersonām, kuru funkcijas ir saistītas ar tiesu darbu, lai pēc iespējas veicinātu efektīvu tiesu darbību. Savukārt, izvēloties tiesu administrēšanas modeli, jāņem vērā valsts vēsture un tradīcijas un jānodrošina iespējami efektīva tiesas darbība un jāizslēdz iespēja nepamatoti ietekmēt vai pat tikai radīt iespaidu, ka varētu tikt ietekmēta tiesas un tiesnešu neatkarība.

Pamatojot tiesas kompetenci kā tiesnešu neatkarības sastāvdaļu, secināts, ka objektīvu tiesu spriest un līdz ar to arī taisnīgumu nodrošināt un no nepienācīgas ietekmes nošķirt tiesu un tiesnesi var vienīgi tad, ja tiesas kompetences jautājumi tiek risināt atbilstoši no tiesnešu neatkarības izrietošajām prasībām. Ja tiesa nav pilnvarota, proti, tai nav dotas iespējas risināt konkrētus jautājumus vai šīs iespējas ir ļoti šauras, tad, neskatoties uz tiesas objektivitāti un nošķirtību, tiesnešu neatkarība neko nenozīmē, jo tiesas loma netiek īstenota.

Darbā konstatēts, ka tiesas rīcības brīvība ir obligāta tiesnešu neatkarības sastāvdaļa, jo, pirmkārt, tā līdzās tiesnešu neatkarībai ir nepieciešama radošai tiesas funkcijas īstenošanai pamatnormas ietvaros, otrkārt, tā ir saistīta ar attiecībām, kurās iespējams ietekmēt tiesu vai tiesnesi, un, treškārt, tā nepieciešama objektīvas un taisnīgas tiesas spriešanas nodrošināšanai, bet pieļaujama tikai un vienīgi tādā apjomā, kādā tā nepieciešama pienācīgai savu funkciju izpildei.

Savukārt tiesas nolēmumu izpilde ir obligāta tiesnešu neatkarības sastāvdaļa, jo, pirmkārt, ir saistīta ar attiecībām, kurās iespējams ietekmēt tiesnešu neatkarību, otrkārt, tikai ar reālu strīda atrisināšanu var nodrošināt, ka tiesa darbojas kā patiešām objektīva strīda izšķirēja un nodrošina taisnīgu rezultātu un, treškārt, tiesnešu neatkarība zaudē jēgu, ja tiesas nolēmums netiek izpildīts. Minētais citastarp nozīmē, ka tiesnešu neatkarības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums aptver ne tikai tiesas budžetu un tiesnešu algas, sociālās garantijas un pensijas, bet arī līdzekļus, kas nepieciešami tiesas spriedumu izpildei.

Izmantojot šajā nodaļā atklāto tiesnešu neatkarības saturu, noslēgumā papildināta tiesnešu neatkarības definīcija: “Tiesnešu neatkarība ir demokrātiskas tiesiskas valsts principa konkretizācija, proti, princips, kas nodrošina tiesai iespēju pildīt konstitucionālo funkciju – spriest tiesu brīvi no tiesas, netiešas vai pat tikai šķietamas nepienācīgas ietekmes, nodrošinot ikvienam tiesības uz taisnīgu un objektīvu tiesu. Šādu varas īstenošanu nodrošina: (1) tiesneša pienākumi un prasības, garantijas, atbildīgums, pamattiesības un pamatbrīvības, kā arī (2) tiesas kompetence, rīcības brīvība, administratīvā neatkarība un pieņemto nolēmumu izpilde.”

Darba rezultātu aprobācija

Promocijas darba izpētes rezultātu aprobācija ir tikusi īstenota gan zinātniskajās publikācijās, gan starptautiskajās zinātniskajās konferencēs, kurās ziņots par darba tematiku. Par pētījuma tēmu no 2011. līdz 2024. gadam autore publicējusi zinātniskos rakstus starptautiski recenzējamās izdevumos, kā arī zinātnisko konferenču tēžu krājumos:

Jurcēna, L. (2024). Judicial Immunity – a Guarantee of Independence and an Element of Accountability (Tiesneša imunitāte – neatkarības garantija un atbildīguma elements). Rīga: SIA “Biznesa augstskola Turība”, Journal of Turība University Acta Prosperitatis No. 14.

Jurcēna, L. (2024). Mūsdienu sabiedrības vajadzība: neatkarīgs, efektīvs un kvalificēts tiesnesis. XXV International Scientific Conference of Turība University. The Age of Insecurity: from Risks to Growth.

Jurcēna, L. (2023). Neatkarīga tiesa – tiesiskas un drošas vides nodrošinātāja. Tiesas loma 21. gadsimtā. XXIV Turība University Conference. Change – the Basis of Sustainable Society. SIA “Biznesa augstskola Turība”, Rīga, 71-90. lpp. ISSN 1691-6069. <https://www.turiba.lv/storage/files/konference-2023.pdf>

Jurcēna, L. (2022). Tiesas institucionālā neatkarība: kā rasts līdzsvaru ar citiem varas atzariem. Jurista Vārds, 30.08.2022., 35(1249)

Ziemele, I., Spale, A., Jurcēna, L. (2020). The Constitutional Court of the Republic of Latvia. *Constitutional Adjudication: Institutions. Volume III* (red. Armin von Bogdandy, Peter M.

Huber, Christoph Grabenwarter). Oxford University Press, 505-565. lpp. ISBN 978-0-19-872641-8.

Jurcēna, L., Spale, A. (2020). Satversmes 28. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. II nodaļa. Saeima*. Latvijas Vēstnesis, Rīga, 430-447. lpp. ISBN 978-9984-840-65-9.

Jurcēna, L. (2019). Konstitucionālās kontroles orgānu nolēmumi kā konstitucionāli tiesiskā regulējuma garantis. (Решения органов конституционного правосудия как гарантия конституционно-правового регулирования). *Материалы научно-практической конференции "Принцип соразмерности в конституционном правосудии: практика ограничения прав и свобод человека и гражданина". Вестник Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики № 1 (9) / 2019*, Б.: «ПринтХаус», 2020.

Jurcēna, L. (2019). Tiesneša finansiālā drošība un sabiedrības viedoklis. *Tiesas un mediju komunikācija. Sabiedriskā viedokļa un mediju ietekme uz taisnīgu tiesu*. Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2019, 230-248. lpp. ISBN 978-9984-840-64-2. Par šo tēmu ziņots arī zinātniskajā konferencē "Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā", Rīgā, 2018. gada 26. janvārī.

Jurcēna, L. (2017). Satversmes 54. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. III nodaļa. Valsts prezidents. IV nodaļa. Ministru kabinets*. Latvijas Vēstnesis, Rīga, 450-469. lpp. ISBN 978-9984-840-50-5.

Jurcēna, L. (2015). Judicial Systems of Central Asia. A Comparative overview (Tiesu sistēmas Centrālāzijā. Salīdzinošais pārskats). Edited by G. Dikov. Moscow, Jurisprudence, ISBN 978-5-9516-0753-9. Eiropas Savienības un Somijas Ārlietu ministrijas finansēta un Venēcijas komisijas 2015. gada maijā – septembrī īstenota projekta "Supporting Constitutional Justice, Access to Justice and Electoral Reform in the Countries of Central Asia" (Konstitucionālās tiesvedības, pieejas tiesai un vēlēšanu reformas atbalsts Centrālāzijā) ietvaros.

Jurcēna, L., Kārklīņa, A. (2013). Satversmes 84. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesas. VII nodaļa. Valsts kontrole*, 69-118. lpp. Latvijas Vēstnesis, Rīga. ISBN 978-9984-840-24-6.

Jurcēna, L. (2013). Satversmes 84. pantā ietvertās tiesnešu neatkarības garantijas. Daugavpils Universitātes 54. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Daugavpils. Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds "Saule"; 385-390. lpp., ISBN 978-9984-14-613-3. http://www.dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/54konf_proceedings.pdf

Jurcēna, L., Kūtris, G. (2011). Principle of Judicial Independence in the Case-Law of the Constitutional Court: Modern Trends (Tiesnešu neatkarības princips Konstitucionālās tiesas

nolēmumos: mūsdienu tendences). „Конституционное правосудие”, 3(53)2011, Armenia. Centre of the Constitutional Rights of the Republic of Armenia. ISSN 18290125.

Jurcēna, L., Kutris, G. (2011). Principle of Judicial Independence in the Case-Law of the Constitutional Court: Modern Trends (Tiesnešu neatkarības princips Konstitucionālās tiesas nolēmumos: mūsdienu tendences). Bulgaria, Sofia, International Conference “Classical and Modern Trends in Constitutional Review”.

Jurcēna, L. (2011). Separation of Powers and Independence of the Constitutional Court of the Republic of Latvia (Varas dalīšana un Satversmes tiesas neatkarība). Rio de Janeiro, Brazil, 2nd Congress of the World Conference on Constitutional Justice. http://www.venice.coe.int/WCCJ/Rio/Papers/LAT_Jurcena_E.pdf

Par pētījuma tēmu no 2011. līdz 2022. gadam autore konferencēs nolasījusi šādus referātus:

Jurcēna, L. (2022). Tiesas institucionālā neatkarība: kā rasts līdzsvaru ar citiem varas atzariem. Ikgadējā Latvijas tiesnešu konference, Rīga, 20.05.2022.

Jurcēna, L. (2018). Tiesneša finansiālā drošība un sabiedrības viedoklis. Latvijas Universitātes zinātniskā konference “Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā”, Rīga, 26.01.2018.

Jurcena, L. (2016). Eiropas Cilvēktiesību konvencijas interpretācija un piemērošana konstitucionālajās tiesās: sadarbība vai sacensība? (Interpretation and Implementation of the Convention by Constitutional Courts: cooperation or competition?), Kosovo, Pristina, Conference “Interpretation and Implementation of the ECHR by Constitutional Courts of the Western Balkans” organized by the Council of Europe together with the Constitutional Court of Kosovo.

Jurcēna, L. (2012). Satversmes 84. pantā ietvertās tiesnešu neatkarības garantijas. Daugavpils Universitātes 54. Starptautiskā zinātniskā konference. Daugavpils, 18.04.2012.

L. Jurcena. (2011). Independent Court as a Guarantor of the Right to Social Security (Neatkarīga tiesa kā tiesību uz sociālo nodrošinājumu garants). France, Strasbourg, Seminar on recent case-law of constitutional courts in the field of social security. Council of Europe.

Jurcēna, L. (2011). Kritika tiesām. Latvia, Bīriņi. Ikgadējais konstitucionālās politikas forums.

Vienlaikus atzīmējams, ka darbā izdarītie secinājumi lielā mērā balstīti autores gandrīz 15 gadu praktiskajā pieredzē, strādājot Satversmes tiesā, Tieslietu padomē un pārstāvot Latviju dažādās tiesu institūciju veidotās un ar tiesām saistītās starptautiskās organizācijās.

Pēc Tieslietu padomes pasūtījuma autore veikusi šādus ar tiesnešu neatkarības jautājumiem saistītus pētījumus un sagatavojuši atzinumus, kuru rezultāti izmantoti, izdarot secinājumus un veidojot priekšlikumus:

Jurcēna, L. (2014). Atzinums. Tiesnešu un tiesas darbinieku atlīdzība. Spēkā esošais normatīvais regulējums un nepieciešamie grozījumi.

Jurcena, L. (2013). Atzinums. Tiesnešu apstiprināšana amatā un viņu karjeras virzība. Spēkā esošais normatīvais regulējums un nepieciešamie grozījumi. <http://at.gov.lv/en/the-board-of-justice/documents/>

Jurcena, L. (2012). Tiesnešu neatkarības nodrošināšana spēkā esošajos normatīvajos aktos. Teorētiskā pamatojuma izstrāde nepieciešamajām izmaiņām.

<https://www.tieslietupadome.lv/lv/petijumi-un-prezentacijas>

Pārstāvot Venēcijas komisiju, autore sagatavojusi šādus ar tiesnešu neatkarības jautājumiem saistītus pētījumus, sagatavojusi un nolasījusi šādus referātus un seminārus, kuru rezultāti izmantoti, izdarot secinājumus un veidojot priekšlikumus:

Jurcēna, L. (2015). Judicial Systems of Central Asia. A Comparative overview (Tiesu sistēmas Centrālāzijā. Salīdzinošais pārskats). Edited by G. Dikov. Moscow, Jurisprudence, ISBN 978-5-9516-0753-9. Eiropas Savienības un Somijas Ārlietu ministrijas finansēta un Venēcijas komisijas 2015. gada maijā – septembrī īstenota projekta “Supporting Constitutional Justice, Access to Justice and Electoral Reform in the Countries of Central Asia” (Konstitucionālās tiesvedības, pieejas tiesai un vēlēšanu reformas atbalsts Centrālāzijā) ietvaros.

Jurcena, L. (2014). External and International Relations of the Constitutional Court (Konstitucionālās tiesas attiecības valsts un starptautiskajā vidē). Ziņojums Jordānijas Konstitucionālās tiesas darbinieku apmācības seminārā. 2014. gada 10.-11. decembris, Amana, Jordānija. Organizators: Eiropas Padomes Venēcijas komisija. CLD-JU(2014)021, Strasbourg 23 December 2014. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2014\)021-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2014)021-e)

Jurcena, L. (2012). Criticism of the Judiciary *versus* Authority and Independence of the Judiciary (Kritika tiesu varai *versus* tiesu varas autoritāti un neatkarību). 2012, Armenia, Yerevan, 5th Conference of Secretaries General of Constitutional Courts or Courts with Equivalent Jurisdiction. Venice Commission. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU\(2012\)007-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JU(2012)007-e)

Pārstāvot Tieslietu padomi Eiropas Tieslietu padomju asociācijā (*European Network of Councils for the Judiciary*), autore piedalījies darba grupās, izstrādājot šādus ar tiesnešu neatkarības jautājumiem saistītus dokumentus:

ENCJ (2016). Eiropas tieslietu asociācijas projekts par tiesu varas finansēšanu (*ENCJ project on the Funding of the Judiciary*). Ziņojums “Funding of the Judiciary”. Varšava.

ENCJ (2015). Eiropas tieslietu asociācijas projekts par Tiesnešu neatkarību un atbildīgumu (*ENCJ project on Independence and Accountability*). Ziņojums “Independence and Accountability of the Judiciary. Part II”. Hāga.

ENCJ (2014). Eiropas tieslietu asociācijas projekts par Tiesnešu neatkarību un atbildīgumu (*ENCJ project on Independence and Accountability*). Ziņojums “Independence and Accountability of the Judiciary”. Roma.

ENCJ (2013). Eiropas tieslietu asociācijas projekts par tiesu reformām (*ENCJ project on Judicial Reform*). Ziņojums “Judicial Reform in Europe – Part II”. Sofija.

ENCJ (2012). Eiropas tieslietu asociācijas projekts par tiesu reformām (*ENCJ project on Judicial Reform*). Ziņojums “Judicial Reform in Europe – Part I”. Dublina.

Pētījuma aprobācija nepārtraukti notiek profesionālajā vidē, tai skaitā šobrīd veidojot Tieslietu akadēmiju un šā mērķa īstenošanai sniedzot teorētisku un praktisku atbalstu visu varas atzaru pārstāvjiem ar tiesnešu neatkarību un tiesu sistēmas attīstību saistītos jautājumos. Līdz ar to pētījumam ir ne vien teorētiska, bet arī praktiska nozīme.

Secinājumi un priekšlikumi

Promocijas darbā izvirzīta hipotēze, ka izmaiņas tiesas lomā ietekmē tiesnešu neatkarības saturu, tāpēc saturā ietilpst ne tikai tiesneša garantijas un tiesības, bet arī tiesneša pienākumi un atbildīgums, ne tikai tiesas administratīvā neatkarība, bet arī tiesas kompetence, rīcības brīvība un nolēmumu izpilde. Pētījumā secināts, ka, pirmkārt, tiesas pamatfunkcijai un tiesas lomai ir abpusēja ietekme. Pildot tiesas pamatfunkciju – spriežot tiesu, tiek atklāta tiesas loma. Savukārt tiesas loma jāņem vērā, veicot pamatfunkciju, jo tiesnesim jārēķinās ar savu pieņemto lēmumu ietekmi ne vien uz konkrētiem lietas dalībniekiem konkrētā strīda izskatīšanas brīdī, bet arī uz visu sabiedrību un ilgtermiņā. Otrkārt, kā tas izriet no tiesnešu neatkarības satura pārbaudes testa, tiesnešu neatkarības saturu veido ikviena prasība, kas citastarp saistīta ar tiesas pamatfunkciju tās plašākā izpratnē, ņemot vērā visus tiesneša amata pienākumus, kas nepieciešami neatkarīgas un objektīvas tiesas spriešanas nodrošināšanai, bet tikai un vienīgi tādā apjomā un interpretācijā, kādā katrai no tām ir nozīme tiesas pamatfunkcijas īstenošanā. Tāpēc tiesas loma ir ne tikai pamatā prasībai tiesai būt neatkarīgai, atbildīgai un efektīvai, tā ne vien nosaka tiesneša aktīvisma pakāpi un neatkarības principa izpratni, bet arī ietekmē tiesnešu neatkarības saturu, proti, prasības, kas nodrošina tiesnešu neatkarību. Visas tiesnešu neatkarības saturā ietilpstošās prasības iespējams identificēt, vienīgi apzinoties tiesas īpašo lomu demokrātiskā tiesiskā valstī. Tādējādi promocijas darba izstrādes laikā iegūti rezultāti, kas apliecina, ka promocijas darbā izvirzītā hipotēze ir apstiprinājusies. Psamatojoties uz promocijas darba ietvaros veikto normatīvo aktu, tiesību doktrīnas un tiesu prakses analīzi, autore izsaka secinājumus un izvirza priekšlikumus konstatēto nepilnību novēršanai.

1. secinājums. Dažādos avotos dažādi tiek definēta un atklāta tiesas loma, tas neļauj izvērtēt tās transformāciju, kā arī atklāt visas tās ietekmes jomas un virzienus.

Priekšlikums: Atklājot tiesas ietekmes jomas un virzienus, izmantojama darbā konstatētā tiesas loma, (1) kas tiek atklāta, tiesai īstenojot vienu no valsts varām, (2) ko ietekmē normatīvajos aktos konkretizētā tiesas kompetence, kas tiek īstenota, pildot tiesas pamatfunkciju – spriežot tiesu normatīvajos aktos precizētās kompetences apjomā un rīcības brīvības robežās, un (3) šo lomu konkrētā laikā un noteiktā sabiedrības attīstības stadijā atklāj konkrētu spriedumu saturu.

2. secinājums. Ar savu nolēmumu starpniecību un dēļ ietekmes, ko šie nolēmumi atstāj uz likumdevēja un izpildvaras darbību, tiesa spēj būtiski ietekmēt – gan tieši, gan netieši – sabiedrību, politiku, tiesības un attīstīt zināmas cilvēktiesību jomas un liberālas vērtības. Savukārt ierobežota izpratne par tiesas ietekmi un līdz ar to par tās lomu demokrātiskā sabiedrībā negatīvi ietekmē ne vien tiesu sistēmas attīstību, tai skaitā tiesnešu neatkarības nodrošināšanu, bet arī visus pārējos procesus valstī.

Priekšlikums: Attīstot tiesu sistēmu, nodrošinot tiesnešu neatkarību un tiesiskumu, jāņem vērā sabiedrības pieprasītā un tiesas veidotā tiesas loma demokrātiskā tiesiskā valstī, apzinot visas tiesas lomas dimensijas – konstitucionālo, politisko, sociālo, ekonomisko un tiesisko, kas atklāta, ņemot vērā tiesas ietekmētos procesus un jomas.

3. secinājums. Tiesību literatūrā pastāv diskusija par tiesnešu neatkarību kā absolūtu vai neabsolūtu jēdzienu, kas neļauj izvērtēt un pilnībā atklāt tiesnešu neatkarības saturu.

Priekšlikums: Izvērtējot tiesnešu neatkarības saturu un jebkuras neatkarības prasības atbilstību, tiesnešu neatkarība jāaplūko kā absolūta vērtība – tās apjoms ir pilnīgs, proti, ne lielāks un ne mazāks kā tas nepieciešams, pirmkārt, tiesas funkcijas izpildei un, otrkārt, vienīgā neatkarīgas tiesas mērķa – objektīvas tiesas – nodrošināšanai.

4. secinājums. No tiesnešu neatkarības izriet prasība nepieļaut tiešu un netiešu, reālu un šķietamu nepienācīgu ietekmi no jebkura subjekta puses. Dažādos avotos norādīts uz atšķirīgām ietekmēm, kuras nav pieļaujamas tiesas spriešanā, turklāt ne vienmēr iespējams nodalīt pieļaujamu no nepieļaujamas ietekmes. Nepieļaujamas ietekmes robežu nenoteikšana neļauj definēt tiesnešu neatkarību, kā arī atklāt tās precīzu saturu.

Priekšlikums: Pārbaudot konkrētas neatkarības prasības atbilstību tiesnešu neatkarības principam, tā izvērtējama vienīgi attiecībā pret nepienācīgu ietekmi, izmantojot darbā identificēto nepienācīgas ietekmes saturu. Proti, par tādu uzskatāma: a) ietekme, kas īstenota prettiesiskas vai nepamatotas kontroles, ierobežojumu, pakļautības, pamudinājumu, rīkojumu vai labvēlības formā, b) ietekme, izmantojot jebkādas spaidus, iejaukšanos, izrēķināšanos, manipulācijas, iespaidošanu, draudus, spiedienu vai c) ietekme, kas īstenota jebkādā citā veidā un jebkādu iemeslu dēļ, kas varētu apdraudēt spēju spriest objektīvu tiesu.

5. secinājums. Tiesību literatūrā sastopami dažādi viedokļi par tiesnešu neatkarības veidu ietekmi uz tiesnešu neatkarības saturu, atšķirīgi pamatota tiesnešu neatkarības veidu nošķiršana, līdz ar to nav iespējams pilnībā atklāt tiesnešu neatkarības saturu.

Priekšlikums: Dažādi tiesnešu neatkarības veidi nošķirami vienīgi potenciālās ietekmes izpausmes veidu identificēšanai un to kontrolēšanas un regulēšanas efektīvāko risinājumu nodrošināšanai. Savukārt neatkarīgas tiesas spriešanas funkcijas īstenošanai nepieciešams nodrošināt tādu tiesnešu neatkarību, kas ietver pilnīgi visus neatkarības aspektus (nav nepieciešams nošķirt dažādus neatkarības veidus).

6. secinājums. Tiesnešu neatkarība ir līdzeklis noteikta mērķa sasniegšanai un nodrošināšanai. Arī tiesnešu neatkarības jēdziena precizēšanai un satura atklāšanai nepieciešams noskaidrot šo mērķi. Tomēr dažādos avotos sastopamas norādes uz atšķirīgiem tiesnešu neatkarības mērķiem, kas neļauj pilnībā atklāt tiesnešu neatkarības saturu un definēt tiesnešu neatkarību.

Priekšlikums: Tiesnešu neatkarības jēdziena robežu identificēšanai un apjoma konstatēšanai, tiesnešu neatkarības satura atklāšanai un konkrētu neatkarības prasību izvērtēšanai, kā arī pieļaujamās un nepieļaujamās ietekmes nošķiršanai izmantojams darbā konstatētais (vienīgais) tiesnešu neatkarības mērķis – nodrošināt spēju tiesai spriest objektīvi, panākot taisnīgu rezultātu.

7. secinājums. Ne doktrīnā, ne judikatūrā nav izstrādāta metodoloģija tiesnešu neatkarības satura atklāšanai un tajā ietilpstošo prasību pārbaudei.

Priekšlikums: Atklājot tiesnešu neatkarības saturu un pārbaudot tajā ietilpstošās prasības konkrētā laikā, vietā un apstākļos, izmantojams darbā izstrādātais tests: tiesnešu neatkarības saturu veido ikviena prasība, (1) kas saistīta ar tiesas pamatfunkciju tās plašākā izpratnē, ņemot vērā visus tiesneša amata pienākumus, kas nepieciešami neatkarīgas un objektīvas tiesas spriešanas nodrošināšanai, (2) kuru īstenojot, identificējamās attiecības, kurās iespējams nepienācīgi ietekmēt tiesu vai tiesnesi, (3) kam ir nozīme tiesnešu neatkarības mērķa (objektīvas tiesas spriešanas, panākot taisnīgu rezultātu) nodrošināšanā, bet tikai un vienīgi tādā apjomā un interpretācijā, kādā katrai no tām ir nozīme tiesas pamatfunkcijas īstenošanā, nepienācīgas ietekmes mazināšanā un neatkarības mērķa sasniegšanā. Turklāt tiesnešu neatkarības prasības attiecas arī uz tiesneša amata pienākumiem ārpus konkrētu lietu izskatīšanas, jo neatkarīgi spriest tiesu var vienīgi neatkarīgs tiesnesis neatkarīgas tiesu varas ietveros.

8. secinājums. Tiesnešu neatkarības saturs mainās laika gaitā un atšķiras dažādās valstīs, tāpēc dažādos dokumentos atklātais saturs atšķiras un dažādās tiesību sistēmās neatkarības elementi neregulēti, piemēroti un interpretēti atšķirīgi, kas pirmšķietami rada iespaidu, ka nav iespējams atklāt tiesnešu neatkarības saturu un izstrādāt teoriju, kas būtu izmantojama jebkurā tiesiskajā sistēmā.

Priekšlikums: Darbā izstrādātais tiesnešu neatkarības prasību divu līmeņu iedalījums izmantojams, atklājot tiesnešu neatkarības saturu jebkurā tiesiskajā sistēmā. Tādējādi iespējams, pirmkārt, nodrošināt visas neatkarības nemainīgās sastāvdaļas – vispārīgas prasības, kas nodrošina tiesnešu neatkarību un kas ir būtiskas un obligātas ikvienā tiesiskajā sistēmā, lai varētu spriest tiesu objektīvi un taisnīgi, un, otrkārt, elastīgi piemērot neatkarības mainīgos elementus, kam parasti ir noteikti kopīgi principi, kuru ievērošana nodrošina neatkarību, taču nav iespējams paredzēt kādu vienu konkrētu un precīzu veidu, kādā katrs no šiem elementiem būtu īstenojams dažādās tiesiskajās sistēmās.

9. secinājums. Tiesību doktrīnā tiesnešu atbildīguma jēdziens definēts vāji. Šobrīd neviens starptautiskais līgums vai starptautisko organizāciju dokuments (*soft law*) nesatur tiesnešu atbildīguma jēdziena definīciju, kā arī nav tāda viena dokumenta, kurā būtu aplūkoti visi tiesneša atbildīguma aspekti, proti, dažādos dokumentos ietverti nosacījumi par dažādiem tā elementiem. Līdz ar to apgrūtināta ir ne vien šā jēdziena izvērtēšana, bet arī tā praktiska piemērošana.

Priekšlikums: Izvērtējot tiesnešu atbildīgumu un to praktiski piemērojot, izmantojams darbā identificētais atbildīguma apjoms un saturs. Proti, tiesneša atbildīgums ietver, pirmkārt, tiesneša juridisko atbildību par savu rīcību, proti, civilo, kriminālo un disciplināro atbildību, un, otrkārt, tiesneša, tiesas un tiesu varas atbildību par varas izmantošanu, kas ietver valsts amatpersonu pienākumu skaidrot, attaisnot un leģitimēt varas izmantošanu savu publisko pienākumu pildīšanā. Turklāt atbildīgs tiesnesis uzņemas atbildību, ka viņš darbosies likumā paredzētās tiesas kompetences un taisnīguma nodrošināšanai nepieciešamās rīcības brīvības ietvaros, atbilstoši spēkā esošajām uzvedības normām, un ir gatavs sodam, ja to nepilda vai pārkāpj. Tas ietver prasību tiesnesim ne vien atbilstoši darboties, bet arī nodrošināt sabiedrībai iespēju par to pārliecināties. Tiesnešu neatkarībā ietilpstošā atbildīguma elementi ne tikai dod iespēju pārbaudīt, vai tiesa vai tiesnesis nepārsniedz tiesnešu neatkarības robežas, bet arī attur un nepieciešamības gadījumā reaģē uz nepienācīgu jebkuras tiesnešu neatkarības prasības izmantošanu.

10. secinājums. Nepietiekama izpratne par tiesneša juridiskās atbildības mērķi, saturu un robežām neļauj apzināties tiesnešu neatkarības saturu un to nodrošināt atbilstoši demokrātiskas tiesiskas valsts prasībām.

Priekšlikums: Tiesnešu neatkarība demokrātiskā tiesiskā valstī nodrošināma, piemērojot tiesneša juridisko atbildību atbilstoši tās mērķim, darbā atklātajam saturam un apjomam. Līdz ar to tiesiskuma un tiesnešu neatkarības nodrošināšanai, kā arī tiesu varas reputācijas aizsargāšanai nepieciešama tiesneša kļūdu identificēšana, pienācīga reaģēšana uz tām, tai skaitā, ja tas ir nepieciešams, tiesneša saukšana pie atbildības par pieļautajām kļūdām. Minētais ietver iespēju un reizēm pat nepieciešamību izvērtēt tiesas rīcību, ja to atklāj tiesas nolēmuma saturs, arī ārpus

likumā noteiktajām tiesas sprieduma pārsūdzības iespējām. Tiesnešu neatkarību šādā gadījumā nodrošina nevis liegums izvērtēt tiesas pieņemto nolēmumu un tā saturu, bet gan likumā noteiktas procedūras un garantijas.

11. secinājums. Gan tiesību literatūrā, gan judikatūrā, gan starptautisko organizāciju dokumentos kā galvenie tiesnešu neatkarības elementi aplūkotas vairākas tiesnešu neatkarības garantijas. Kaut arī identificētas arī citas prasības, piemēram, pamattiesību ierobežojumi, pienākumi un dažādas institucionālas prasības, tomēr nav definēts pilns tiesnešu neatkarības apjoms. Tas mazina iespējas aizsargāt tiesneša objektivitāti un ierobežo pārliecinošu un efektīvu reakciju uz tiesnešu neatkarības apdraudējumiem.

Priekšlikums: Lai aizsargātu tiesneša objektivitāti un efektīvi reaģētu uz tiesnešu neatkarības apdraudējumiem, nodrošināms pilns tiesnešu neatkarības apjoms. Tajā ietilpst darbā identificētās obligātās un līdz ar to arī nemainīgās prasības – tiesnešu neatkarības sastāvdaļas, ko veido gan aizsargājošas, gan ierobežojošas prasības, gan uz tiesnesi attiecināmi elementi, gan ar tiesu varu vai tiesu kā institūciju saistīti elementi. Proti, tiesneša pienākumi, garantijas, atbildīgums, pamattiesības, pamatbrīvības un to ierobežojumi, kā arī tiesas kompetence, rīcības brīvība, administratīvā neatkarība un pieņemto nolēmumu izpilde kā nemainīgas un obligātas tiesnešu neatkarības sastāvdaļas ir nepieciešamas, lai tiesas spriešanu pasargātu no nepienācīgas ietekmes un nodrošinātu, ka tiesa darbojas kā patiešām objektīva strīda izšķirēja un nodrošina taisnīgu rezultātu. Turklāt nepieciešams kontrolēt un regulāri pārbaudīt iespējamus draudus un nepienācīgu ietekmi tiesnešu neatkarībai, un, ja tas nepieciešams, jāprecizē tiesnešu neatkarības saturs, līdzsvarojot tiesības, pienākumus, atbildību, garantijas un citas neatkarības prasības. Normatīvajam regulējumam jānodrošina iespējas reaģēt uz nepienācīgu ietekmi.

12. secinājums. Šobrīd neviens starptautiskais līgums nesatur tiesnešu neatkarības jēdziena definīciju. Arī tiesību doktrīnā, starptautisko institūciju izstrādātajos dokumentos un judikatūrā tiesnešu neatkarības jēdziens definēts salīdzinoši reti, jo parasti, skaidrojot tiesnešu neatkarību, tiek norādīts uz tās mērķiem, nozīmi, lomu demokrātiskā tiesiskā valstī.

Priekšlikums: Izstrādājot dokumentus, kas saistīti ar tiesu darbību, izmantojama darbā rezultātā piedāvātā tiesnešu neatkarības definīcija:

“Tiesnešu neatkarība ir demokrātiskas tiesiskas valsts principa konkretizācija, proti, princips, kas nodrošina tiesai iespēju pildīt konstitucionālo funkciju – spriest tiesu brīvi no tiesas, netiešas vai pat tikai šķietamas nepienācīgas ietekmes, nodrošinot ikvienam tiesības uz taisnīgu un objektīvu tiesu. Šādu varas īstenošanu nodrošina: (1) tiesneša pienākumi un prasības, garantijas, atbildīgums, pamattiesības un pamatbrīvības, kā arī (2) tiesas kompetence, rīcības brīvība, administratīvā neatkarība un pieņemto nolēmumu izpilde.”

Avotu saraksts

Literatūra

1. Abbasi, H.A. (2012). Judicial Independence, Constitutions, and Politicians. 33 p. Iegūts 26.04.2017. no: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2109901
2. Afsah, E. (2016). Guides and guardians: judiciaries in times of transition. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, pp. 251-277.
3. Allemeersch, B., Alen, A., Dalle, B. (2012). Judicial Independence in Belgium. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 307-356.
4. Appleby G., Le Mire S. (2019). Ethical Infrastructure for a Modern Judiciary. *Federal Law Review*, 47(3), pp. 335 – 357. doi: 10.1177/0067205X19856500. Iegūts 20.12.2020. no: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0067205X19856500>
5. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremler, M. (2020). Introduction: Safeguards and Limits of Judicial Power. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremler, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 3-12. DOI: 10.1007/978-94-6265-359-7.
6. Barak, A. (2002). A Judge on Judging: The Role of a Supreme Court in a Democracy. Faculty Scholarship Series. Paper 3692, pp. 19-161. Iegūts 19.12.2021. no: http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/3692
7. Barak, A. (2006). The Judge in a Democracy. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 368 p.
8. Barak, A. (2016). On judging. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, pp. 27-49.
9. Barro, R. J. (1996). Determinants of Economic Growth: A Cross-Country Empirical Study, NBR Working Papers 5698, National Bureau of Economic Research, Inc., 118 p. Iegūts 7.03.2021. no: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w5698/w5698.pdf
10. Bassok, O. (2016). The changing understanding of judicial legitimacy. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, pp. 50-70.
11. Bassok, O. (2016). The Supreme Court at the Bar of Public Opinion Polls, *Constellations*, Vol.23, pp. 573-584. Iegūts 13.11.2020. no: <file:///C:/Users/ljurcena/Downloads/SSRN-id2994731.pdf>

12. Baum, L. (2008). *Judges and Their Audiences: A Perspective on Judicial Behaviour*. Princeton University Press, 231 p.
13. Beatson, J. (2017). *Judicial Independence: Internal and External Challenges and Opportunities*, Atkin Lecture, The Reform Club, London, 14.11.2017. Iegūts 02.03.2024. no: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2017/12/beatson-lj-atkin-lecture-20171201.pdf>
14. Becker, T.L. (1987). *Comparative Judicial Politics. The Political Functioning of Courts*. Washington, DC: University Press of America, 424 p.
15. Bell, J. (2001). *Judicial Cultures and Judicial Independence*. Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Volume 4, pp. 47-60. Iegūts 03.02.2023. no: <https://www.cambridge.org/core/journals/cambridge-yearbook-of-european-legal-studies/article/judicial-cultures-and-judicial-independence/9120C4FB9357780489524062C07C610E>
16. Bisarya, S., Bulmer, W.E. (2017). *Rule of Law, Democracy and Human Rights: The Paramouncy of Moderation*. Adams, M., Meuwese, A., Ballin, E.H. (red.). *Constitutionalism and the Rule of Law. Bridging Idealism and Realism*. Cambridge University Press, pp. 123-158.
17. Bobek, M. (2008). *The Fortress of Judicial Independence and the Mental Transitions of the Central European Judiciaries*. European Public Law, Vol. 14, Issue 1, pp. 99-123.
18. Bobek, M., Kosar, D. (2014). *Global Sollutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe*, German Law Journal Vol 15, Issue 7, pp. 1257-1292. Iegūts 7.03.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2351299
19. Bogdandy, A., Paris, D. (2019). *Building Judicial Authority: A Comparison Between the Italian Constitutional Court and the German Federal Constitutional Court*. Max Planck Institute for Comparative Public Law & International Law (MPIL) Research Paper No. 2019-01. Iegūts 15.04.2020. no: <file:///C:/Users/ljorcena/Downloads/SSRN-id3313641.pdf>.
20. Bonilla Maldonado, D. (2018). *The Conceptual Architecture of the Principle of Separation of Powers*. Landau, D., Bilchitz, D. (red.). *The Evaluation of the Separation of Powers Between the Global North and the Global South*. Edward Elgar, pp. 145-174.
21. Boogaard, G. (2020). *Bipolar Constitutionalism in The Netherlands and Its Consequences for the Independence and Accountability of the Judiciary*. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremmer, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 97-120.
22. Bown, J.A. (1992). *The Wig or the Sword? Separation of Powers and the Plight of the Australian Judge*. Federal Law Review No 21, pp. 48-89.
23. Braman, E. (2009). *Law, Politics & Perception: How Policy Preferences Influence Legal Reasoning*. 231 p.

24. Briede, J. (2013). Satversmes 83. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole*. Latvijas Vēstnesis, pp. 51-68.
25. Burbank, S.B. (1999). The Architecture of Judicial Independence. Faculty Scholarship, Paper 941, pp. 315-351. Iegūts 19.12.2021. no: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1942&context=faculty_scholarship
26. Burbank, S.B., Friedman, B. (2002). Reconsidering Judicial Independence. Burbank, S.B., Friedman, B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, pp. 9-42.
27. Burbank, S.B., Friedman, B. (2002). Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach. New York: Sage Publications Inc, 554 p.
28. Burbank, S.B. (2019). Reconsidering Judicial Independence Forty-Five Years in the Trenches and in the Tower. University of Pennsylvania Law Review Online, Vol 168, Public Law research Paper No 19, pp. 17-34. Iegūts 30.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3373992
29. Bustamante, T. (2019). Abusive Obiter Dicts: A Typology of Illegitimate Judicial Pronouncements. Damele, G., Nogueira de Brito, M., Herdy, R., Moniz Lopes, P., Silva Sampaio, J. (red.). *The Role of Legal Argumentation and Human Dignity in Constitutional Courts. Proceedings of the Special Workshops Held at the 28th World Congress of the International Association for Philosophy of Law and Social Philosophy in Lisbon, 2017*. Steiner Verlag/Nomos, pp. 57-82.
30. Cameron, C.M. (2002). Judicial Independence. How Can You Tell It When You See It? And, Who Cares? Burbank, S.B., Friedman, B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, pp. 134-147.
31. Camp Keith, L, Neal Tate, C., Poe, S.C. (2009). Is the Law a Mere Parchment Barrier to Human Rights Abuse? *Journal of Politics*, Vol. 71, No. 2, pp. 644–660. Iegūts 17.01.2021. no: <file:///C:/Users/ljurcena/Downloads/30218976.pdf>
32. Cartabia, M. (2018). Separation of Powers and Judicial Independence: Current Challenges. Seminar, European Court of Human Rights, The Authority of the Judiciary, Strasbourg, France, 26.01.2018., 11 p. Iegūts 21.12.2021. no: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/news/cartabia_3.pdf
33. Cavallini, D. (2012). Independence and Judicial Discipline: The Italian Code of Judicial Conduct. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 329-338.

34. Celotto, A. (2020). Italy and Its Constitutional Court. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremler, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 67-96.
35. Chang, W. C. (2019). Asian exceptionalism? Reflections on “Judicial Review in the Contemporary World”: Afterword to the Foreword by Doreen Lustig and J. H. H. Weiler, *International Journal of Constitutional Law*, Vol 17, Issue 1, pp. 31–39. Iegūts 12.06.2018. no: <https://doi.org/10.1093/icon/moz023>
36. Chodosh, H.E. (2012). Corruption and Judicial Independence. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 153-168.
37. Cielēns F. (1929). Latvijas Republikas Satversmes noteikumi par deputātu imunitāti. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1929. Nr. 1/2.
38. Cooray, A. (2012). Standards of Judicial Behaviour and the Impact of Codes of Conduct. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 349-358.
39. Cotler, I. (2012). The Supreme Court of Canada Appointment Process: Chronology, Context and Reform. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 283-300.
40. Daly, P. (2020). Judicial Independence and Accountability in the British Constitution. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremler, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 143-170.
41. De Lange, R., Mevis, P.A.M. (2006). Constitutional Guarantees for the Independence of the Judiciary. Van Erp, J.H.M., Van Vliet, L.P.W. (red.). *Netherlands Reports to the Seventeenth International Congress of Comparative Law*. Antwerpen – Oxford: Intersenia, pp. 327-348.
42. De Silva, C.R. (2012). The Role of Law in Society in Developing Countries. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 451-462.
43. Di Federico, G. (2012). Judicial Accountability and Conduct: An Overview. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 87-118.
44. Di Federico, G. (2012). Judicial Independence in Italy. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 357-401.
45. Feld, L.P., Voigt, S. (2003). Economic Growth and Judicial Independence: Vross Country Evidence Using a New Set of Indicators. *European Journal of Political Economy*,

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=395403

46. Ferejohn, J. (1999). Independent Judges. Dependent Judiciary: Explaining Judicial Independence. *Southern California Law Review* 72, pp. 353-384.

47. Ferrari, G.F. (2019). Italian Perspectives on the Judiciary. *International Journal for Court Administration*, Vol 10, Issue 1, pp. 13-22. Iegūts 31.01.2021. no:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3399915

48. Fiss, O.M. (1993). The Limits of Judicial Independence. *The University of Miami Inter-American Law Review*, Vol. 25, No. 1, pp. 57-76.

49. Fitzpatrick, B.T. (2012). The Constitutionality of Federal Jurisdiction-Stripping Legislation and the History of State Judicial Selection and Tenure. *Virginia Law Review*, Vol. 98, No. 4, pp. 839-895.

50. Garapon, A., Epineuse, H. (2012). Judicial Independence in France. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 273-305.

51. Gee, G. (2012). The Persistent Politics of Judicial Selection: A Comparative Analysis. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 121-146.

52. Gee, G., Hazell, R. Malleon, K. (2015). The Politics of Judicial Independence in the UK's Changing Constitution. Cambridge University Press, 293 p.

53. Gelinas, F. (2011). The Dual Rationale of Judicial Independence. Marciano, A. (red.). *Constitutional Mythologies: New Perspectives on Controlling the State*. Springer New York, pp. 135-154.

54. Gelinas, F. (2012). Judicial Independence in Canada: A Critical Overview. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 567-600.

55. Geyh, C. G. (2012). Can the Rule of Law Survive Judicial Politics? *Cornell Law Review*, Vol. 97, No. 191 (2011-2012), *Indiana Legal Studies Research Paper No. 252*, pp. 191-253. Iegūts 13.11.2020. no: <file:///C:/Users/ljurcena/Downloads/SSRN-id2292063.pdf>

56. Geyh, C. G. (2002). Customary Independence, Burbank, S.B., Friedman, B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, pp. 160-190.

57. Gibson, J.L., Caldeira, G.A. (2009). Citizens, Courts, and Confirmations: Positivity Theory and the Judgments of the American People. Princeton University Press, 200 p.

58. Ginsburg, T. (2003). Judicial Review in New Democracies. *Constitutional Courts in Asian Cases*. Cambridge: Cambridge University Press, 311 p.

59. Goldstein, S. (2012). The Rule of Law vs. The Rule of Judges: A Brandeisian Solution. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 125-137.
60. Green, G. (1985). The Rationale and Some Aspects of Judicial Independence. *Australian Law Journal*, 59, pp. 135-150.
61. Group of States Against Corruption (GRECO) (2010). Lessons Learnt from the Three Evaluation Rounds (2000-2010), pp. 76. Thematic Articles. Iegūts 24.01.2024. no: <https://rm.coe.int/16806cbfc6>
62. Guarnieri, C., Piana, D. (2012). Judicial Independence and the Rule of Law: Exploring the European Experience. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 113-124.
63. Guzman, A.T. (2012). International Tribunals: A Rational Choice Analysis. *University of Pennsylvania Law review*. Iegūts 20.12.2020. no: <file:///C:/Users/ljurcena/Downloads/SSRN-id1117613.pdf>
64. Hansley, E. (1998). Public Confidence in Judiciary: A Red Herring for the Separation of Judicial Power. *Sydney Lw Review*, Vol 20, Issue 2, pp. 183-215. Iegūts 29.01.2021. no: <http://classic.austlii.edu.au/au/journals/SydLawRw/1998/9.html>
65. Hart, H.L.A. (1983). *Esseys in Jusriprudence and Philosophy*. Clarendon Press, Oxford, 404 p.
66. Hao, L. (2014). The Bumpy Road towards Judicial Independence. Past, Present and Future Prospects of Mainland China. Shetreet, S. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Rule of Law and World Peace*. Leiden. Boston: Brill Nijhoff, pp. 419-436.
67. Hayo, B., Voigt, S. (2021). Judicial Independence: Why Does De Facto Diverge from De Jure? 24 p. Iegūts 20.12.2020. no: [file:///C:/Users/laila/Downloads/SSRN-id3897343%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/laila/Downloads/SSRN-id3897343%20(1).pdf)
68. Hayo, B., Voigt, S. (2014). Mapping Constitutionally Safeguarded Judicial Independence – A Global Survey. *Journal of Empirical Legal Studies*, Vol. 11, Issue 1, pp. 159-195. Iegūts 18.12.2020. no: <https://booksc.org/book/32936235/f366fe>
69. Hayo, B., Voigt, S. (2007). Explaining De Facto Judicial Independence. *International Review of Law and Economics*, Vol. 27(3), pp. 269–290. Iegūts 20.12.2020. no: [file:///C:/Users/ljurcena/Downloads/SSRN-id900336%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ljurcena/Downloads/SSRN-id900336%20(1).pdf)
70. Helfer, L.R., Slaughter, A-M. (1997). Toward a Theory of Effective Supranational Adjudication, *The Yale Law Journal*, Vol. 107, No. 2. pp. 273-391.

71. Helmke, G., Rosenbluth, F. (2009). Regimes and the Rule of Law: Judicial Independence in Comparative Perspective, Vol. 12, pp. 345-366. Iegūts 10.03.2021. no: https://pdfs.semanticscholar.org/2a85/41b4b6818df71240429792807a1c25112d09.pdf?_ga=2.60704365.1560445449.1615364106-1080289907.1610823050
72. Hodge, P.S. (2016). Upholding the Rule of Law: how we preserve judicial independence in the United Kingdom, lecture, Lincoln's Inn Denning Society, 7.11.2016. Iegūts 23.02.2024. no: <https://www.lincolnsinn.org.uk/wp-content/uploads/2018/11/Denning-Society-lecture-7-11-16.pdf>
73. Holmoyvik, E., Sanders, A. (2020). A Stress Test for Europe's Judiciaries. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremmer, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 289-314.
74. Hope, D. (2016). Judges as guardians of constitutionalism and human rights: the judiciary and counter-terrorism in the United Kingdom. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, pp. 97-116.
75. Islam, M.S. (2019). Is the Independent Judiciary Important in Bangladesh? A Legal and Economic Study. *International Journal of Law*, Vol 5, Issue 3, pp. 38-49. Iegūts 31.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3394118
76. Jackson, V.C. (2008). Packages of Judicial Independence: Implications for Reform Proposals on the Selection & Tenure of Article III Judges. *Daedalus*, Vol 137, No. 4, pp. 48-63.
77. Jackson, V.C. (2012). Judicial Independence: Structure, Context, Attitude. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 19-86.
78. Jeffrey K.S., Reenock, Ch., Holsinger, J., Lindberg, S. (2018). Can Courts Be Bulwarks of Democracy? pp. 54. Iegūts 24.12.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3213165
79. Jenkins, D. (2016). Procedural Fairness and judicial review of counter-terrorism measures. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M (red.). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, pp. 163-176.
80. Jurcēna, L. (2007). How the Constitutional Principle of the Social State Influences Interpretation of Rights in the Decisions of the Constitutional Court of the Republic of Latvia. 2007, Russia, Moscow, Institute of Law and Public Policy X International Forum on Constitutional Justice "Constitutional Principle of Social State and its Application by the Constitutional Courts".
81. Jurcēna, L. (2012). Tiesību uz sociālo nodrošinājumu saturs. *Aktuālā Satversmes tiesas prakse, Jurista Vārds*, 25.09.2012., 39 (738).

82. Jurcēna, L, Spale, A. (2017). Satversmes 54. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. III nodaļa. Valsts prezidents. IV nodaļa. Ministru kabinets*. Latvijas Vēstnesis, 450.-469. lpp.
83. Jurcēna, L. (2018). Tiesneša finansiālā drošība un sabiedrības viedoklis. Balodis, R. (red.). *Tiesas un mediju komunikācija. Sabiedriskā viedokļa un mediju ietekme uz taisnīgu tiesu*. Latvijas Vēstnesis, Rīga. 230.-248. lpp.
84. Jurcēna, L., Spale, A. (2020). Satversmes 28. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. II nodaļa. Saeima*. Latvijas Vēstnesis, 448.-477. lpp.
85. Jurcēna, L. (2022). Tiesas institucionālā neatkarība: kā rast līdzsvaru ar citiem varas atzariem, *Jurista Vārds*, 30.08.2022., 35 (1249).
86. Karlan, P.S. (1999). Two Concepts of Judicial Independence. *Southern California Law Review* No 72, pp. 535-558. Iegūts 01.05.2017. no: <http://www.usc.edu/dept/law/symposia/judicial/pdf/karlan.pdf>.
87. Kelly, W.F.B. (2016.). An Independent Judiciary: The Core of the Rule of Law, 20 p. Iegūts 4.01.2021. no: <https://biblioteca.cejamericas.org/bitstream/handle/2015/1353/An-Independent-Judiciary-The-Core-of-Rule-of-Law.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
88. Klug, H. (2017). Institutional Integrity and the Promise of Constitutionalism: Justice Moseneke, Judicial Authority and the Separation of Powers. University of Wisconsin Law School, Legal Studies Research Paper Series Paper No. 1521, *Acta Juridica* 3, 28 p. Iegūts 21.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3520005
89. Kornhauser, L.A. (2002). Is Judicial Independence a Useful Concept? Burbank, S.B., Friedman, B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, pp. 45-55.
90. Kosar, D. (2017). Politics of Judicial Independence and Judicial Accountability in Czechia: Bargaining in the Shadow of the Law between Court Presidents and the Ministry of Justice. *European Constitutional Law Review*, No 13, pp. 96-123.
91. Krūmiņa, V. (2015). Tiesnešu vērtības un atbildība. *Jurista Vārds*, 14.04.2015., 15 (867), 8.-10.lpp.
92. Landfried, Ch. (2019). *Judicial Power: How Constitutional Courts Affect Political Transformations*. Cambridge University Press, 392 p.
93. Larkins, C.M. (1996). Judicial Independence and Democratization: A Theoretical and Conceptual Analysis, *American Journal of Comparative Law*, 44(4), pp. 605-626. Iegūts 15.05.2018. no: <file:///C:/Users/ljorcena/Downloads/840623.pdf>

94. Lasser, M. (2019). European Judicial Appointments Reform: A Neo-Institutionalist Approach. Landfried, Ch. (red.) *Judicial Power: How Constitutional Courts Affect Political Transformations*. Cambridge University Press, pp. 82-109.
95. Li, S. (2020). A Separation-of-Powers Model of U.S. Chief Justice Opinion Assignment. *Justice System Journal*, Vol. 41, Issue 1, pp. 3-21.
96. Lurie, G., Shany, Y. (2021). The Institutional Role of the Judiciary in Israel's Constitutional Democracy. Barak, A., Medina, B., Roznai, Y. (red.). *Oxford Handbook on the Israeli Constitution*. Oxford University Press, Forthcoming, 24 p. doi: [10.2139/ssrn.3762937](https://doi.org/10.2139/ssrn.3762937). Iegūts 16.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3762937
97. Lustig, D., Weiler, J.H.H. (2019). Judicial review in the contemporary world—Retrospective and prospective: A rejoinder, *International Journal of Constitutional Law*, Vol 16, Issue 2, pp. 40-42. Iegūts 14.05.2021. no: <https://doi.org/10.1093/icon/moz024>
98. Macdonald, R.A., Kong, H. (2012). Judicial Independence as a Constitutional Virtue. Rosenfeld, M., Sajo, A. (red.) *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*, pp. 831-855.
99. Madison, J., Hamilton, A., Jay, J. (1961). 78th Federalist. *The Federalist Papers*. Iegūts 21.12.2021. no: <https://guides.loc.gov/federalist-papers/full-text#TheFederalistPapers-78>
100. Malan, K. (2014). Reassessing Judicial Independence and Impartiality against the Backdrop of Judicial Appointments in South Africa. Southern Africal Legal Information Institute, *Potchefstroom Electronic Law Journal*, PER 55, pp. 1965-2000.
101. Malleson, K. (1999). *The New Judiciary: The Effects of Expansion and Activism*. Dartmouth: Ashgate, 258 p.
102. Masterman, R. (2016). *The Separation of Powers in the Contemporary Constitution*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press, 276 p.
103. McCormack, W. (2012). *Judicial Independence in the Face of Violence*. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 169-176.
104. McMillan, J. (2010). Re-Thinking the Separation of Powers. *Federal Law Review* Vol 38, Issue 3, pp. 423-443. Iegūts 29.01.2021. no: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/FedLRev/2010/18.pdf>
105. Melton, J., Ginsburg, T. (2014). Does De Jure Judicial Independence Really Matter? A Reevaluation of Explanations for Judicial Independence. University of Chicago Law School, Coase-Sandor Institute for Law & Economics Working Paper No. 612, pp. 186-217. Iegūts 18.12.2020. no: <https://chicagounbound.uchicago.edu>

106. Montesquieu (1748). *The Spirit of Laws*. The Online Library of Liberty, 470 p.
Iegūta 20.04.2024. no: https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/837/Montesquieu_0171-01_EBk_v6.0.pdf
107. Moseneke, D. (2011). *Striking a Balance Between the Will of the People and the Suprimacy of the Constitution*. Claude Leon Public Lecture, University of Cape Town, 29.09.2011., 21 p. Iegūts 23.01.2021. no: <https://www.sahistory.org.za/sites/default/files/Claude-Leon-Public-Lecture.pdf>
108. Nath, G.V.M. (2013). *Judicial Accountability: The Present Contours and the Way Forward*. Iegūts 26.04.2017. no: <https://ssrn.com/abstract=2294465> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2294465>
109. Neimanis, J. (2013). Satversmes 82. panta komentārs. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole*. Latvijas Vēstnesis, 31.-50. lpp.
110. Nergelius, J., Zimmermann, D. (2012). *Judicial Independence in Sweden*. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 185-229.
111. Neudorf, L. (2019). *Separating Powers Through the Constitution: A Comparison of India and Australia*, pp. 19.
112. Nikitin, S. (2014). *Appointments of Judges and Legal Responsibility of Judges*. Shetreet, S. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Rule of Law and World Peace*. Leiden. Boston, pp. 411-418.
113. Nitu, D. (2011). *Head of State Immunity in Criminal Law*. Iegūts 24.01.2024. no: http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumat/2012/drept/nitu_daniel_en.pdf
114. O'Connor, S.D. (2003). *The Importance of Judicial Independence, Remarks before the Arab Judicial Forum*. Iegūts 29.12.2021. no: <http://www.tba.org/sites/default/files/Article-Remarks%20on%20Judicial%20Independence%20by%20Ruth%20Bader%20Ginsburg.pdf>
115. Oellers-Frahm, K. (2005). *Italy and France: Immunity for the Prime Minister of Italy and the President of the French Republic*, *International Journal of Constitutional Law*, Volume 3, Issue 1, pp 107-115.
116. O'Regan, K. (2005). *Checks and Balances Reflections on the Development of the Doctrine of Separation of Powers under the South African Constitution*. F W De Klerk Memorial Lecture, Potchefstroom Electronic Law Journal, Vol 8, No 1, pp. 119-150. Iegūts 22.01.2021. no: [file:///C:/Users/laila/Downloads/Checks_and_Balances_Reflections_on_the_Development%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/laila/Downloads/Checks_and_Balances_Reflections_on_the_Development%20(2).pdf)
117. Osipova, S., Strupišs, A., Rieba, A. (2010). *Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves*, *Jurista Vārds*, 09.03.2010., 10 (605).

118. Osipova, S. (2016). Tiesneša ētika. Komunikācijas ētikas dimensija: nodotās informācijas skaidrība. Augstākās Tiesas Biļetens Nr. 13, 55.-59. lpp.
119. Palmer, G. (1995). Judicial Selection and Accountability: Can the New Zealand System Survive? Gray, B.D., McClintock, R.B. (red.). *Courts and Policy: Checking the Balance*. Brookers, Wellington, pp. 11-92.
120. Parau, C.E. (2012). The Drive for Judicial Supremacy. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 619-665.
121. Peretti, T.J. (2002). Does Judicial Independence Exist? The Lessons of Social Science Research, Burbank, S.B., Friedman, B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, pp. 103-133.
122. Perry, M.J. (2003). Protecting Human Rights in a Democracy: What Role for Courts. *Wake Forest Law Review*, Vol 38, pp. 635-696. Iegūts 21.12.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=380283
123. Plank, T.E. (1996). The Essential Elements of Judicial Independence and the Experience of Pre-Soviet Russia. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 5, Issue 1, Art. 2, pp. 1-74.
124. Popova, M. (2013). Authoritarian Learning and the Politization of Justice: The Tymoshenko Case in Context. Iegūts 26.04.2017. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2274168
125. Raffaelli, R. (2012). Dissenting Opinions in the Supreme Courts of the Member States. Study. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. European Union, 53 p. Iegūts 15.05.2013. no: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201304/20130423ATT64963/20130423ATT64963EN.pdf>
126. Rakove, J.N. (2007). The Original Justifications for Judicial Independence. *Georgetown Law Journal*, 95(4), pp. 1061-1076.
127. Ramseyer, J. M., Rasmusen, E.B. (2003). *Measuring Judicial Independence: The Political Economy of Judging in Japan*. Chicago: University of Chicago Press, 224 p.
128. Rankin, M.B. (2012). Access to Justice and the Institutional Limits of Independent Courts. *Windsor Yearbook on Access to Justice*, Vol 30(1), pp. 101-137.
129. Rechberger, W. (2012). The Impact of the ECHR Jurisprudence on the Austrian Practice in the Field of Judicial Independence. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 231-242.

130. Reinhardt, S. (2006). The Judicial Role in National Security. *B.U.L. Rev*, pp. 1309-1313. Iegūts 27.12.2020. no: <http://www.bu.edu/law/journals-archive/bulr/volume86n5/documents/REINHARDTV.2.pdf>
131. Resnik, J., Ryan, C. (2019). *Fragile Futures and Resiliency: Yale Global Constitutionalism 2019*, A part of the Gruber Program for Global Justice and Women's Rights. Yale Law School, 2019. Iegūts 13.04.2020. no: <https://documents.law.yale.edu/news/global-constitutionalism-2019-fragile-futures-and-resiliency>
132. Rezevska, D. (2015). *Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana*. Tiesu nama aģentūra, Rīga, 176 lpp.
133. Rios-Figueroa, J. (2011). *Institutions for Constitutional Justice in Latin America*. Helmke, G., Rios-Figueroa, J. (red.). *Courts in Latin America*. New York: Cambridge University Press, pp. 27–54.
134. Ríos-Figueroa, J. (2019) *Judicial review and democratic resilience: Afterword to the Foreword by Doreen Lustig and J. H. H. Weiler*, *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 17, Issue 1, pp. 17-23. Iegūts 19.12.2021. no: <https://doi.org/10.1093/icon/moz025>.
135. Rios-Figueroa, J., Staton, J.K. (2009). *Unpacking the Rule of Law: A Review of Judicial Independence Measures*, 48 p. Iegūts 7.03.2019. no: <http://ssrn.com/abstract=1434234>
136. Rios-Figueroa, J., Jeffrey K. Staton, J.K. (2014). *An Evaluation of Cross-National Measures of Judicial Independence*. *Journal of Law, Economics, and Organization Advance Access*, Vol 30, Issue 1, pp. 104-137.
137. Rodiņa, A. (2012). *Satversmes tiesas un tiesneša neatkarība: aktuālie jautājumi*. Rozenfelds, J. (red.). *Inovāciju juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes 70. konferences rakstu krājums*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 576 lpp.
138. Rodiņa, A., Spale, A. (2013). *Satversmes 85. panta komentārs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole*. Latvijas Vēstnesis, 119.-152. lpp.
139. Rosenn, K.S. (1987). *The Protection of Judicial Independence in Latin America*, 19 U. Miami Inter-Am. L. Rev. 1, pp. 1-35. Iegūts 27.03.2017. no: <http://repository.law.miami.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1608&context=umialr>
140. Roux, T. (2013). *The Politics of Principle. The First South African Constitutional Court, 1995-2005*. Cambridge University Press, 452 p.
141. Russell, P.G. (2001). *Toward a General Theory of Judicial Independence*. Russell P.H., O'Brien D.M. (red.). *Judicial Independence in the Age of Democracy: Critical Perspectives from around the World*. Charlottesville & London: University of Virginia Press, pp. 1-23.

142. Scheinin, M., Krunke, H., Aksenova, M. (2016). *Judges as Guardians of Constitutionalism and Human Rights*. UK, USA, Edward Elgar Publishing Ltd, 386 p. DOI: 10.4337/9781785365867.
143. Scheppele, K.L. (2002). *Declarations of Independence. Judicial Reactions to Political Pressure*. Burbank, S.D., Friedman B. (red.). *Judicial Independence at the Crossroads. An Interdisciplinary Approach*. New York: Sage Publications Inc, pp. 227-279.
144. Schwarzschild, M. (2012). *Judicial Independence and Judicial Hubris*. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 176-185.
145. Seibert-Fohr, A. (2010). *European Comparatives Perspective on the Rule of Law and Independent Courts*. 14 p. Iegūts 7.03.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1652598
146. Seibert-Fohr, A. (2012). *Judicial Independence in Germany*. Seibert-Fohr, A. (red.). *Judicial Independence in Transition*. Berlin, Heidelberg: Springer, pp. 447-519.
147. Seibert-Fohr, A. (2019). *The Independence of Judges and their Freedom of Expression: An Ambivalent Relationship*, 12 p. Iegūts 29.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3375038
148. Seibert-Fohr, A. (2020). *Judicial Independence and Democratic Accountability: The Function and Legitimacy of the German Federal Constitutional Court*. Ballin, E.H., Schyff, G., Stremler, M. (red.). *European Yearbook of Constitutional Law 2019. Judicial Power: Safeguards and Limits in a Democratic Society*. T.M.C. Asser Press, 1st ed. 2020 edition, pp. 41-66.
149. Shetreet, S. (1985). *The Emerging Transnational Jurisprudence on Judicial Independence: IBA Standards and Montreal Declaration*. Shetreet, S., Deschenes, J. (red.). *Judicial Independence: The Contemporary Debate*. Dordrecht, Boston, Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 393-402.
150. Shetreet, S. (1985). *Judicial Independence: New Conceptual Dimensions and Contemporary Challenges*. Shetreet, S., Deschenes, J. (red.). *Judicial Independence: The Contemporary Debate*. Dordrecht, Boston, Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 590-681.
151. Shetreet, S. (2009). *The Normative Cycle of Shaping Judicial Independence in Domestic and International Law: The Mutual Impact of National and International Jurisprudence and Contemporary Practical and Conceptual Challenges*. *Chicago Journal of International Law*, 10(1), pp. 274-332.
152. Shetreet, S. (2012). *Creating a Culture of Judicial Independence: the Practical Challenge and the Conceptual and Constitutional Infrastructure*. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The*

Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 17-67.

153. Shetreet, S. (2012). The Mt. Scopus International Standards of Judicial Independence: The Innovative Concepts and the Formulation of a Consensus in a Legal Culture of Diversity. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 475-498.

154. Shetreet, S., Forsyth, C. (2012). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 662 p.

155. Shetreet, S. (2014). Judicial Independence, Liberty, Democracy and International Economy. Shetreet, S. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Rule of Law and World Peace*. Leiden. Boston: Brill Nijhoff, pp. 14-47.

156. Shetreet, S., Homolka, W. (2017). *Jewish and Israeli Law – An Introduction*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH, 575 p. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783899497946>

157. Sifris, R. (2008). Weighing Judicial Independence against Judicial Accountability: Do the Scales of the International Criminal Court Balance? *Chicago-Kent Journal of International and Comparative Law*, Vol. 8, pp. 88-110.

158. Sillen, J. (2019). The Concept of “Internal Judicial Independence” in the Case Law of the European Court of Human Rights, *European Constitutional Law Review*, Vol 15 Issue 1, pp. 104-133.

159. Smiltēna, A. (2013). Latvijas tiesību sistēma un likumdevēja kritiskās kļūdas. *Jurista Vārds*, 12.02.2013., 6 (757). Iegūts 08.02.2023. no: <https://juristavards.lv/doc/254656-latvijas-tiesibu-sistema-un-likumdeveja-kritiskas-kludas/>

160. Sniedzīte, G. (2009). Tiesnešu tiesību konstitucionālais pamats (II), *Jurista Vārds*, 29.09.2009., 39 (582).

161. Somanawat, K. (2018). Constructing the Identity of the Thai Judge: Virtue, Status, and Power. *Asian Journal of Law and Society*, 5(1), pp. 91-110. DOI: <https://doi.org/10.1017/als.2017.32>

162. Spano, R. (2021). The Rule of Law as the lodestar of the European Convention on Human Rights: The Strasbourg Court and the Independence of Judiciary. *European Law Journal*. Iegūts 05.03.2021. no: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/eulj.12377>

163. Stimson, J. A. (2004). *Tides of Consent*. Cambridge: Cambridge University Press, 208 p.

164. Storme, M. (2012). Independence of the Judiciary: The European Perspective. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 85-95.

165. Tibi Weber, C. (2020). Under the Sword of Democles: The Supreme Court and Judicial Politics in Paraguay, 1992-2020, pp. 32. Iegūts 16.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3738566

166. Univeristy of Cape Town (2014). Has the South African Constitutional Court Overreached? A Study of the Court's Application of the Separation of Powers Doctrine between 2009 and 2013. Univeristy of Cape Town. Democratic Governance and Rights Unit, 69 p. Iegūts 23.01.2021. no: http://www.dgru.uct.ac.za/sites/default/files/image_tool/images/103/Separation%20of%20Power%20Draft%20August%202014.pdf

167. Van Dijk, F., Tulder, F., Lugten, Y. (2016). Independence of Judges: Judicial Perceptions and Formal Safeguards. Netherlands Council for the judiciary. 31. p. Iegūts 24.12.2023. no: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Paper-independence-of-judges-160111.pdf#search=working%20paper>

168. Van Dijk, F., Vos, G. (2018). A Method for Assesment of the Independence and Accountability of the Judiciary. International Journal For Court Adminstration. Vol. 9, No. 3. pp. 1-22. Iegūts 18.12.2021. no: <https://www.iacajournal.org/articles/abstract/10.18352/ijca.276/>

169. Versteeg, M. (2019). Understanding the third wave of judicial review: Afterword to the Foreword by Doreen Lustig and J. H. H. Weiler, *International Journal of Constitutional Law*, Vol 17, Issue 1, pp. 10-16. Iegūts 24.12.2021. no: <https://academic.oup.com/icon/article/17/1/10/5485961?login=true>

170. Viapiana, F. (2019). Funding the Judiciary: How Budgeting System Shapes Justice. A Comparative Analysis of Three Case Studies. International Journal of Coiurt Administration, Vol. 10, Issue 1, pp. 23-33. Iegūts 31.01.2021. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3399918

171. Vilanova, P.P. (2018). Accountability of the Judiciary: Shared Responsibility of Judges and the Sate. Dialogue Between Judges, European Court of Human Rights, Council of Europe. Strasbourg: European Court of Human Rights, pp. 23-28.

172. Vitkauskas, D., Dikov, G. (2012). Protecting the Right to a Fair Trial under the European Convention on Human Rights. Council of Europe Human Rights Handbooks. Council of Europe, Strasbourg, 163 p. Iegūts 21.09.2021. no: <https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/7492-protecting-the-right-to-a-fair-trial-under-the-european-convention-on-human-rights-a-handbook-for-legal-practitioners-2nd-edition.html>

173. Ziemele, I. (2017). Esam mazliet iesprūduši. Ir, 18.06.2017. Iegūts 26.02.2023. no: <https://ir.lv/2017/06/06/esam-mazliet-iesprudusi/>

174. Ziemele, I., Spale, A., Jurcēna, L. (2017). Latvia: The State of Liberal Democracy. Albert, R., Lamdau, D., Faraguna, P., Drugda, S. (red.). 2017 Global Review of Constitutional Law. Leiden. Boston: Brill Nijhoff, pp. 172-176. Iegūts 28.10.2021. no: <http://www.iconnectblog.com/2018/07/now-available-the-i%C2%B7connect-clough-center-2017-global-review-of-constitutional-law/>
175. Ziemele, I. (2018). Mums jāveido 21. gadsimta tiesa. Ir, 09.02.2018. Iegūts 26.02.2023. no: <https://ir.lv/2018/02/09/ziemele-mums-javeido-21-gadsimta-tiesa/>
176. Ziemele, I. (2018). Uzruna Latvijas tiesnešu konferencē. Iegūts 06.06.2021. no: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-uzruna-latvijas-tiesnesu-konference-2/>
177. Ziemele, I. (2019). Moderns tiesiskums Eiropas pilsonim. Iegūts 06.06.2021. no: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-priekslasijums-latvijas-universitates-juridiskas-fakultates/>
178. Ziemele, I. (2020). Cilvēka cieņa tehnoloģiju virzītā pasaulē: konstitucionālo tiesu loma. Iegūts 06.06.2021. no: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-runa-slovenijas-konstitucijas-pienemsanas-gadadienas-svinibas/>
179. Ziemele, I. (2020). Uzruna Satversmes tiesas svinīgajā sēdē 2020. gada 10. janvārī. Iegūts 26.02.2023. no: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-priekssedetajas-ine-ta-ziemeles-uzruna-satversmes-tiesas-svinigaja-sede/>
180. Ziemele, I. (2021). Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Inetas Ziemeles zinātniskajā redakcijā. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 524 lpp.
181. Ziemele, I. (2021). Satversmes tiesa kā vērtību tiesa: pirmie 25 gadi, Jurista Vārds, 49 (1211). 07.12.2021.
182. Zimmer, M.B. (2006). Judicial Independence in Central and East Europe: The Institutional Context. Tulsa Journal of Comparative and International Law, Vol 14, Issue 1, pp. 53-85.
183. Zoll, F. (2012). The System of the Judicial Appointment in Poland. A Question of the Legitimacy of the Judicial Power. Shetreet, S., Forsyth, C. (red.). *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*. Leiden. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 301-309.
184. Макарова, З.М., Конева, Н.С. (2012). Категория «иммунитет» в конституционном праве России. Вестник ЮУрГУ, No. 20. Iegūts 15.06.2023. no: <http://cyberleninka.ru/article/n/kategoriya-immunitet-v-konstitutsionnom-prave-rossii>
185. Масловская Т.С. (2008). Неприкосновенность как элемент конституционно-правового статуса президента в зарубежных странах. Право и демократия. Сборник

научных трудов. Минск: БГУ, 352 стр. Iegūts 12.06.2023. no:
http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/19759/1/5_%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F.pdf

Tiesību akti

1. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Latvija pievienojusies ar 04.06.1997. likumu „Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4., 7. un 11. protokolu.”. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997.

2. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Iegūts 12.01.2024. no: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:LV:PDF>

3. Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta: 15.02.1922. Publicēta: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993.

4. Likums “Par tiesu varu”. Pieņemts: 15.12.1992. Publicēts: Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1/2, 14.01.1993.

5. Satversmes tiesas likums. Pieņemts: 05.06.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 103, 14.06.1996.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 14, 25.07.1996.

6. Tiesnešu disciplinārās atbildības likums. Pieņemts: 27.10.1994. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 132, 10.11.1994.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 15.12.1994.

7. Tiesnešu izdienas pensiju likums. Pieņemts: 22.06.2006. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 107, 07.07.2006.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 15, 10.08.2006.

8. Amerikas Savienoto Valstu Konstitūcija (ASV), (The Constitution of the United States), 04.03.1789. Iegūta 15.03.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/15EFFE87-DFA0-4602-AB85-D0FF088A2615#a15effe87-dfa0-4602-ab85-d0ff088a2615>

9. Beļģijas Konstitūcija (Beļģija), (The Belgian Constitution), 17.02.1994. Iegūta 15.03.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/307FE3E3-DE39-45F2-9362-6A6583E2DB40#a307fe3e3-de39-45f2-9362-6a6583e2db40>

10. Bosnijas un Hercegovinas Konstitūcija (Bosnija un Hercegovina), (Constitution of Bosnia and Herzegovina), 29.03.2009. Iegūta 15.03.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/65AEDDE8-7262-4226-838E-7E908473B4C0#a65aedde8-7262-4226-838e-7e908473b4c0>

11. Bulgārijas Republikas Konstitūcija (Bulgārija), (Constitution of the Republic of Bulgaria), 13.07.1991. Iegūta 15.03.2024. no:

<https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/47AF7AD5-97C9-4F0A-A532-18AA3E1B886C#a47af7ad5-97c9-4f0a-a532-18aa3e1b886c>

12. Čehijas Republikas Konstitūcija (Čehija), (Constitution of the Czech Republic),
16.12.1992. Iegūta 15.03.2024. no:

<https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/DC5D0FBC-C1FA-4647-AB9C-24EBA172C55B#adc5d0fbc-c1fa-4647-ab9c-24eba172c55b>

13. Dienvidāfrikas Republikas Konstitūcija (Dienvidāfrika), (Constitution of the Republic of South Africa), 18.12.1996. Iegūta 26.03.2017. no:

<https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/A1E42475-49FF-41EC-9E1F-A294935DBE7A#aa1e42475-49ff-41ec-9e1f-a294935dbe7a>

14. Francijas Republikas Konstitūcija (Francija), (Constitution of the French Republic),
04.10.1958. Iegūta 15.03.2024. no:

<https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/60FC61C4-56D2-45A3-95B3-D0495C563675#a60fc61c4-56d2-45a3-95b3-d0495c563675>

15. Igaunijas Republikas Konstitūcija (Igaunija), (The Constitution of the Republic of Estonia), 28.06.1992. Iegūta 15.03.2024. no:

<https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/A66F6BE1-D313-44D6-95FA-9305FFB93A5C#aa66f6be1-d313-44d6-95fa-9305ffb93a5c>

16. Indijas Konstitūcija (Indija), (The Constitution of India), 26.11.1949. Iegūta 15.03.2024. no:

<https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s380537a945c7aaa788ccfcdf1b99b5d8f/uploads/2023/05/2023050195.pdf>

17. Lietuvas Republikas Konstitūcija (Lietuva), (The Constitution of the Republic of Lithuania), 25.10.1992. Iegūta 15.03.2024. no:

<https://codices.coe.int/codices/documents/constitution/DDF14A62-BA7D-41F0-8595-4E05C3896BE7#addf14a62-ba7d-41f0-8595-4e05c3896be7>

18. Vācijas Federatīvās Republikas pamatlikums (Vācija), (Basic Law for the Federal Republic of Germany), 08.05.1949. Iegūts 15.03.2024. no: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0548

19. Likumprojekts “Likums par Bosnijas un Hercegovinas tiesām” un Likumprojekta anotācija (Bosnija un Hercegovina), (Revised Draft Law on Courts of Bosnia and Herzegovina and Explanatory Note to the Draft Law), 2022. Iegūts 15.03.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2023\)017-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2023)017-e)

20. Likums par Tieslietu padomi un tiesnešiem ar pārskatītu likuma grozījuma projektu (Melnkalne), (Law on Judicial Council and Judges with revised Draft Amendments), “Official

Gazette of Montenegro”, no. 011/15, 12.03.2015., 028/15, 03.06.2015. Iegūts 15.03.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2023\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2023)016-e)

21. Likums par Augstāko tieslietu padomi (Romania), (Law on the Superior Council of Magistracy), Official Journal of Romania, Part I, No. 827, 13.09.2005. Iegūts 15.03.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2022\)046](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2022)046)

22. Tiesu iekārtas likums (Romania), (Law on Judicial Organisation), 19.10.1995. Iegūts 15.03.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2022\)047](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2022)047)

23. Likums par tiesnešu un prokuroru statusu (Romania), (Law on the Statute of Judges and Prosecutors), 303/2004. Iegūts 15.03.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2022\)048](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2022)048)

24. Konstitucionālie likumi, konsolidēti, 1867.-1982. (Kanāda), (Constitutional Acts, 1967 to 1982, consolidated), 01.07.1967. Iegūts 15.03.2024. no: https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/CONST_TRD.pdf

Tiesu prakse

Latvijas tiesu nolēmumi

1. Satversmes tiesa. Lieta 2001-12-01; 19.03.2002. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 44, 20.03.2002.

2. Satversmes tiesa. Lieta 2002-04-03; 22.10.2002. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 154, 24.10.2002.

3. Satversmes tiesa. Lieta 2002-06-01; 04.02.2003. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 19, 05.02.2003.

4. Satversmes tiesa. Lieta 2003-19-0103; 14.01.2004. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 7, 15.01.2004.

5. Satversmes tiesa. Lieta 2004-03-01; 25.10.2004. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 169, 26.10.2004.

6. Satversmes tiesa. Lieta 2004-10-01; 17.01.2005. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 9, 18.01.2005.

7. Satversmes tiesa. Lieta 2004-21-01; 06.04.2005. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 55, 07.04.2005.

8. Satversmes tiesa. Lieta 2004-25-03; 22.04.2005. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 69, 03.05.2005.

9. Satversmes tiesa. Lieta 2005-08-01; 11.11.2005. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 183, 16.11.2005.
10. Satversmes tiesa. Lieta 2005-12-0103; 16.12.2005. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 203, 20.12.2005.
11. Satversmes tiesa. Lieta 2005-24-01; 11.04.2006. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 61, 18.04.2006.
12. Satversmes tiesa. Lieta 2006-03-0106; 23.11.2006. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 192, 01.12.2006.
13. Satversmes tiesa. Lieta 2006-04-01; 08.11.2006. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 183, 15.11.2006.
14. Satversmes tiesa. Lieta 2006-05-01; 16.10.2006. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 169, 24.10.2006.
15. Satversmes tiesa. Lieta 2006-10-03; 11.12.2006. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 201, 19.12.2006.
16. Satversmes tiesa. Lieta 2006-12-01; 20.12.2006. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 206, 28.12.2006.
17. Satversmes tiesa. Lieta 2006-29-0103; 10.05.2007. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 77, 15.05.2007.
18. Satversmes tiesa. Lieta 2007-01-01; 08.06.2007. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 95, 14.06.2007
19. Satversmes tiesa. Lieta 2007-03-01; 18.10.2007. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 170, 23.10.2007.
20. Satversmes tiesa. Lieta 2007-13-03; 19.12.2007. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 207, 28.12.2007.
21. Satversmes tiesa. Lieta 2007-21-01; 16.04.2008. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 62, 22.04.2008.
22. Satversmes tiesa. Lieta 2007-22-01; 02.06.2008. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 89, 10.06.2008.
23. Satversmes tiesa. Lieta 2007-23-01; 03.04.2008. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 56, 10.04.2008.
24. Satversmes tiesa. Lieta 2007-24-01; 09.05.2008. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 73, 13.05.2008.
25. Satversmes tiesa. Lieta 2008-35-01; 07.04.2009. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 56, 09.04.2009.

26. Satversmes tiesa. Lieta 2009-08-01; 26.11.2009. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 187, 27.11.2009.
27. Satversmes tiesa. Lieta 2009-11-01; 18.01.2010. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 10, 20.01.2010.
28. Satversmes tiesa. Lieta 2009-42-0103; 17.02.2010. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 29, 19.02.2010.
29. Satversmes tiesa. Lieta 2009-43-01; 21.12.2009. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 201, 22.12.2009.
30. Satversmes tiesa. Lieta 2009-44-01; 15.03.2010. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 17.03.2010.
31. Satversmes tiesa. Lieta 2009-93-01; 17.05.2010. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 79, 20.05.2010.
32. Satversmes tiesa. Lieta 2009-111-01; 22.06.2010. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 100, 28.06.2010.
33. Satversmes tiesa. Lieta 2010-09-01; 13.10.2010. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 164, 15.10.2010.
34. Satversmes tiesa. Lieta 2010-11-01; 11.06.2010. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvija Vēstnesis, 95, 16.06.2010.
35. Satversmes tiesa. Lieta 2010-20-0106; 17.02.2011. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 29, 22.02.2011.
36. Satversmes tiesa. Lieta 2010-44-01; 20.12.2010. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 202, 22.12.2010.
37. Satversmes tiesa. Lieta 2010-51-01; 14.03.2011. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 42, 16.03.2011.
38. Satversmes tiesa. Lieta 2010-70-01; 20.05.2011. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 82, 27.05.2011.
39. Satversmes tiesa. Lieta 2011-11-01; 03.02.2012. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 21, 07.02.2012.
40. Satversmes tiesa. Lieta 2011-17-03; 02.05.2012. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 69, 03.05.2012.
41. Satversmes tiesa. Lieta 2011-21-01; 06.06.2012. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 89, 07.06.2012.
42. Satversmes tiesa. Lieta 2012-06-01; 01.11.2012. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 174, 02.11.2012.

43. Satversmes tiesa. Lieta 2012-12-01; 13.02.2013. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 33, 15.02.2013.
44. Satversmes tiesa. Lieta 2012-16-01; 10.05.2013. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 90, 13.05.2013.
45. Satversmes tiesa. Lieta 2013-05-01; 12.02.2014. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 33, 14.02.2014.
46. Satversmes tiesa. Lieta 2013-06-01; 18.12.2013. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 250, 20.12.2013.
47. Satversmes tiesa. Lieta 2013-08-01; 09.01.2014. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 8, 13.01.2014.
48. Satversmes tiesa. Lieta 2013-09-01; 19.11.2013. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 227, 21.11.2013.
49. Satversmes tiesa. Lieta 2014-13-01; 16.04.2015. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 76, 20.04.2015.
50. Satversmes tiesa. Lieta 2014-16-01; 02.03.2015. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 45, 04.03.2015.
51. Satversmes tiesa. Lieta 2015-06-01; 12.11.2015. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 223, 13.11.2015.
52. Satversmes tiesa. Lieta 2015-19-01; 29.04.2016. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 85, 03.05.2016.
53. Satversmes tiesa. Lieta 2015-22-01; 27.06.2016. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 123, 29.06.2016.
54. Satversmes tiesa. Lieta 2015-22-01; 04.07.2016. Tiesneses Sanitas Osipovas atsevišķās domas. Iegūts 20.08.2021. no: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2015/10/2015-22-01_Atseviskas_domas_Sanita_Osipova.pdf#search=
55. Satversmes tiesa. Lieta 2016-07-01; 08.03.2017. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 52, 10.03.2017.
56. Satversmes tiesa. Lieta 2016-14-01; 19.10.2017. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 209, 20.10.2017.
57. Satversmes tiesa. Lieta 2016-31-01; 26.10.2017. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 214, 27.10.2017.
58. Satversmes tiesa. Lieta 2016-31-01; 09.11.2017. Tiesneses Inetas Ziemeles atsevišķās domas. Iegūts 20.08.2021. no: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/12/2016-31-01_Atseviskas_domas_Ziemele.pdf#search=

59. Satversmes tiesa. Lieta 2017-02-03; 19.12.2017. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 254, 21.12.2017.
60. Satversmes tiesa. Lieta 2017-08-01; 22.12.2017. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 256, 27.12.2017.
61. Satversmes tiesa. Lieta 2017-16-01; 15.03.2018. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 56, 19.03.2018.
62. Satversmes tiesa. Lieta 2017-20-0103; 23.05.2018. Lēmums par tiesvedības izbeigšanu. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 103, 28.05.2018.
63. Satversmes tiesa. Lieta 2017-23-01; 14.06.2018. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 119, 15.06.2018.
64. Satversmes tiesa. Lieta 2017-25-01; 29.06.2018. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 130, 02.07.2018.
65. Satversmes tiesa. Lieta 2017-30-01; 11.10.2018. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 203, 15.10.2018.
66. Satversmes tiesa. Lieta 2018-07-05; 15.11.2018. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 227, 16.11.2018.
67. Satversmes tiesa. Lieta 2018-08-03; 05.03.2019. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 46, 06.03.2019.
68. Satversmes tiesa. Lieta 2018-11-01; 06.03.2019. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 48, 08.03.2019.
69. Satversmes tiesa. Lieta 2019-10-0103; 20.03.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 59, 24.03.2020.
70. Satversmes tiesa. Lieta 2019-11-01; 12.03.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 53, 16.03.2020.
71. Satversmes tiesa. Lieta 2019-22-01; 24.09.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 187, 28.09.2020.
72. Satversmes tiesa. Lieta 2019-24-03; 25.06.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 121, 26.06.2020.
73. Satversmes tiesa. Lieta 2019-25-03; 16.07.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 137, 20.07.2020.
74. Satversmes tiesa. Lieta 2019-27-03; 09.07.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 131, 10.07.2020.
75. Satversmes tiesa. Lieta 2019-32-01; 18.09.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 182, 21.09.2020.

76. Satversmes tiesa. Lieta 2019-33-01; 12.11.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 222, 16.11.2020.

77. Satversmes tiesa. Lieta 2019-33-01; 26.11.2020. Tiesneša Alda Laviņa atsevišķās domas. Iegūts 20.08.2021. no: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2019/12/2019-33-01_Lavins.pdf#search=

78. Satversmes tiesa. Lieta 2019-36-01; 10.07.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 133, 14.07.2020.

79. Satversmes tiesa. Lieta 2019-37-0103; 28.09.2020. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 191, 02.10.2020.

80. Satversmes tiesa. Lieta 2020-49-01; 27.05.2021. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 103, 31.05.2021.

81. Satversmes tiesa. Lieta 2021-41-01; 15.12.2022. Spriedums. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 244, 16.12.2022.

82. Latvijas Republikas Senāts. Lieta A420367614, SKA-274/2019; 29.05.2019. Spriedums. Iegūts 10.01.2024. no: [ECLI:LV:AT:2019:0529.A420367614.3.S](https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2019/12/2019-33-01_Lavins.pdf#search=)

83. Latvijas Republikas Senāts. Lieta A420143821, SKA-984/2021; 19.05.2021. Lēmums. Iegūts 07.02.2024. no: [ECLI:LV:AT:2021:0519.A420143821.9.L](https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2019/12/2019-33-01_Lavins.pdf#search=)

84. Augstākā tiesa. Plēnuma lēmums Nr. 2 "Par likumdevēja varas un tiesu varas attiecībām un tiesneša neatkarību", 18.02.2022. Iegūts 25.02.2024. no: <https://www.at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/plenums/plenuma-lemumi>

ES tiesu nolēmumi

Visi ES tiesu nolēmumi iegūti no:

<https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?oqp=&for=&mat=or&jge=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&dates=&pcs=Oor&lg=&pro=&nat=or&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&language=en&avg=&cid=205852>

85. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-506/04; 11.05.2006. Ģenerālvokātes Kristīnes Štiksas-Haklas secinājumi.

86. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-506/04; 19.09.2006. Spriedums (virspalāta).

87. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-205/15; 30.06.2016. Spriedums.

88. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-503/15; 16.02.2017. Spriedums.

89. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-64/16; 27.02.2018. Spriedums (virspalāta).

90. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-216/18; 28.06.2018. Ģenerālvokāta Jevgenija Tančeva secinājumi.
91. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-216/18; 25.07.2018. Spriedums (virspalāta).
92. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-49/18; 07.02.2019. Spriedums.
93. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-619/18; 11.04.2019. Ģenerālvokāt Jevgenija Tančeva secinājumi.
94. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-619/18 *Eiropas Komisija pret Polijas Republiku*; 24.06.2019. Spriedums (virspalāta).
95. Eiropas Savienības Tiesa. Apvienotās lietas C-585/18, C-624/18 un C-625/18; 27.06.2019. Ģenerālvokāta Jevgenija Tančeva secinājumi.
96. Eiropas Savienības Tiesa. Apvienotās lietas C-585/18, C-624/18 un C-625/18; 19.11.2019. Spriedums.
97. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-542/18 RX-II (apvienotās lietas C-542/18 RX-II, C-543/18 RX-II); 26.03.2020. Spriedums (virspalāta).
98. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-397/19; 23.09.2020. Ģenerālvokāta Mihala Bobeka secinājumi.
99. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-896/19; 20.04.2021. Spriedums (virspalāta).
100. Eiropas Savienības Tiesa. Apvienotās lietas C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 un C-397/19; 18.05.2021. Spriedums (virspalāta).
101. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-791/19; 15.07.2021. Spriedums (virspalāta).
102. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-430/21; 20.01.2022. Ģenerālvokāta Entonija Kolinsa 20.01.2022. secinājumi.
103. Eiropas Savienības tiesa. Lieta C-156/21; 16.02.2022. Tiesas (plēnums) spriedums.
104. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-157/21; 16.02.2022. Tiesas (plēnums) spriedums.
105. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta C-430/21; 22.02.2022. Tiesas (virspalāta) spriedums.

Starptautisko tiesu nolēmumi

106. Amerikas Cilvēktiesību tiesa (*Inter-American Court of Human Rights*). Lieta Constitutional Court v. Peru (merits, reparations and costs), Series C No. 71; 31.01.2001. Spriedums. Iegūts 23.12.2021. no: https://www.corteidh.or.cr/casos_sentencias.cfm?lang=en
107. Amerikas Cilvēktiesību tiesa (*Inter-American Court of Human Rights*). Lieta Chocron Chocron v. Venezuela (preliminary objection, merits, reparations and costs), Series C No. 227; 01.07.2011. Spriedums. Iegūts 23.12.2021. no: https://www.corteidh.or.cr/casos_sentencias.cfm?lang=en

108. Amerikas Cilvēktiesību tiesa (*Inter-American Court of Human Rights*). Lieta Supreme Court of Justice (Quintana Coello et al.) v. Ecuador (preliminary objection, merits, reparations and costs), Series C No. 266; 23.08.2013. Spriedums, 144. p. Iegūts 23.12.2021. no: https://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_266_ing.pdf

Visi Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesu nolēmumi iegūti no:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D%7D>

109. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 7819/77, 7878/77 Campbell and Fell v. United Kingdom; 28.06.1984.

110. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 8790/79 Sramek v. Austria; 22.10.1984.

111. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 19983/92 De Haes and Gijssels v. Belgium; 24.02.1997.

112. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 22107/93 Findlay v. United Kingdom; 25.02.1997.

113. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 28972/95 Ninn-Hansen v. Denmark; 18.05.1999. Iegūts 16.01.2022. no: https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_28972-95

114. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 24846/94, 34165/96 un 34173/96 Zielinski and Pradal & Gonzalez and Others v. France; 28.10.1999.

115. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 35115/97 Riepan v. Austria; 14.11.2000.

116. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 47936/99 Pitkevich v. Russia; 08.02.2001.

117. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 29279/95 Sahiner v. Turkey; 25.09.2001.

118. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 59498/00 Burdov v. Russia; 07.05.2002.

119. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 58442/00 Lavents v. Latvia; 28.11.2002.

120. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 58540/00 M.D.U. v. Italy; 28.01.2003.

121. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 33400/96 Ernst and Others v. Belgium; 15.07.2003.

122. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 39748/98 Maestri v. Italy; 17.02.2004.

123. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 78028/01 and 78030/01 Pini and Others v. Romania; 22.06.2004.

124. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 23695/02 Clarke v the United Kingdom; 25.08.2005.

125. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 73970/01 Sacaleanu v. Romania; 06.09.2005.

126. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 23465/03 Agrokompleks v. Ukraine; 06.10.2006.

127. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 12157/05 Liivik v. Estonia; 25.06.2009.

128. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 24810/06 Parlov-Tkalčić v. Croatia; 22.12.2009.

129. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 20999/04 Ozpinar v. Turkey; 19.10.2010.

130. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 14040/03 Krestovskiy v. Russia; 28.10.2010.

- 131.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 26036/08 Lalmahomed v. the Netherlands; 22.02.2011.
- 132.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 33186/08 Khrykin v. Russia; 19.04.2011.
- 133.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 8014/07 Fruni v. Slovakia; 21.06.2011.
- 134.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 19673/03 Grayznov v. Russia; 12.06.2012.
- 135.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 58688/11 Harabin v. Slovakia; 20.11.2012.
- 136.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 21722/11 Oleksandr Volkov v. Ukraine; 09.01.2013.
- 137.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 5682/06 Sergey Zubarev v. Russia; 05.02.2015.
- 138.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 29369/10 Morice v. France [GC]; 23.04.2015.
- 139.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 4184/15 Otegi Mondragon and Others v. Spain; 03.11.2015.
- 140.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 37537/13 Borg v. Malta; 12.01.2016.
- 141.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 20261/12 Baka v. Hungary [GC]; 23.06.2016.
- 142.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 80018/12 Thiam v. France; 18.10.2018.
- 143.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 55391/13, 57728/13, 74041/13 Ramos Nunes de Carvalho e Sa v. Portugal; 06.11.2018.
- 144.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 21218/12 Čivinskaitė v. Lithuania; 15.09.2020.
- 145.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 26374/18 Gudmundur Andri Astradsson v. Island [GC]; 01.12.2020.
- 146.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 15227/19 Xhoxhaj v. Albania; 09.02.2021.
- 147.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 1571/07 Bilgen v Turkey; 09.03.2021.
- 148.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 76521/12 Eminağaoğlu v. Turkey; 09.03.2021.
- 149.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 4907/18 Xero Flor w Polsce sp. zo.o. v. Poland; 07.05.2021.
- 150.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 5312/11 Beg S.P.A. v Italy; 20.05.2021.
- 151.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 11423/19 Gumenyuk and Others v Ukraine; 22.07.2021.
- 152.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 43447/19 Reczkowicz v. Poland; 22.07.2021.
- 153.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 40072/13 Miroslava Todorova v. Bulgaria; 19.10.2021.
- 154.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 1469/20 Advance Pharma Sp. Z O.O v. Poland; 03.02.2022.
- 155.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 16695/19 Kozan v. Turkey; 01.03.2022.
- 156.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 43572/18 Grzeda v. Poland [GC]; 15.03.2022.
- 157.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 39650/18 Żurek v. Poland; 16.06.2022.

158.Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Pirmā palāta). Lieta 19750/13 Grosam v. Czech Republic; 23.06.2022.

159.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 37474/20 Besnik Cani v. Albania; 04.10.2022.

160.Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta 21181/19, 51751/20 Tuleya v. Poland; 06.10.2023.

Ārvalstu tiesu nolēmumi

161.ASV Augstākā tiesa. Lieta Randall v. Brigham, 74 U.S. 523; 1869. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/74/523/>

162.ASV Augstākā tiesa. Lieta Baker v. Carr, 369 U.S. 186; 26.03.1962. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/369/186/>

163.ASV Augstākā tiesa. Lieta Pierson v. Ray, 386 U.S. 547; 11.04.1967. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/386/547/>

164.ASV Augstākā tiesa. Lieta Chandler v. Judicial Council, 398 U.S. 74; 01.06.1970. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/398/74/>

165.ASV Augstākā tiesa. Lieta Laird v. Tatum, 409 U.S. 824; 10.10.1972. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/409/824/>

166.ASV Augstākā tiesa. Lieta United States v. Will, 449 U.S. 200; 15.12.1980. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/449/200/>

167.ASV Augstākā tiesa. Lieta Nixon v. Fitzgerald, 457 U.S. 731; 24.06.1982. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/449/200/>

168.ASV Augstākās tiesas spriedums lietā Clinton v. Jones, 520 U.S. 681; 27.05.1997. Iegūts 07.03.2018. no: <https://www.law.cornell.edu/supct/html/95-1853.ZS.html>

169.ASV Augstākā tiesa. Lieta Republican Party of Minn. v. White, 536 U.S. 765; 27.06.2002. Spriedums. Iegūts 07.03.2018. no: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/536/765/>

170.Austrālijas Augstākā tiesa. Lieta R v Kirby; Ex parte Boilermakers' Society of Australia [1956] HCA 10; (1956) 94 CLR 254; 02.03.1956. Spriedums. Iegūts 28.01.2021. no: <http://eresources.hcourt.gov.au/showbyHandle/1/9239>

171.Austrālijas Augstākā tiesa. Lieta Fingleton v. The Queen, 2005, 227 CLR 166; 23.06.2005. Spriedums. Iegūts 03.01.2021. no: <http://www8.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/cases/cth/HCA/2005/34.html>

172.Belģijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 66/94; 14.07.1994. Spriedums.

173.Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālā tiesa. Lieta U 7/21; 23.09.2021. Spriedums. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/fulltext/2FF8FA6E-E2AD-4746-4783-08DC225DC81B>

174. Bulgārijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 2/19; 05.03.2019. Spriedums. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/documents/precis/E816CB4B-2F09-454A-3DA0-08DC225DC81B>

175. Bulgārijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 1/22; 08.02.2022. Spriedums. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/281C6E17-0E5A-4069-415B-08DC225DC81B>

176. Čehijas Konstitucionālā tiesa. Lieta PL. ÚS 7/02; 18.06.2002. Spriedums. Iegūts 15.05.2019. no: <https://www.usoud.cz/en/decisions/2002-06-18-pl-us-7-02-judiciary-act>

177. Čehijas Konstitucionālā tiesa. Lieta PL. ÚS 11/02; 11.06.2003. Spriedums. Iegūts 15.05.2019. no: <https://www.usoud.cz/en/decisions/2003-06-11-pl-us-11-02-judgessalaries>

178. Čehijas Konstitucionālā tiesa. Lieta ÚS 18/06; 11.07.2006. Spriedums. Iegūts 15.05.2019. no: <https://www.usoud.cz/en/decisions/2006-07-11-pl-us-18-06-removal-of-chief-judges>

179. Čehijas Konstitucionālā tiesa. Lieta PL. ÚS 12/10; 07.09.2010. Spriedums. Iegūts 15.05.2019. no: <https://www.usoud.cz/en/decisions/2010-09-07-pl-us-12-10-judges-pay-2010>

180. Dienvidāfrikas Konstitucionālā tiesa. Lieta Van Rooyen and Others v The State and Others (General Council of the Bar of South Africa Intervening), CCT 21/01 (2002) ZACC 8; 2002 (5) SA 246 (CC); 2002 (8) BCLR 810 (CC); 11.06.2002. Spriedums. Iegūts 12.03.2017. no: <http://www.saflii.org/za/cases/ZACC/2002/8.html>

181. Francijas Konstitucionālā padome. Lieta 2021-829 DC; 17.12.2021. Spriedums. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/D0ABE312-E8F3-46D8-39E9-08DC225DC81B>

182. House of Lords. Lieta A and others v. Secretary of State for the Home Department, [2004] UKHL 56; 16.12.2004. Spriedums. Iegūts 14.06.2019. no: <https://publications.parliament.uk/pa/ld200405/ldjudgmt/jd041216/a&others.pdf>

183. Igaunijas Augstākās tiesas Konstitucionālās lietu palāta. Lieta 5-20-7; 16.03.2021. Spriedums. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/fulltext/AF62E12E-054A-4550-4C4E-08DC225DC81B>

184. Indijas Augstākā tiesa. Lieta S.P. Gupta v. Union of India, AIR 1982 SC 149, 1981 Supp(1) SCC 87; 1982 2 SCR 365; 30.12.1981. Spriedums. Iegūts 17.06.2020. no: <https://indiankanoon.org/doc/1294854/>

185. Indijas Augstākā tiesa. Lieta C. Ravichandran Iyer v Justice A.M. Bhattocharjee (1995) 5SCC 457; 5.09.1995. Spriedums. Iegūts 14.03.2021. no: <https://www.casemine.com/judgement/in/5609accce4b014971140fc64>

186. Indijas Augstākā tiesa. Lieta Supreme Court ... vs Union Of India (2015) AIR 2015 SC 5457; 16.10.2015. Spriedums. Iegūts 23.12.2021. no: <https://indiankanoon.org/doc/66970168/>

187. Itālijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 224/2009; 08.07.2009. Spriedums. Iegūts 22.11.2019. no: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/S2009224_Amirante_Maddalena_en.pdf

188. Itālijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 170/2018; 04.07.2018. Iegūts 08.02.2020. no: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/S_170_2018_EN.pdf

189. Izraēlas Augstākā tiesa. Lieta United Bank Mizrahi v. Migdal Cooperative Village, CA 6821/83 (1995); 09.11.1995. Spriedums. Iegūts 06.12.2020. no: <http://versa.cardozo.yu.edu/opinions/united-mizrahi-bank-v-migdalcooperative-village>

Visi Kanādas Augstākās tiesas nolēmumi iegūti no: https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/nav_date.do

190. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Valente v. The Queen 2 SCR 673, No 17583; 19.12.1985. Spriedums.

191. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Beauregard v. Canada 2 SCR 56, No 17884; 16.09.1986. Spriedums.

192. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Mackeigan v. Hickman 2 SCR 796, No 21315, 21351; 05.10.1989. Spriedums.

193. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta R. v. Lippé 2 SCR 114, No 22072; 05.12.1990. Spriedums

194. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta R. v. Génereux 1 SCR 259, No 22103; 13.02.1992. Spriedums.

195. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta New Brunswick Broadcasting Co v. Noca Scotia (Speaker of the House of Assambly) 1 SCR, No 22457; 21.01.1993. Spriedums.

196. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta RJR-MacDonald Inc. v. Canada (Attorney General), 3 SCR 199, No 23460, 23490; 21.09.1995. Spriedums.

197. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Cooper v. Canada (Homan Rights Commission) 3 SCR 854, No 24134, 24135; 21.11.1996. Spriedums.

198. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Ref re Remuneration of Judges of the Prov. Court of P.E.I.; Ref re Independence and Impartiality of Judges of the Prov. Court of P.E.I. 3 SCR 3, No 24508, 24778; 18.09.1997. Spriedums.

199. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Therrien (Re) 2 SCR 3, No 27004; 07.06.2001. Spriedums.

200. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Mackin v. New Brunswick 1 SCR 405, No 27722; 14.02.2002. Spriedums.
201. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Doucet-Boudreau v. Nova Scotia (Minister of Education) 3 SCR 3, No 28807; 06.11.2003. Spriedums.
202. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Provincial Court Judges' Assn. of New Brunswick v. New Brunswick (Minister of Justice) 2 SCR 286, No 29525, 30006, 30148, 30477; 22.07.2005. Spriedums.
203. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Charkaoui v. Canada (Citizenship and Immigration) 1 SCR 350, No 30762, 30929, 31178; 23.02.2007. Spriedums.
204. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Ontario v. Criminal Lawyers' Association of Ontario 3 SCR 3, No 34317; 01.08.2013. Spriedums.
205. Kanādas Augstākā tiesa. Lieta Conférence des juges de paix magistrats du Québec v. Quebec (Attorney General), 2016 SCC 39, No 34317; 14.10.2016. Spriedums.
206. Kosovas Konstitucionālā tiesa. Lieta KO 98/11; 20.09.2011. Spriedums, CODICES: KOS-2014-2-005. Iegūts 24.07.2023. no: <http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll?f=templates&fn=default.htm>
207. Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01; 12.07.2001. Iegūts 15.08.2018. no: [On reducing the salaries of judges - Constitutional Court of The Republic of Lithuania \(lrkt.lt\)](http://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta927/content)
208. Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta 38/04-39/04; 22.10.2007. Iegūts 15.08.2018. no: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta927/content>
209. Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta 27/2009-29/2009-30/2009-31/2010-53/2010-55/2010; 14.02.2011. Iegūts 12.4.2016. no: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta934/content>
210. Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013; 01.07.2013. Iegūts 14.04.2016. no: <https://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta935/content>
211. Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta KT41-N4/2020, 16/2019; 09.03.2020. Iegūts 25.02.2024. no: <https://lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta2137/content>
212. Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Lieta KT45-N3/2022, 1/2021-6/2021-20/2021; 15.04.2022. Iegūts 25.02.2024. no: <https://lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta2663/summary>
213. Moldovas Konstitucionālā tiesa. Lieta 18; 10.07.2021. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/98135CBE-F0EA-41BC-409F-08DC225DC81B>
214. Moldovas Konstitucionālā tiesa. Lieta 38; 07.12.2021. Iegūts 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/D6FC2C7C-C1F4-410E-418D-08DC225DC81B>

215. Ukrainas Konstitucionālā tiesa. Lieta 19-rp/2003; 10.12.2003. Spriedums.
 CODICES: UKR-2003-3-022. Iegūts 27.02.2024. no:
<http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll?f=templates&fn=default.htm>
216. Ungārijas Konstitucionālā tiesa. Lieta 48/1991; 26.09.1991. Spriedums.
 CODICES: HUN-1991-S-002. Iegūts 21.02.2023. no:
<http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll?f=templates&fn=default.htm>
217. Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa. Lieta 2 BvR 1473/20; 11.11.2021. Iegūts
 27.02.2024. no: <https://codices.coe.int/codices/results/precis/97C470FA-4D82-4DBA-3CD0-08DC225DC81B>

Prakses materiāli

1. ANO Ekonomisko un sociālo lietu padome (2002). Tiesnešu uzvedības Bangaloras principi (*Bangalore Principles of Judicial Conduct*). Iegūts 23.02.2017. no:
https://www.judicialintegritygroup.org/images/resources/documents/ECOSOC_2006_23_Engl.pdf
2. ANO Ģenerālā Asambleja (1948). ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Iegūta 20.04.2024. no: <https://www.tiesibsargs.lv/resource/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija/>
3. Apvienoto Nāciju Organizācija (1985). Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipi. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 148, 28.09.1995.
4. Central Council of the International Association of Judges (1999). The Universal Charter of the Judge. Iegūta 24.11.2018. no: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/03/IAJ-Universal-Charter-of-the-Judge-instruments-1989-eng.pdf>
5. Committee of Ministers, Council of Europe (2010). Rekomendācija CM/Rec(2010)12 “Tiesneši: neatkarība, efektivitāte un atbildība” (*Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities*), 17.11.2010. Iegūts 24.12.2021. no: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/06/CMRec201012E.pdf>
6. Committee of Ministers, Council of Europe (1994). Rekomendācija Nr. R (94)12 par tiesnešu neatkarību, efektivitāti un lomu (*Recommendation No. R (94)12 to Member States On Independence, Efficiency and Role of Judges*), 13.10.1994. Iegūta 23.12.2021. no: <https://advokat-prnjavorac.com/legislation/Recommendation.pdfs>
7. Directorate of Legal Affairs, Council of Europe (1998). Eiropas harta „Par tiesnešu statusu” un Paskaidrojuma raksts (*European Charter on the Statute of Judges and Explanatory Memorandum, Council of Judges*). Iegūta 23.12.2021. no: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/06/European-Charter-on-Statute-of-Judges_EN.pdf

8. Eiropas Komisija (2022). 2022. gada Ziņojums par tiesiskumu, tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā. Valstu sadaļa – tiesiskuma situācija Latvijā. SWD(2022)514, 13.07.2022. Iegūts 25.02.2024. no:

https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Dokumenti/2022_EK_Zinojums_par_tiesiskumu_lv.pdf

9. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2001). CCJE Opinion No 1 On Standards Concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges, 23.11.2001. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/1680747830>

10. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2001). CCJE Opinion No 2 On the Funding and management of Courts with Reference to the Efficiency of the Judiciary and to Article 6 of the European Convention on Human Rights, 23.11.2001. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/1680747492>

11. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2002). CCJE Opinion No 3 On Ethics and Liability of Judges, 19.11.2002. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/16807475bb>

12. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2003). CCJE Opinion No 4 On Appropriate Initial and In-Service Training for Judges at National and European Levels, 27.11.2003. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/1680747d37>

13. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2008). CCJE Opinion No 11 On the Quality of Judicial Decisions, 18.12.2008. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/16807482bf>

14. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2010). Magna Carta of Judges, 17.11.2010. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/2010-ccje-magna-carta-anglais/168063e431>

15. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2010). CCJE Opinion No 13 On the Role of Judges in the Enforcement of Judicial Decisions, 19.11.2010. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/168074820e>

16. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2014). CCJE Opinion No 17 On the Evaluation of Judges' Work, the Quality of Justice and Respect for Judicial Independence, 24.10.2014. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/16807481ea>

17. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2015). CCJE Opinion No 18 The position of the judiciary and its relation with the other powers of state in a modern democracy, 16.10.2015. Iegūts 23.12.2021. no <https://rm.coe.int/16807481a1>

18. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2016). CCJE Opinion No 19 The Role of Court Presidents, 10.11.2016. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/1680748232>

19. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2018). CCJE Opinion No 21 Preventing Corruption among Judges, 9.11.2018. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/ccje-2018-3e-avis-21-ccje-2018-prevent-corruption-amongst-judges/native/16808fd8dd>
20. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2020). CCJE Opinion No 23 The Role of Associations of Judges in Supporting Judicial Independence, 06.11.2020. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/opinion-23-en-ccje-2020/1680a03d4b>
21. Eiropas Padomes Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome (2021). CCJE Opinion No 24 Evolution of the Councils for the Judiciary and their Role in Independent and Impartial Judicial Systems, 05.11.2021. Iegūts 23.12.2021. no: <https://rm.coe.int/opinion-no-24-2021-of-the-ccje/1680a47604>
22. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2013). ENCJ Project of Independence and Accountability. Iegūts 03.12.2023. no: <https://www.encj.eu/articles/71>
23. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2014). Ziņojums. Tiesu varas neatkarība un atbildīgums. Roma, 13.06.2014. Iegūts 27.11.2023. no: <https://www.encj.eu/node/250>
24. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2016). Independence and Accountability of the Judiciary and of the Prosecution, 3.06.2016. Iegūts 27.11.2023. no: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/encj_report_ia_2015_2016_adopted_ga.pdf
25. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2019). Independence, Accountability and Quality of the Judiciary. Indicators and Surveys: Leading a process of positive change. ENCJ Report 2018-2019. Bratislava, 07.06.2019. Iegūts 27.11.2023. no: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2019/ENCJ%20IAQ%20report%202018-2019%20adopted%207%20June%202019%20final-july.pdf>
26. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2021). Independence, Accountability and Quality of the Judiciary. Improving indicators and surveys. ENCJ Report 2020-2021, 2.06.2021. Iegūts 27.11.2023. no: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/ENCJ%20Report%20IA%26Q%202020-%202021%20adopted%20GA%20%20June%202021.pdf>
27. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2022). Independence, Accountability and Quality of the Judiciary. The next step in measuring independence, court users' experiences and quality assessment. ENCJ Report 2021-2022, Athens, 03.06.2022. Iegūts 27.11.2023. no: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2022/ENCJ%20Report%20IA%26Q%202021-2022%20adopted%20GA.pdf>

28. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2022). ENCJ Survey on the Independence of Judges. Iegūts 3.12.2023. no: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2022/Report%20ENCJ%20Survey%202022.pdf>
29. Eiropas Tieslietu padomju asociācija (2023). Indicators Independence, Accountability and Quality of the Judiciary. Reenforcing judicial protection. ENCJ Report 2022-2023, Ljubljana, 09.06.2023. Iegūts 27.11.2023. no: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%20Ljubljana/ENCJ%20Report%20Indicators%20IAQ%202022-2023%2025%20May%202023%20with%20links.pdf>
30. European Association of Judges (1997). Eiropas tiesnešu harta (*Judges' Charter in Europe*). Iegūta 24.12.2021. no: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/10/Judges-charter-in-europe.pdf>
31. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2000). Opinion on the draft law of Ukraine on the Judicial System. CDL-INF(2000)5. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 5.02.2022. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF\(2000\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-INF(2000)005-e)
32. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2007). Opinion on the Draft Law on the Judiciary and the Draft Law on the Status of Judges of Ukraine. CDL-AD(2007)003. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 13.2.2021. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2007\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2007)003-e)
33. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2007). Judicial Appointments. CDL-AD(2007)028-e. Report. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2007\)028-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2007)028-e)
34. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2009). On Draft Amendments to the Law on the Constitutional Court of Latvia. CDL-AD(2009)042. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 04.01.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)042-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)042-e)
35. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2010). On the Independence of the Judicial System Part I: The Independence of Judges. CDL-AD(2010)004-e. Report. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)004-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)004-e)
36. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2011). Hungary. On the new Constitution of Hungary. CDL-AD(2011)016. Opinion. Strasbourg: Council

- of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)016-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)016-e)
37. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2011). On the Draft Law on the Council for the Selection of Judges of Kyrgyzstan. CDL-AD(2011)019. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 04.01.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)019-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)019-e)
38. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2012). On two Sets of draft Amendments to the Constitutional Provision relating to the Judiciary of Montenegro. CDL-AD(2012)024-e. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2012\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2012)024-e)
39. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2012). Hungary. On Act CLXII of 2011 on the Legal Status and Remuneration of Judges and Act CLXI of 2011 on the Organization and Administration of Courts of Hungary. CDL-AD(2012)001. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2012\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2012)001-e)
40. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2012). On Legal Certainty and the Independence of the Judiciary in Bosnia and Herzegovina. CDL-AD(2012)014. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2012\)014-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2012)014-e)
41. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2013). On the Relationship between Political and Criminal Ministerial Responsibility. CDL-AD(2013)001. Report. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)001-e)
42. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2013). Republic of Moldova. On the Immunity of Judges for the Constitutional Court of Moldova. CDL-AD(2013)008. Amicus curiae brief. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)008-e)
43. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2013). On the draft new Constitution of Iceland. CDL-AD(2013)010. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)010-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)010-e)
44. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2013). On the draft Law on the Public Prosecutor's Office of Ukraine. CDL-AD(2013)025. Joint Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)025-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)025-e)

45. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2013). On proposals amending the Draft Law on the amendments to the Constitution to strengthen the independence of Judges of Ukraine. CDL-AD(2013)034. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)034-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)034-e)

46. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2015). On the Freedom of Expression of Judges. CDL-AD(2015)018. Report. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 23.06.2015. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2015\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2015)018-e)

47. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2016). Rule of Law Checklist. CDL-AD(2016)007. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2020. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-e)

48. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2016). On the Draft Code of Judicial Ethics. CDL-AD(2016)013. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)003-e)

49. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2018). On the Law on Amending and Supplementing the Constitution of the Republic of Moldova (Judiciary). CDL-AD(2018)003. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)003-e)

50. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2018). On the Draft Amendments to the Constitutional Provisions on the Judiciary. CDL-AD(2018)011. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2018. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)011-e)

51. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2018). On Amendments to Law No. 303/2004 On the Statute of Judges and Prosecutors, Law No. 304/2004 On Judicial Organization, and Law No. 317/2004 On the Superior Council for Magistracy. CDL-AD(2018)017. Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 24.01.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)011-e)

52. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2019). Compilation of the Venice Commission Opinions and Reports Concerning Courts and Judges. CDL-PI(2019)008. Report. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 11.12.2019. no: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI%282019%29008-e>

53. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2020). On the Draft Law on Amending and Supplementing the Constitution with Respect to the Superior

Council of Magistracy. CDL-AD(2020)001. Joint Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 20.05.2021. no: https://www.venice.coe.int/WebForms/documents/by_opinion.aspx?lang=EN

54. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2022). On Three Laws Concerning the Justice System. CDL-AD(2022)045. Urgent Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 19.12.2022. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)045-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)045-e)

55. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Georgia Follow-up Opinion to Previous Opinions Concerning the Organic Law on Common Courts. CDL-AD(2023)033. Follow-up Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)033-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)033-e)

56. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Bosnia and Herzegovina Opinion on the Draft Law on Courts of Bosnia and Herzegovina. CDL-AD(2023)003. Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 14.03.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)003-e)

57. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). Montenegro Follow-up Opinion on the Opinion on the Draft Amendments to the Law on the Judicial Council and Judges. CDL-AD(2023)011. Opinion. Strasbourg: Council of Europe, 13.03.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)011-e)

58. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). On the Superior Council of Magistracy and the Status of the Judiciary as Regards Nominations, Mutations, Promotions and Disciplinary Procedures. CDL-AD(2023)015. Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe, 13.06.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)015-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)015-e)

59. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2023). On Legal Safeguards of the Independence of the Judiciary from the Executive Power. CDL-AD(2023)029. Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe, 11.10.2023. Iegūts 25.02.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2023\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2023)029-e)

60. European Court of Human Rights (2022). Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a Fair Trial (Civil Limb), updated on 31 December 2022, 130 p. Iegūts 30.12.2023. no: [Guide Art 6 ENG.pdf - ECHR - ECHR / CEDH \(coe.int\)](#)

61. European Court of Human Rights (2020). Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a Fair Trial (Criminal Limb), updated on 31 December 2020, 122 p. Iegūts 21.09.2021. no <https://www.refworld.org/category,LEGAL,,,6048e2a00,0.html>
62. European Judicial Training Network (2016). Judicial Training Principles. 10.06.2016. Iegūts 08.01.2024. no: <https://ejtn.eu/publications/>
63. International Bar Association (1982). IBA Minimum Standards of Judicial Independence. Iegūti 01.01.2022. no: <https://www.ibanet.org/MediaHandler?id=bb019013-52b1-427c-ad25-a6409b49fe29>
64. International Association of Judges (2017). Vispārējā tiesnešu harta (*The Universal Charter of the Judge*). Iegūta 24.12.2021. no: https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/the_universal_charter_of_the_judge/universal_charter_2017_english.pdf
65. International Association of Judicial Independence and World Peace (2008). Mount Scopus International Standards of Judicial Independence (2022). Iegūts 02.05.2022. no: https://www.jiwp.org/_files/ugd/a1a798_fbf49a3615854d95971bb54831b1d295.pdf
66. OSCE (1991). Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, II (19.2), Moscow, 03.10.1991. Iegūts 04.04.2024. no: http://www.osce.org/documents/odihr/1991/10/13995_en.pdf
67. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2015). On the Draft Law “On Introduction of Changes and Amendments to the Constitution” of the Kyrgyz Republic. CDL-AD(2015)014. Joint Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 25.01.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2015\)014-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2015)014-e)
68. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) (2016). On the Draft Law “On Introduction of Changes and Amendments to the Constitution” Kyrgyz Republic. CDL-AD(2016)025. Joint Opinion. Strasbourg: Council of Europe. Iegūts 25.01.2024. no: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)025-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)025-e)
69. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, Max Planck Minerva Research Group on Judicial Independence (2010). Kyiv Recommendations on Judicial Independence in Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia. Iegūts 24.12.2021. no: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/3/73487.pdf>
70. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (2022). Urgent Opinion on the Draft Constitutional Law of the Republic of Kazakhstan on the Constitutional Court.

Opinion-Nr.: JUD-KAZ/443/2022[TO/AIC], 35. p. Iegūts 22.12.2023. no:
https://legislationline.org/sites/default/files/2022-10/443_JUD_KAZ_30Sept2022_en.pdf

71. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (2023). Recommendations on Judicial Independence and Accountability (Warsaw Recommendations). Iegūts 10.12.2023. no:
file:///C:/Users/laila/Documents/Disertacija_final_MB/Disertacija_draft_LJ_2021/Ar%20saturu%20saistiti%20jaut_nodala/2023_info_papildu_TN_saturam/Warsaw_Recommendations_2023.pdf

72. Tiesu integritātes grupa (2010). Pasākumi, lai efektīvi ieviestu Tiesnešu uzvedības Bangaloras principus. (Ieviešanas pasākumi). Iegūts 23.12.2021. no:
https://www.judicialintegritygroup.org/images/resources/documents/BP_Implementation%20Measures_Engl.pdf

73. Tiesu integritātes grupa (2007). Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu komentāri. Iegūts 23.12.2021. no:
https://www.judicialintegritygroup.org/images/resources/documents/BP_Commentary_Engl.pdf

74. United Nations General Assembly (2009). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. A/HRC/11/41, 24.03.2009, 29 p. Iegūts 17.12.2023. no:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/125/63/PDF/G0912563.pdf?OpenElement>

75. United Nations General Assembly (2009). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers, Leandro Despouy. A/64/181, 28.07.2009, 26 p. Iegūts 17.12.2023. no :s
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/125/63/PDF/G0912563.pdf?OpenElement>

76. United Nations General Assembly (2009). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. Promotion and Protection of all Human Rights, Civil, Political, Economic, Social and Cultural Rights, Including the Right to Development. A/HRC/11/41, 24.03.2009. Iegūts 17.12.2023. no :
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/125/63/PDF/G0912563.pdf?OpenElement>

77. United Nations General Assembly (2010). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers, Gabriela Carina Knaul de Albuquerque e Silva. A/HRC/14/26, 09.04.2010, 22 p. Iegūts 17.12.2023. no :
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/126/22/PDF/G1012622.pdf?OpenElement>

78. United Nations General Assembly (2014). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers, Gabriela Knaul. A/HRC/26/32, 28.04.2014, 21 p. Iegūts

17.12.2023. no : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/139/18/PDF/G1413918.pdf?OpenElement>

79. United Nations General Assembly (2016). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. A/HRC/32/34, 05.04.2016, 14 p. Iegūts 17.12.2023. no: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/126/22/PDF/G1012622.pdf?OpenElement>

80. United Nations General Assembly (2018). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. A/HRC/38/38, 02.05.2018, 22 p. Iegūts 17.12.2023. no: [UN GA Independence of Judges and Lawyers A 75 172-EN 2020.pdf](#)

81. United Nations General Assembly (2019). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. Freedom of Expression, Association and Peaceful Assembly for Judges and Prosecutors. A/HRC/41/48, 29.04.2019. Iegūts 27.11.2023. no: [Report of freedom of expression, association and peaceful assembly by judges 2019.pdf](#)

82. United Nations General Assembly (2019). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. A/74/176, 16.07.2019, 21 p. Iegūts 17.12.2023. no: [A 74 176 E Report on the UN Basic Principles JI 2019.pdf](#)

83. United Nations General Assembly (2020). Report of the Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers. A/75/172, 17.07.2020, 24 p. Iegūts 17.12.2023. no: [UN GA Independence of Judges and Lawyers A 75 172-EN 2020.pdf](#)

84. United Nations Human Right Committee (2007). General Comment No. 32, Article 14, International Covenant on Civil and Political Rights, CCPR/C/GC/32. Iegūts 26.12.2021. no: <https://digitallibrary.un.org/record/606075>

Citi

1. United Nations Human Right Committee (2007). General Comment No. 32, Article 14, International Covenant on Civil and Political Rights, CCPR/C/GC/32. Iegūts 26.12.2021. no: <https://digitallibrary.un.org/record/606075>

2. Disciplinārtiesa. Lēmums lietā Nr. DT-2/2012, 06.12.2012.
3. Disciplinārtiesa. Lēmums lietā Nr. DT-1/2015, 08.01.2015.
4. Disciplinārtiesa. Lēmums lietā Nr. DT-5/2015, 02.03.2015.
5. Disciplinārtiesa. Lēmums lietā Nr. DT-6/2015, 11.05.2015.
6. Disciplinārtiesa. Lēmums lietā Nr. DT-1/2019, 08.02.2019.
7. Disciplinārtiesa. Lēmuma lietā Nr. DT-2/2019. 15.02.2019.
8. Disciplinārtiesa. Lēmums lietā Nr. DT-4/2019, 16.05.2019.

9. Tiesnešu ētikas komisija (2018). Skaidrojums. 27.04.2018. Iegūts 08.01.2024. no: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
10. Tiesnešu ētikas komisija (2020). Skaidrojums. 20.11.2020. Iegūts 08.01.2024. no <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
11. Tiesnešu ētikas komisija (2021). Atzinums. 06.05.2021. Iegūts 08.01.2024. no <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
12. Tiesnešu ētikas komisija (2021). Atzinums. 26.11.2021. Iegūts 08.01.2024. no <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
13. Tiesnešu ētikas komisija (2022). Atzinums. 14.01.2022. Iegūts 08.01.2024. no <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
14. Tiesnešu konference (2021). Tiesnešu ētikas kodekss. 02.02.2021. Iegūts 08.01.2024. no: <https://www.tiesas.lv/normativie-akti-3>
15. Tieslietu padome (2021). Tieslietu padomes darbības stratēģija 2021. – 2025. gadam. Lēmums Nr. 16, 12.03.2021. Iegūts 26.02.2024. no: <https://www.at.gov.lv/lv/tieslietu-padome/darbibas-pamats>
16. Kūtris, G. (2011). Uzruna atklājot ikgadējo Satversmes tiesas konferenci. Npublicēts materiāls.